МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ДОКЛАД

ЗА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ В БЪЛГАРИЯ ЗА 2024 г.

гр. София
2025 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

1.	**УВОД**	…… стр. 3
2.	**ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА ПО РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ**	…… стр. 4
2.1.	Национален съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет	…… стр. 4
2.2.	Координатори по равнопоставеност на жените и мъжете	…… стр. 6
2.3.	Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.	…… стр. 7
2.4.	Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г. и за периода 2025-2026 г.	…… стр. 8
2.5.	Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2023 г.	…… стр. 9
2.6.	Отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България	…… стр. 10
2.7.	Добри практики в областта на равнопоставеността на жените и мъжете в България	…… стр. 12
2.8.	Международна дейност на отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“ в Министерство на труда и социалната политика	…… стр. 14
3.	**ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ 2021-2030 г. И НАЦИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ ЗА ПЕРИОДА 2023-2024 г.**	……стр. 22
	Приоритетна област 1: Повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост	……стр. 22
	Приоритетна област 2: Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите	……стр. 46
	Приоритетна област 3: Насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения	……стр. 70
	Приоритетна област 4: Борба с насилието, основано на пола и защита и подкрепа за жертвите	……стр. 78
	Приоритетна област 5: Промяна на съществуващите в обществото стереотипи по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма	……стр. 99
	Обобщение: Напредък, предизвикателства, препоръки	……стр. 111
4.	**ЗАКЛЮЧЕНИЕ**	……стр. 116
5.	**ПРИЛОЖЕНИЕ**	…...стр. 119

1. УВОД

Докладът за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2024 г. има правно основание в Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (ЗРЖМ) (Обн. ДВ. бр.33 от 26.04.2016 г.). Министърът на труда и социалната политика „…координира изготвянето на доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в Република България“ (чл. 7, т. 4), като част от възложените функции да ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, която се определя от Министерският съвет (чл. 5, ал. 1), съгласно ЗРЖМ.

Докладът е част от механизма за прилагане на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. (приета с РМС № 969/30.12.2020 г.) (НСРЖМ), която е „…основен програмен документ на държавната политика…“ (чл. 12, ЗРЖМ). Стратегията се изпълнява чрез планове (чл. 13, ЗРЖМ). Те съдържат дейности на ангажирани институции и организации, членове на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет (НСРЖМ) - орган за провеждане на консултации, сътрудничество и координация (чл. 6, ал.1 ЗРЖМ). Докладът представлява годишното отчитане на напредъка в изпълнението на заложените в плана мерки и дейности и така се осъществява наблюдение по изпълнение на стратегията.

Настоящият доклад съдържа информация и данни, получени от институции и организации, членове на НСРЖМ. Координирането на процеса по набавянето на информацията и нейното обобщаване в доклад са осъществени от Секретариатът на Съвета, който е отдел („Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“) в администрацията на Министерството на труда и социалната политика (МТСП).

Докладът е структуриран в пет части.

Уводът информира за правното основание за изготвянето на доклада и неговата структура.

Втората част прави преглед на дейности, свързани с координираното от МТСП изпълнение на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете в национален и международен план, съгласно ЗРЖМ и устройствения правилник на МТСП, вкл. институционален механизъм, стратегическа рамка, отличителен знак и други ключови дейности.

Третата част систематизира получената от ангажираните институции и организации информация за изпълнение на мерки по петте приоритетни области на НСРЖМ и плана за нейното изпълнение - Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2023-2024 г. (приет с РМС № 102/2.02.2023 г.**)**: равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на взимане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите, преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и сексизма. Прави се анализ в сравнителен план и обобщено за двете години на изпълнение на Плана. Обобщението представя информация за напредъка, предизвикателства, препоръки по приоритетни области.

Четвъртата част представя кратко обобщено заключение

Петата част е приложението към доклада, което съдържа относими статистически данни.

2. ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА ПО РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ

България провежда единна, последователна и устойчива държавна политика в областта на равнопоставеност на жените и мъжете. Нормативната рамка за координирано провеждане на тази политика се съдържа в Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (ЗРЖМ).

ЗРЖМ регламентира националния институционален механизъм с оглед оптимизиране разпределението на отговорностите между съответните органи, ресурсите и управлението на процеса на провеждане на дългосрочна, единна и устойчива държавна политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете.

Министерският съвет определя политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, чието ръководене, координиране и контролиране са възложени на министъра на труда и социалната политика.

Отдел "Равни възможности, антидискриминация и социални помощи" (РВАСП) в дирекция "Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи" (ПХУРВСП) на Министерството на труда и социалната политика (МТСП), наред с другите си отговорности, разработва и координира изпълнението на държавната политика в областта на равните възможности, анализира и оценява съответствието на законодателството на Република България със законодателството на Европейския съюз в областта на равните възможности, изготвя проекти на нормативни актове и програмния бюджет на министерството в тази област, и др.

Отдел РВАСП отговаря за организирането и координирането, участва в разработването и анализирането на изпълнението на Националните планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Участва в комисии, работни групи, програми в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията на национално, европейско и международно равнище. Отделът работи в тясно сътрудничество със служители на централните и териториалните органи на изпълнителната власт, определени като „координатори по равнопоставеност на жените и мъжете", съгласно чл. 8 (1) от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете и чл. 7 (1) от Правилника за устройството, организацията и дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС (приет с ПМС № 302/15.11.2016 г.). Отделът е и секретариат на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет.

2.1. Национален съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет

Законът за равнопоставеност на жените и мъжете определя **Националният съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерски съвет** (ПМС № 313 от 17.11.2004 г., обн., ДВ, бр. 104 от 26.11.2004 г.) като орган за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между централните и териториалните органи на изпълнителната власт, както и структурите на гражданското общество (чл. 6 ЗРЖМ). Членовете на Съвета са представители на всички министерства, държавни и изпълнителни агенции и други органи, създадени със закон (ДАЗД, ДАБ, НОИ, НСИ, КЗД, СЕМ, Омбудсманът на Република България, НКБТХ и БАН); представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище; Националното сдружение на общините в Република България; и юридически лица с нестопанска цел, чийто предмет на дейност е в съответствие с приоритетите на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, определени при условията, критериите и по реда, регламентирани в Правилника за устройството,

организацията и дейността на Националния съвет (4-годишен опит в изпълнение на програми и проекти в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и да осъществяват дейности с национално значение в тази област).

С писмо № 9101-33 от 8 май 2024 г. е актуализиран поименния състав на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС.

През 2024 г. са проведени общо пет заседания на Националният съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерски съвет, като организационното и техническото обслужване е осигурено от Министерството на труда и социалната политика, чрез отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“.

Те са проведени на основание чл. 10 от Правилника за устройството, организацията и дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет (ПМС № 302 от 15.11.2016 г.) и Заповед № РД-02-98 от 17.08.2023 г. за определяне на поименен състав на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС и Заповед № МТСП-00-5/08.09.2023 г. за изменение на посочената по-горе заповед. Дневният ред и материалите за всяко от заседанията са изпратени по електронен път до всички членове на НСРЖМ. За провеждането на заседанията са изготвени протоколи.

Първото заседание за 2024 г. е проведено неприсъствено на 1 април 2024 г. Основните теми за обсъждане по време на заседанието са: представяне работата на Комисията за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедура за получаване на отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България вкл. представяне на получените кандидатури в трите категории: Държавни институции (централна и местна власт), „Стопански и нестопански организации“ и „Обществени организации и институции“, направената оценка на кандидатите и предложенията за избор на носители на отличителния знак за 2024 г.

Второто заседание е проведено неприсъствено на 26 юли 2024 г. Дневният ред съдържа две точки. По първата е обсъден и приет текста на проект на Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2023 г. Проектът на Доклад представя напредъка през 2023 г. в изпълнението на дейностите по Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2023-2024 г. В него са изложени извършените дейности и постигнати резултати в петте приоритетни области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. Втората точка от дневния ред е запознаване с работата на междуведомствена работна група за извършване на преглед и изготвяне на проект на национален доклад за изпълнението на Пекинската декларация и Платформа за действие в контекста на провеждания глобален преглед Пекин+30. В информацията е отбелязано проведеното в началото на юли 2024 г. заседание на Работната група, по време на което са представени изискванията в Насоките за изготвяне на национални доклади, направен е преглед на поставените въпроси в Насоките, обсъдено е предоставянето по компетентност на съдържателна информация по тях и отговори на онлайн въпросника, съпровождащ съдържателния доклад, приет е график на работа.

Третото заседание за 2024 г. на НСРЖМ е проведено неприсъствено на 27 август 2024 г. Във фокуса на заседанието е обсъждане и приемане на текста на Национален доклад на Република България за изпълнението на Пекинската декларация и платформа за действие, изготвен в контекста на глобалния преглед Пекин +30 за отбелязване през 2025 г. на тридесетата годишнина от Четвърта световна конференция за жените и приемане на Пекинската декларация и платформа за действие (1995 г.). Изготвянето на Доклада е съобразено с указанията в документа „Насоки за цялостни прегледи на национално равнище“ (за краткост „Насоки“) на Комисията на ООН по положението на

жените (ООН-Жени). Процесът на изготвяне на Доклада е координиран от Министерството на труда и социалната политика, което ръководи националния механизъм за равнопоставеност на жените и мъжете, чрез отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“, който е и секретариат на НСРЖМ. Докладът съдържа информацията, предоставена по компетентност от ангажираните институции и организации в работната група, която е повторно прегледана, допълнена и коригирана от тях след съставянето на обединен текст на доклад. Докладът представя информация за изпълнението от страната ни на Пекинската декларация и Платформа за действие през последните пет години (второто полугодие на 2019 г. – първото полугодие на 2024 г.). Информацията е организирана по очертаната рамка в Насоките - предварително зададената структура и въпроси, включително онлайн въпросника с посочени отговори.

Четвъртото заседание на НСРЖМ за 2024 г. е проведено неприсъствено на 30 октомври 2024 г. Основна точка от дневния ред на заседанието е съгласуване на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете. С проекта на нормативен акт се въвеждат разпоредбите на Директива (ЕС) 2022/2381 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите на дружества, регистрирани на фондовата борса, и за свързаните с това мерки. Темата на това заседание на НСРЖМ е своеобразно продължение на заседанието на НСРЖМ, проведено на 28 септември 2023 г. в сградата на МТСП, когато една от основните обсъждани теми е стартиране работата на междуведомствена работна група за транспониране в националното законодателство на Директива (ЕС) 2022/2381.

Петото заседание на НСРЖМ за 2024 г. е проведено неприсъствено на 20 декември 2024 г. Основните точки от дневния ред са за стартиране на процедурата за събиране, оценка и избор на кандидатури на институции/организации за получаване на Отличителния знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България за 2025 г.“ и обсъждане и приемане на Годишната работна програма на НСРЖМ ЗА 2024 г.

2.2. Координатори по равнопоставеност на жените и мъжете

През 2024 г. отдел РВАСП продължи да работи в тясно сътрудничество със служители на централните и териториалните органи на изпълнителната власт, определени като *„координатори по равнопоставеност на жените и мъжете“,* съгласно чл. 8 (1) от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете и чл. 7 (1) от Правилника за устройството, организацията и дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС, приет с ПМС № 302 от 15 ноември 2016 г. Те са част от националния институционален механизъм в България. И през отчетната година продължи работата с около 80 координатори по равнопоставеност на жените и мъжете на национално и областно ниво.

В централните органи на изпълнителната власт и всичките 28 областни администрации има служители определени за координатори по равнопоставеност на жените и мъжете. Те участват в разработването и провеждането на националната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, координират изпълнението на мерките от компетентността на органа на изпълнителната власт и участват в изготвянето на доклади по равнопоставеност на жените и мъжете, в разработването на количествени и качествени индикатори и анализи на равнопоставеността на жените и мъжете в съответната област на компетентност на институцията, координират събирането и разпространението на информация и добри практики, предоставянето на данни по равнопоставеност на жените и мъжете от компетентността на органа на изпълнителната власт, участват в обучения по равнопоставеност на жените и мъжете, както и в

организирането на такива обучения и др. Функциите им като такива са вписани в длъжностните им характеристики или в заповед на органа по назначаване.

В изпълнение на функциите на координатори по равнопоставеност на жените и мъжете определените като такива служители си сътрудничат с Министерството на труда и социалната политика.

Специализираното звено отдел РВАСП в МТСП осъществява постоянна текуща комуникация с националните и областните координатори по равнопоставеност на жените и мъжете, като оказва необходимата методическа подкрепа при изпълнението на ангажиментите им съгласно Закона за равнопоставеност на жените и мъжете.

През 2024 г. беше изготвен **Въпросник за изпълнението на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете на областно ниво**, който беше изпратен на всички координатори по равнопоставеност на жените и мъжете на областно ниво. Целта на Въпросника беше да събере актуална информация по темата от областните координатори по равнопоставеност, с което да се задълбочи националния преглед на изпълнението с местни инициативи, практики и документи, както и да послужи за обмен на добри практики и да обогати докладването пред национални и европейски институции, органи и организации. В изпратения въпросник бяха включени въпроси, свързани с равнопоставеността на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост, намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите, постигане на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения, промяна на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма, обмен на добри практики в сферата на равнопоставеността на жените и мъжете, наличие на създадени местни стратегии, планове или други ключови документи, които имат отношение към политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, предотвратяване на насилието и др.

2.3. Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.

Стратегическата рамка на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете е регламентирана в ЗРЖМ.

През 2024 г. е актуална и действаща Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г., приета с РМС № 969/30.12.2020 г. Основната цел на стратегията е да допринесе за постигането на фактическа равнопоставеност на жените и мъжете в България, чрез прилагане на единна, последователна и устойчива държавна политика.

Националната стратегия се състои от седем части, в които са очертани политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, състоянието и предизвикателствата пред равнопоставеността на жените и мъжете, визия, водещи принципи, стратегическа цел, приоритетни области и ключови действия, механизъм за прилагане, наблюдение на изпълнението, оценка на стратегията и индикатори. Стратегията има рамков характер и задава насоките за действие в съответните пет приоритетни области, посочени по-горе.

Стратегията е относима с националното законодателство, стратегически документи и програми, които имат отношение към равнопоставеността на жените и мъжете. Тя кореспондира с международни документи в областта на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и правата на човека, към които Република България се е присъединила и има ангажименти за тяхното прилагане.

Стратегията отчита препоръките по контролните механизми на международните организации, отправени към България, доколкото съответстват на националното законодателство, в рамките на състоялите се прегледи по конвенции на ООН в областта на правата на човека, засягащи равнопоставеността на жените и мъжете.

Вписва се в контекста на правната и политическа рамка на Европейския съюз по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете, която е основна ценност на ЕС, основно право и ключов принцип на Европейския стълб на социалните права[1]. За периода 2020-2025 г. Европейският съюз предвижда редица мерки, очертани в Европейската стратегия за равенство между половете[2], като насърчаване участието на жените в икономиката, намаляване на разликите в заплащането, равновесие между професионалния и личния живот и др., с които кореспондират и националните приоритети.

2.4. Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2023-2024 г. и 2025-2026 г.

През 2024 г. приключи изпълнението на **Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г.,** приет с РМС № 102 от 2 февруари 2023 г.

Националният план е разработен в изпълнение на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г., съгласно чл. 13 от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете, който от своя страна създава нормативна рамка за последователно и координирано провеждане на държавната политика в тази област. В закона са регламентирани основните принципи, подходи, документи, институционален механизъм, както и основния програмен документ на политиката - Националната стратегия по равнопоставеност на жените и мъжете, която се изпълнява чрез планове. Плановите документи включват дейности, отговорни органи, финансови средства и индикатори за изпълнение.

Националният план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г. следва принципите, целите и приоритетите на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.

Планът обхваща двегодишния период 2023-2024 г. и цели провеждането на единната политика по равнопоставеност на жените и мъжете чрез включените мерки на различни институции и организации. Мерките са структурирани в пет приоритетни области:

1. Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост;

2. Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите;

3. Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на взимане на решения;

4. Борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; и

5. Преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и сексизма.

Националният план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г. обръща внимание на мерките за по-добро съвместяване на професионалния и личния живот и за предоставяне на заетост на безработни лица чрез осигуряване на възможности за полагане на грижи за деца, насърчаване на работодателите да наемат на работа безработни лица, развитие на уменията на

[1] Равнопоставеността на жените и мъжете е заложена в Договора за Европейския съюз (чл. 3), Договора за функционирането на Европейския съюз (чл. 8, 10, 19 и 157), Хартата на основните права на ЕС (чл. 21 и 23), Европейски стълб на социалните права (втори ключов принцип и се съдържа в други ключови принципи).

[2] Европейска стратегия за равенство между половете за периода 2020-2025г. на Европейската комисия е оповестена на 05.03.2020 г. Документът очертава работата на Европейската комисия по темата, целите на политиката и ключовите действия. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152

безработни жени чрез професионално обучение за повишаване на участието им на пазара на труда и др.

Включени са също мерки, насочени към намаляване на разликите по пол в доходите и насърчаване на равна степен на икономическа независимост.

Равнопоставеното участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения е подкрепено чрез мерки за подобряване на баланса по пол на ръководни позиции, повишаване на капацитета и сътрудничеството в тази насока и др.

Отчитайки важността на борбата с насилието, като един от аспектите на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, планът съдържа мерки, свързани с превенция, предоставяне на социални услуги на жертви на насилие и др.

За преодоляване на съществуващите стереотипи по пол в различните сфери на обществения живот са планирани мерки за повишаване на информираността, медиен мониторинг и др.

Изпълнението на Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2023-2024 г. се осигурява в рамките на одобрените средства по бюджетите на отговорните институции, както и от алтернативно финансиране от други източници.

Планът е отворен документ, като институциите и организациите могат да изпълняват допълнителни мерки за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Отчитането се извършва чрез доклад по равнопоставеността на жените и мъжете. Националният план допринася за провеждане на последователната държавна политика по равнопоставеност на жените и мъжете, която е съобразена с националните специфики и законодателство, както и с ангажиментите по международни договори, по които Република България е страна. България изпълнява своите ангажименти за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в съответствие с Пекинската декларация и Платформа за действие, Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, Целите за устойчиво развитие и Програмата за устойчиво развитие 2030, Европейския стълб на социалните права и др. Равнопоставеността на жените и мъжете е важна за постигане на националните цели за по-високи икономически растеж и равнища на заетост, равни възможности и социално сближаване.

През 2024 г. започна разработването на проект на **Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2025-2026 г.**

Със Заповед № РД 02-91 от 31 юли 2024 г. на министъра на труда и социалната политика е сформирана междуведомствена работна група със задача да изготви проект на Национален план 2025-2026 г. В състава на работната група участват 45 представители на всички министерства, относими агенции, НСИ, НОИ, органи по равенство. Групата се председателства от заместник-министър на труда и социалната политика. Секретариат са представители на отдел РВАСП в МТСП, които координираха работата на групата, обобщиха получените предложения за мерки, проведоха задължителните консултативни и съгласувателни процедури на проекта на план.

2.5. Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете за 2023 г.

С Протоколно решение № 43 на МС от 15 октомври 2024 г. Правителството прие **Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете за 2023 г.** (Доклад 2023 г.).

Документът отразява напредъка и резултатите от изпълнението на заложените в плана за действие мерки по петте приоритетни области, посочени по-горе.

Представените информация, данни и примери в Доклад 2023 г. показват, че са проведени редица мерки в подкрепа на пълноценното и равнопоставено участие на жените и мъжете във всички области на живота през 2023 г. Заложените мерки в Плана

за равнопоставеност 2023-2024 г. се изпълняват и има сериозен напредък в постигането, а в много случаи и надхвърляне на целевите стойности на индикаторите към тях. Положително се отчита също представената информация от институции и организации за реализирани инициативи, които не са предварително включени в Плана.

Направените обобщени анализи в края на прегледа по всяка приоритетна област в Доклад 2023 г. представят данни за ключови показатели за проследяване изпълнението на Стратегията, очертаващи напредъка, предизвикателства и препоръки в изпълнението на целите.

Акцент в доклада е поставен върху изпълнението на Закона за равнопоставеност между мъжете и жените. Отчетена е и дейността на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към Министерския съвет, който е орган за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между централните и териториалните органи на изпълнителната власт и структурите на гражданското общество.

2.6. Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България

В съответствие с чл. 16 от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете през 2023 г. е организирана и проведена процедура за получаване от институциите/организациите на **Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България за 2024 г.**

Съгласно Условията и реда за получаване на отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете (утвърдени на 27 ноември 2017 г. от министъра на труда и социалната политика) на 26 януари 2024 г. е публикувана обявата по Процедурата за получаване на отличителен знак, със срок за подаване на заявления за участие от кандидатите до 20 февруари 2024 г. Обявата е публикувана на официалната страница на МТСП в раздел „Новини“ и в раздел „Равни възможности“.

Секретариатът на НСРЖМ изпрати информация и линк към публикуваната обява на всички членове на НСРЖМ и на всички координатори по равнопоставеност на жените и мъжете на национално и областно ниво.

Със Заповед № РД-02-12 от 25.01.2024 г. на министъра на труда и социалната политика е назначена **Комисия за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедура за получаване на отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България (Комисията)**. Основните задачи на Комисията са както следва:

- Разработване на Вътрешни правила за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедурата за получаване на отличителен знак, в срок **до 20 февруари 2024 г.** Комисията разработи Вътрешни правила за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедурата за получаване на отличителен знак в указания в заповедта срок.
- Разглеждане и оценка на постъпилите от кандидатите по процедурата документи и осъществяване на подбор на участниците по Процедурата, в срок **до 29 февруари 2024 г**. Постъпилите кандидатури са разгледани и оценени в указания срок.
- Изготвяне на Доклад за дейността на Комисията и списък с одобрените организации - кандидати, отговарящи на посочените условия, които да предостави на Министъра на труда и социалната политика в срок **до 5 март 2024 г.** Докладът е изготвен и предоставен на Министъра на труда и социалната политика в указания срок.

Комисията разработи и прие Вътрешни правила за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по процедура за получаване на Отличителен знак от институции/организации със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България. Разгледани и оцени са всички постъпилите от кандидатите документи и е осъществен подбор на участниците по Процедурата.

Проведени са 2 заседания на Комисията на 12 февруари 2024 г. и на 27 и 28 февруари 2024 г.

Първото заседание на Комисията се проведе **на 12 февруари 2024 г.** (присъствено). Дневният ред включваше преглед и приемане на Вътрешни правила за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедурата за получаване на отличителен знак. След направен преглед на изготвения проект, Комисията единодушно прие Вътрешните правила, в указания в заповедта срок.

Вътрешните правила се състоят от шест раздела: общи положения; състав на комисията; организация на работата на Комисията; основни функции на комисията; срокове за работа на Комисията; разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури и приложението към тях. Приложението включва критерии, показатели за оценка и скала от възможен брой точки. Изготвеният протокол от заседанието е приложен към Доклада.

Второто заседание на Комисията се проведе присъствено на 27 и 28 февруари 2024 г., от 14:00 ч., в зала Пресцентър в МТСП. Дневният ред на заседанието включваше отваряне, преглед и оценка на постъпилите по процедурата от кандидатите документи, осъществяване на подбор на участниците, изготвяне на доклад за дейността на Комисията и списък с одобрените организации/институции. В съответствие с Вътрешните правила, Комисията разгледа и оцени по реда на постъпването следните 11 кандидатури: В съответствие с приетите Вътрешни правила Комисията по време на заседанието разгледа и оцени общо 11 кандидатури, постъпили в срок: Община Асеновград, Областна администрация Перник, Технически университет София, Съвет на жените в бизнеса в България, Електроенергиен системен оператор ЕАД, Международно висше бизнес училище, Национална електрическа компания ЕАД, Конфедерация на независимите синдикати в България, „Мини Марица Изток“ ЕАД, АЕЦ „Козлодуй“ и Община Айтос.

Комисията за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедура за получаване на отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България изготви доклад за дейността си. В доклада е включена и подробна информация за всичките 11 кандидати, отговарящи на обявените условия за кандидатстване.

Постъпилите кандидатури са представени и одобрени по време на неприсъствено заседание на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС, което се проведе на 1 април 2024 г. в МТСП.

На 28 май 2024 г. в зала „Пресцентър“ в МТСП се проведе официално събитието за връчване на Отличителния знак за значими постижения в изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

Отличените организации са подбрани от посочената по-горе Комисия за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедура за получаване на отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България.

Предложените за одобрение кандидати за Отличителен знак са подкрепени с пълно единодушие на заседание на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към Министерския съвет.

Отличителният знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете представлява материален носител във формата на плакет с лого и с изписана годината на получаване. Логото е предоставено и в електронен формат, за да могат отличените институции и организации да използват при популяризирането на своята дейност.

Наградите са напълно равностойни и са връчени по реда на постъпване на кандидатурите на участниците в конкурса.

Още със стартирането на кампанията за набиране на кандидатури за получаване на Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност, секретариатът на НСРЖМ към МС изпрати информация до членовете на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към МС и до всички координатори по равнопоставеност на национално и областно ниво с оглед на това информацията да бъде разпространена до всички заинтересовани лица.

2.7. Добри практики в областта на равнопоставеността на жените и мъжете в България

Добри практики сред наградените за Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България

В резултат на проведената през 2024 г. процедура за разглеждане и оценка на кандидатите за Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България се откроиха редица добри практики в областта на равнопоставеността на жените и мъжете в България, от които представяме следните:

Национална електрическа компания ЕАД се занимава с производство и търговия с електроенергия от ВЕЦ и ПАВЕЦ. Компанията системно и дългогодишно работи в посока равнопоставеност между жените и мъжете, като непрекъснато разнообразява предоставените форми на подкрепа и търси и внедрява нови добри практики от света на бизнеса. Установени са множество партньорства , които подкрепят и утвърждават принципите на многообразие, равнопоставеност и приобщаване в бизнеса. С присъединяване към Хартата за многообразието НЕК е първото публично предприятие в България, което е заявило готовност за прилагане на съвременни добри практики по линия на недискриминиращ

модел на етично поведение. НЕК подпомага служителите за намиране на баланс между личен живот и професионално израстване чрез интегриране на мерки, свързани с подобряване на заседателната култура, възможности за гъвкаво работно време и повишаване на осведомеността на служителите относно възможностите, които предлага институцията. Компанията осигурява допълнителен отпуск от 4 до 6 дни а отглеждане на деца до 18 г., за инициативи, които да развиват познанията и интересите на децата, финансово подпомагат младите родители. Здравето и баланса в ангажиментите на служителите са основен фокус на политиките в областта на човешките ресурси. Социалната ангажираност на компанията включва разнообразни инициативи и подкрепа, като например помощ при раждане на дете. Един от начините за личностно и професионално израстване, изграждане на знания и умения на хората и техните общности в комаанията е доброволчеството.

„Електроенергиен системен оператор“ ЕАД е независим електропреносен оператор на България, ангажиран с управлението и стопанисването на електопреносната мрежа високо напрежение в страната. Създадено е „Училище за енергетици“ с цел популяризиране на професия „Енергетик“ и насърчаване кандидатстването на повече жени в технически специалности. Училището е част от дългосрочната стратегия на дружеството за подкрепа на професионалното образование в областта на енергетиката. Създадена е Лятна стажантска програма, насочена към студенти от страната и чужбина, чрез която се търсят възможности за равитие и обучение на конкретния студент, който има възможност сам да избере сектора, в който на практика да приложи наученото. Създадена е и Стипендиантска програма, по време на която дружеството поема таксите за обучение на най-мотивираните студенти и ги подпомага с годишна стипендия. През програмата са преминали над 100 стажанти и 37 стипендианти. Дружеството има сключени договори с 50 ученици в няколко града в областта на дуалното обучение. ЕСО успешно развива потенциала на всички служители чрез обучения за придобиване на нови знания и умения, развитие на лидерска и управленска компетентност, придобиване и развитие на нови знания. Всички ръководители преминават през обучение, надграждащо основните лидерски и управленски умения. Създадени са публични и прозрачни критерии за избор на управленски кадри. Подпомагат служителите за намирането на баланс между личен живот и професионално израстване, чрез завишени размери на дните платен годишен отпуск, поощряване на желанието на служителите за надграждане на знанията, чрез предоставяне на допълнителен отпуск за ученичество за учащи във ВУС служители. Служителите също така получават ежегодно плащане за организиране на почивка през летните месеци и ежемесечно плащане за рехабилитация и възстановяване. Осигурени са Мултиспорт карти на преференциални цени. Осигурени са възможности за гъвкаво работно време. Въведена е възможност за работа от дома в определени дни от седмицата. В сградите на дружеството са изградени зали за спорт и зали за танци, където могат да спортуват служителите. Дружеството има изградена система за наставничество осъществяваща се чрез Менторска академия, която представлява специализирано обучение на служители на дружеството, които изпълняват и ролята на ментори. Концепцията на менторската програма е провеждане на обучение „от служители за служители“. Всеки новоназначен служител работи под ръководството на ментор. Чрез политиката за корпоративна социална отговорност дружеството стимулира доброволчеството, като поощрява активното им участие в различни инициативи за облагородяване на обкръжаващата ни среда, провеждане на кампании за залесяване, почистване и облагородяване на градската

среда, помощ и подкрепа на социални домове, кампании в подкрепа на общественополезни каузи и др.

Технически университет - София е водеща научноизследователска и образователна институция. В университета има приет „План за равнопоставеносъа между жените и мъжете в ТУ - София за периода 2022-2026 г.“, както и одобрен „План за равенството и ранообразието на различни групи в ТУ – София. Разработена е политика за борба с дискриминацията и насилието. Сред преподавателите и служителите на ТУ – София по въпросите на равнопоставеността и е проведено проучване и е създадена база данни за преподавателите и служителите на ТУ – София, и студентите по признак пол. 21% от служителите в ТУ са включвани е различни програми/семинари за развитие на експертния потенциал и лидерски умения. Създадени са публични и прозрачни критерии за избор на управленски кадри, включващи балансирано представяне на двата пола. ТУ - София подпомага служителите за намиране на баланс между личен живот и професионално израстване чрез различни социални програми, например чрез използване на изградените спортни съоръжения, плувен басейн фитнес, тенис на корт, които се ползват безплатно от служителите и преподавателите. Преподавателите и служителите имат възможност да ползват и почивните бази на ТУ заедно със семействата си на преференциални цени. Създадена е и система за наставничество. Имат опит в използването на доброволчеството, като начин за личностно и професионално израстване, изграждане на знания и умения на хората и техните общности, чрез кампании за опазване на околната среда и благотворителни базари в помощ на нуждаещи се.

2.8. Международна дейност на отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“ в Министерство на труда и социалната политика.

МТСП координира изпълнението на редица международни ангажименти на Република България в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията. Представители на МТСП участват в различни европейски комитети, работни групи и мрежи по въпросите на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията, във форуми и инициативи и изпълняват други дейности във връзка с международните ангажименти на страната в сферата на тази политика, като подготовка на доклади, информации, отговори на въпросници, др. Важна част от дейността на отдел РВАСП в МТСП е координиране изготвянето на законодателни промени с оглед привеждане на националното законодателство в съответствие с правото на ЕС в областта на равнопоставеността на жените и мъжете, равните възможности и недискриминацията.

2.8.1. Работа по Директива (ЕС) 2022/2381 на ЕП и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите без изпълнителни функции на дружествата, допуснати до борсовата търговия, и свързаните с това мерки (Директива 2022/2381)

През 2024 г. е координирано изготвянето на законодателни промени за транспониране в националното законодателство на Директива 2022/2381. Изготвеният законопроект е включен като мярка 116 от Плана за действие за 2024 г. с мерките, произтичащи от членството на Република България в Европейския съюз.

Междуведомствената работна група със задача преглед на националното законодателство с оглед транспониране на Директива 2022/2381 в него е сформирана със Заповед № РД–02-100/17.08.2023 г. на министъра на труда и социалната политика.

Поради настъпили правителствени промени съставът на работната група е потвърден и актуализиран със Заповед № РД-02-23/20.02.2024 г., изменена със Заповед № РД-02-60/13.05.2024 г. Работната група включва представители на МТСП, НСИ, КФН, Българска фондова борса, КЗД, национално представените организации на работодателите и работниците, неправителствени организации, работещи в областта на равнопоставеността на жените и мъжете в бизнеса.

По време на дейността на Междуведомствената работна група за транспониране на Директива (ЕС) 2022/2381 е извършен анализ на данни към 31 декември 2023 г. за оценка на положението с равенството между половете в управителните органи на 41 публични дружества, регистрирани на фондовата борса, които са задължителни субекти по Директивата. Данните са предоставени от Комисията за финансов надзор. Разгледани са примери за предприети мерки по транспониране на Директивата в други държави членки. Проведен е също преглед и анализ на националното законодателство за съответствие с директивата. Изготвена е налица за съответствие. Разработен е проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (ЗИД на ЗРЖМ), въз основа на направени предложения в рамките на работната група. Проектът на нормативен акт е изготвен съвместно от представители на институциите Министерство на труда и социалната политика, Министерство на финансите, Комисия за финансов надзор, Комисия за защита от дискриминация, отговорни за прилагането на нормативните актове, в които се предлагат промени – Закон за равнопоставеност на жените и мъжете, Закон за публичното предлагане на ценни книжа, Закон за защита от дискриминация.

Проведени са обществени консултации и междуведомствено съгласуване на проекта на ЗИД на ЗРЖМ в съответствие със заложените процедури в относимото национално законодателство. Законопроектът е консултиран и подкрепен и от Националният съвет за равнопоставеност на жените и мъжете и Работна група 13 „Социална политика и заетост“.

Законопроектът е одобрен от Министерският съвет с Решение № 867 от 16 декември 2024 г. и е внесен в Народното събрание за разглеждане.

С проекта на ЗИД на ЗРЖМ се предлагат промени в националното законодателство, които са свързани с транспониране на Директива 2022/2381. Директивата попада в предметния обхват на три закона, в които са предлаганите промени: Закон за равнопоставеност на жените и мъжете и чрез неговите преходни и заключителни разпоредби в Закона за защита от дискриминация и Закона за публичното предлагане на ценни книжа.

Целта е да бъде подобрен баланса на жените и мъжете в управителните органи на публичните дружества, регистрирани на фондовата борса (съгласно чл. 110, ал. 1 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа). Анализите показват трайна и недостатъчна представеност на жените, което налага увеличаване на техния брой.

Съгласно измененията най-малко 33% от всички директорски позиции, както със, така и без изпълнителни функции, в управителния и надзорния съвет, съответно на съвета на директорите на публичните компании трябва да се заемат от по-слабо представения пол. Срокът за постигането на тази цел е 30 юни 2026 г.

Публичните дружества, регистрирани на фондовата борса, които не отговарят на целта, трябва да адаптират своите процедури за подбор на членове на управителните органи по отношение на критериите и процеса.

Предвижда се с подаването на годишните декларации за корпоративно управление публичните дружества да предоставят информация за броя на жените и мъжете в състава на своите управителни органи. Информацията за всяка предходна година трябва да бъде публикувана на интернет страниците на дружествата в срок до 15

май на текущата година. Дружествата, които не публикуват изискваната информация, могат да бъдат санкционирани чрез налагане на глоба. До 30 юни 2026 г. Комисията за финансов надзор ще публикува на сайта си списък с компаниите, които отговарят на заложената в закона цел.

Министърът на труда и социалната политика се определя като орган за насърчаване, анализ, мониторинг и оказване на подкрепа във връзка с баланса между половете в управителните органи на публичните дружества. Той е отговорен и за докладване пред Европейската комисия за прилагането на Директивата. Във връзка с това се осигурява механизъм за предоставяне на информация на органа от страна на Комисията за финансов надзор и Комисията за защита от дискриминация.

Проектът на акт има значение за спазването от България като държава членка на правото на Европейския съюз. Проектът на акт ще има въздействие върху корпоративното управление и обществото като цяло. Ще допринесе за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете и за подобряване на корпоративното управление, подкрепа за бизнеса и икономическото развитие, като същевременно улеснява международното сътрудничество, осигурявайки еднакви стандарти за баланса по пол в корпоративното управление и съответно условия на конкуренция на публично търгувани дружества в рамките на единния пазар.

Очаквани резултати от проекта на акт са изпълнени международни ангажименти от България за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете във вземането на икономически решения, произтичащи от редица документи на Европейския съюз и други международни организации. Това ще улесни международното сътрудничество с други държави и международни организации и ще запази добрата репутация на страната.

2.8.2. Работа по Директива (ЕС) 2023/970 на ЕП и на Съвета от 10 май 2023 г. за укрепване прилагането на принципа на равно заплащане на жените и мъжете за равен труд или за труд с равна стойност чрез прозрачност в заплащането и механизми за прилагане (Директива 2023/970)

Предмет на Директива 2023/970 е да се установят минимални изисквания за укрепване на прилагането на принципа на равно заплащане за равен труд или за труд с равна стойност на жените и мъжете чрез прозрачност в заплащането и засилено правоприлагане. Формирани са изисквания относно укрепване прилагането на принципа на равно заплащане за равен труд или труд с равна ста.ойност на жените и мъжете, определянето и прозрачността на възнагражденията, събирането на данни и докладването за разликите в заплащането и забраната за дискриминация. Прилага се към работодателите в публичния и частния сектор, всички работници и кандидатите за работа. Държавите-членки трябва да въведат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с директивата до 7 юни 2026 г.

Стартиран е процес по сформиране на междуведомствена работна група за работа по Директива (ЕС) 2023/970 на ЕП и на Съвета от 10 май 2023 г. за укрепване прилагането на принципа на равно заплащане на жените и мъжете за равен труд или за труд с равна стойност чрез прозрачност в заплащането и механизми за прилагане към министъра на труда и социалната политика. За участие в работната група са поканени представители на НСИ, КЗД, АМС, АЗ, ИА ГИТ, работодателски организации, социални партньори и почти всички специализирани дирекции от МТСП. Задачата на работната група ще бъде да направи преглед на Директивата и изготвяне на предложения кои нормативни актове следва да бъдат променени за въвеждането ѝ в националното законодателство. В процес на изготвяне е проект на ориентировъчна таблица за съответствието на националното законодателство с разпоредбите на Директивата, която

да подпомогне същинския процес по изготвяне на предложения за необходимите законодетелни промени.

2.8.3. Работа по Директива (ЕС) 2024/1499 на Съвета от 7 май 2024 година **и Директива (ЕС) 2024/1500 на ЕП и на Съвета от 14 май 2024 г. - за органите по въпросите на равенството**

Работата започна със създаването на междуведомствена работна група за транспониране на **Директива (ЕС) 2024/1499** на Съвета от 7 май 2024 година относно стандартите за органите по въпросите на равенството в областта на равното третиране на лицата, независимо от тяхната раса или етнически произход, равното третиране на лицата по въпросите на заетостта и професиите, независимо от тяхната религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, равното третиране на жените и мъжете по въпросите на социалното осигуряване и достъпа и предоставянето на стоки и услуги, и за изменение на директиви 2000/43/ЕО и 2004/113/ЕО, и **Директива (ЕС) 2024/1500** на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2024 година относно стандартите за органите по въпросите на равенството в областта на равното третиране и равните възможности на жените и мъжете в областта на заетостта и професиите и за изменение на директиви 2006/54/ЕО и 2010/41/ЕС.

През 2024 г. са изпратени писма до институции и организации за определяне на участници в работната група. Изготвен е проект на Заповед на министъра на труда и социалната политика за сформиране на работна група. В работата на работната група ще се включат представители на АМС, КЗД, администрацията на Омбудсмана на Република България, дирекции от МТСП. Стартирана е работа по изготвянето на проект на таблица за съответствието.

2.8.4. Работа по Национален доклад на Република България за изпълнението на Пекинската декларация и Платформа за действие, изготвен в процеса на глобалния преглед Пекин +30 за отбелязване през 2025 г. на тридесетата годишнина от Четвъртата световна конференция за жените и приемане на Пекинската декларация и Платформа за действие (1995 г.)

Република България проведе преглед на национално равнище на изпълнението на Пекинската декларация и Платформа за действие през последните пет години (второто полугодие на 2019 г. – първото полугодие на 2024 г.). Националният преглед е част от глобалния процес на преглед за отбелязване през 2025 г. на Тридесетата годишнина от Четвърта световна конференция за жените и приемане на Пекинската декларация и Платформа за действие (1995 г.).

Процесът на всеобхватен преглед в България е съобразен с указанията в документа на ООН-Жени „Насоки за цялостни прегледи на национално равнище“ (Насоки). Приложен е подход, включващ цялото правителство и множество заинтересовани страни. Ползвани са относими източници на информация. Осигурена е публичност. Процесът е координиран от Министерството на труда и социалната политика, което ръководи националния механизъм за равнопоставеност на жените и мъжете, от съответния компетентен отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“.

Националният доклад на Република България е изготвен с широкото участие и принос на множество заинтересовани страни. Осигурени са устойчиво институционално участие, постоянна комуникация и публичност в процеса на изготвянето на националния доклад.

Процесът с широко участие започна със сформиране със заповед № РД-02-82 от 19 юни 2024 г. на министъра на труда и социалната политика на междуведомствена работна група за провеждане на преглед и изготвяне на проект на национален доклад за

изпълнение на Пекинската декларация и Платформа за действие в контекста на процеса на глобалния преглед Пекин +30.

Работната група се ръководи от заместник-министър на труда и социалната политика. Координира се от компетентния отдел „Равни възможности, антидискримания и социални помощи“ (РВАСП) в МТСП, който е и секретариат на Националния съвет за равнопоставеност на жените и мъжете към Министерския съвет (НСРЖМ). Участниците в групата са номинирани от институции и организации въз основа на писма от министъра на труда и социалната политика, който ръководи и координира националната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, в съответствие с разпоредбите на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете. Работната група е съставена от 60 представители на 33 институции и организации, включително всички министерства, относими агенции, национални комисии, съвети, институти, органи за равенство, социални партньори, академични среди. В процеса на извършване на прегледа са привлечени и други институции, например администрацията на Министерския съвет.

Работната група на свое заседание прегледа и разпредели по компетентност въпросите в „Насоките“ на ООН-Жени, очертаващи рамката за изготвяне на национални доклади. Установи необходимостта от предоставяне на информация по компетентност от други непредставени в групата институции.

Участниците в работната група извършиха преглед. Институциите, участници чрез своите представители в работната група и допълнително адресираните с писма от МТСП институции разработиха съдържателна информация по компетентност в отговор на съответните въпроси в „Насоките“. Прегледът и съответната информация обхваща всички направления и области по зададената рамка, очертана в „Насоките“ и онлайн въпросника. Ползвани са относими институционални данни, данни от Националния статистически институт и други източници. Националният доклад включва изготвените материали.

Отдел РВАСП в МТСП, подпомагащ ръководството и координиращ работната група, обобщи получената информация от институциите и тази от своя компетентност в проект на национален доклад, включително отговорите на въпросите в онлайн въпросника. Изпрати проекта на национален доклад на работната група за допълнения и проверка на коректността на включената информация. Отрази обратната връзка от работната група в проекта на национален доклад.

За осигуряване на още по-широко участие и принос на заинтересовани страни, както и за по-голяма публичност, проектът на национален доклад е консултиран с НСРЖМ. Членовете на НСРЖМ към датата на съгласуване на проектодоклада са общо 73 от 44 организации и институции. Освен всички министерства на ниво заместник-министър, в съвета участват представители на местни власти, на 9 неправителствени организации, опериращи в областта на равнопоставеност на жените и мъжете, равни възможности, права на човека, на агенции, комисии, органи по равенство и недискриминация, академичните среди, социалните партньори и др. Получените целесъобразни предложения и коментари от НСРЖМ са взети предвид в доклада.

Докладът в обем от близо 200 страници е предоставен на Министерството на външните работи, от където е осигурен превода му на английски език и е публикуван на интернет страницата на Икономическата комисия на ООН за Европа (ИКЕ) https://unece.org/info/events/event/392384.

Процесът на изготвяне на националния доклад свидетелства за пълноценното участие и съдържателен принос на широк кръг заинтересовани страни.

Проведеният преглед на изпълнението на Пекинската декларация и платформа на действие в България показа ангажираността по темата на всички участници в процеса - министерства, агенции, институти, органи за равенство и права на човека, съвети,

комисии, организации, социални партньори. Предоставена е голяма по обем съдържателна информация и данни, които са включени в националния доклад. Проведеният процес на преглед потвърди на практика подхода на провеждането на държавната политика в тази област в България. Държавната политика по равнопоставеност има хоризонтален характер и обединява действията на централните и териториалните органи на изпълнителната власт на всички нива и на заинтересованите страни. Тя е съвместно дело и отговорност, обединява общи и съгласувани действия на всички отговорни институции в партньорство с широк кръг заинтересовани страни - бизнеса, гражданските организации, академичната общност, социалните партньори, други.

Отдел РВАСП предостави също на МВнР информация по компетентност за участието на представител от България в Регионалната среща-преглед на държавите от ИКЕ по процеса Пекин+30, посветен на 30-та годишнина от приемането на Пекинската декларация и Платформа за действие, проведена на 21 и 22 октомври 2024 г. в Женева.

2.8.5. Участие във Втори доброволен национален преглед на България „Напредък в изпълнението на целите на ООН за устойчиво развитие“ и изготвянето на доклад

В процеса по втори доброволен национален преглед на изпълнението на Целите на ООН за устойчиво развитие в България отдел РВАСП в МТСП участва активно с редица дейности.

Подготвена и предоставена беше информация по компетентност за изпълнение на Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“.

Представители на отдела участваха в Кръгла маса на тема: „Борба с неравенствата и бедността. Политики в областта на образованието и равенството между половете“, проведена на 18 юни 2024 г. в сградата на Министерския съвет. По време на Кръглата маса беше обсъдено изпълнението на следните цели на ООН за устойчиво развитие: Цел 1 „Изкореняване на бедността“, Цел 4 „Качествено образование“, Цел 5 „Равенство на половете“, Цел 10 „Намаляване на неравенствата“. Участникът от отдел РВАСП представи постигнатия от България напредък в изпълнението на националните политики за осигуряване на равнопоставеност на жените и мъжете в контекста на Цел 5, онагледено чрез презентация на пауърпойнт. Обърна внимание върху постигнатите резултати, идентифицираните предизвикателства и възможните решения, и участва в последвалата оживена дискусия.

Отдел РВАСП предостави също коментари, бележки и корекции, по проекта на доклада от проведения втори доброволен национален преглед на изпълнението на целите за устойчиво развитие на ООН.

2.8.6. Участие в провеждането на преглед за присъединяването на България към Комитета за публично управление на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) по отношение на политиката за равнопоставеност на жените и мъжете в България

Отдел РВАСП даде своя активен принос и ангажираност по правен инструмент OECD/LEGAL/0418 Recommendation of the Council on Gender Equality in Public Life в рамките на присъединителния процес на България по Комитета за публично управление (КПУ) на ОИСР.

След изготвената и изпратена самооценка по правните инструменти от компетентността на КПУ през 2022 г., включително посочения по-горе правен инструмент, на базата на които бе изготвен Първоначалният меморандум за присъединяване към ОИСР, през 2024 г. е попълнен и изпратен въпросник, съдържащ 470 въпроса по ключови теми в областта на публичното управление от компетентността

на повече от 20 институции, вкл. по въпросите на равнопоставеността на жените и мъжете. В проведената техническа мисия на ОИСР през юни-юли 2024 г. са проведени срещи с отговорни институции и заинтересовани страни по десет ключови теми от публичното управление, в това число и с МТСП. На 20 юни 2024 г. се проведе онлайн среща между представители на КПУ на ОИСР и отдел РВАСП в МТСП по националната политика за равнопоставеност на жените и мъжете. Представители на НСИ също участваха в срещата.

Отдел РВАСП предостави също консолидирани коментари, бележки и корекции, включително от НСИ, по Проекта на доклад за оценка на присъединяването на България в областта на публичното управление, в който беше отразена събраната към август 2024 г. информация чрез посочените по-горе дейности със съдействието на българските институции. Проектът на доклад обхваща всички 19 правни инструмента на ОИСР, попадащи в обхвата на КПУ, вкл. правен инструмент OECD/LEGAL/0418 Recommendation of the Council on Gender Equality in Public Life.

2.8.7. Други международни дейности през 2024 г.

През май 2024 г. е предоставена информация за националната политика по равнопоставеност на жените и мъжете: на Европейската комисия за включване в проектоматериал на тема „Интегриране на въпросите на равнопоставеността на половете, на равенството и институционална инфраструктура“; на Министерство на културата по тематична област равенството между половете за включване в периодичен доклад относно прилагането на Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. Предоставен е също коментар по компетентност на проекта на аналитично проучване на Световната банка на тема „България джендър пейзаж (политическа бележка)“.

През август 2024 г. отдел РВАСП предостави коментари по компетентност по проекта на нов Общ основен документ с информация за действащото законодателство, изградените институции и други въпроси, свързани със защитата и насърчаването на правата на човека в България. Документът е изготвен от Дирекция „Права на човека“ на Министерство на външните работи. Във връзка с предоставянето на периодични доклади от държавите-членки на ООН съгласно универсалните международноправни инструменти по правата на човека, е въведено изискване веднъж на 8-10 години държавите да подготвят и Общ основен документ. Той съдържа демографска, икономическа и социална информация за съответната държава, както и законодателни и институционални рамки за защита на правата на човека. България за последен път е представила Общ основен документ през 2014 г. Отчитайки развитията в страната през последните десет години в областта на насърчаването и защитата на правата на човека, е отбелязана нуждата за актуализиране на документа.

През октомври 2024 г. отдел РВАСП предостави информация на Европейската комисия относно участието на жените в изборите 2024 г. за членове на Европейския парламент във връзка с подготовката на доклад по темата на ниво ЕС.

През ноември 2024 г. отдел РВАСП предостави актуална информация за добри практики на Европейската комисия във връзка с подготовката на годишния доклад за равенство на половете в ЕС, който е публикуван през март 2025 г.

През декември 2024 г. отдел РВАСП предостави информация по компетентност по политиката за равнопоставеност на жените и мъжете във връзка с докладване по чл. 19 от Устава на МОТ по Препоръка № 205 на МОТ за заетост и достоен труд за мир и устойчивост от 2017 г., по получен формуляр за докладване (на английски и български език). Ежегодно България изготвя национален доклад по нератифицирани конвенции и по препоръки на Международната организация на труда (МОТ), съгласно задължение, произтичащо от чл. 19 от Устава на организацията. Националният доклад включва

законодателство, политики и мерки, касаещи областите, предмет на уредба от съответните актове на МОТ.

През 2024 г. служители в отдел РВАСП в МТСП, определени за членове, взеха участие в заседанията на:

Комисия по равенството между половете към Съвета на Европа.

Тя е създадена в рамките на Трансверсалната програма за равенство на половете от 2012 г. на СЕ с цел да насърчава прилагането на стандартите за равнопоставеност между жените и мъжете в СЕ и държавите членки.

Група на високо ниво по въпросите на равенството между половете към ЕК.

Сред основните задачи на групата е и подкрепа на председателствата на ЕС при идентифицирането на съответните области на политиката и теми, които да бъдат разгледани. Тя е и основен форум за планиране на стратегическо проследяване на Пекинската платформа за действие, включително разработването на индикатори и подпомага Европейската комисията при подготовката на Доклада за равнопоставеността на жените и мъжете в ЕС.

Група на високо равнище по недискриминация, равенство и разнообразие към ЕК и подгрупите към нея. Групата е постоянно действаща структура, създадена през 2015 г. с няколко основни цели, а именно да съпътства разработването и изпълнението на политики и програми на национално ниво и на ниво Европейски съюз, насочени към борба с дискриминацията, насърчаване на равенството и многообразието, също така да задълбочи сътрудничеството и координацията между съответните органи на държавите-членки и Комисията по въпросите, свързани с постигането на разнообразие и пълното равенство на практика и премахване на дискриминацията. Не по-малко важни са и целите на групата, свързани с обмена на опит и добри практики по въпроси от общ интерес, съгласуваността на усилията за равенство и борба срещу дискриминация, между членовете на групата, председателството, Съвета, Европейския парламент, Европейската комисия и Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA). Експерти от МТСП взеха участие в заседания на две от подгрупите към нея - подгрупата за равнопоставеност на ЛГБТИ хората и подгрупата за събиране на данни.

Консултативен комитет по равнопоставеност на жените и мъжете към ЕК.

Целта на Комитета е да подпомага Европейската комисията при формулирането и осъществяването на дейностите на Европейския съюз, насочени към насърчаване на равенството между жените и мъжете и да насърчава текущия обмен на опит, политики и практики между държавите от ЕС и различните заинтересовани страни. През 2024 г. са проведени две заседания.

Европейски институт за равенство между половете. Отдел РВАСП в МТСП участва в работата на Европейския институт за равенство между половете (ЕИРП). От 2019 г. България участва със свой представител в Управителния съвет на института. Страната има участник и в Експертния форум на ЕИРП, който обединява експерти от институциите в държавите членки, отговорни за политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

С оглед **актуализирането на базата данни на ЕИРП относно жените и мъжете в процесите на взимане на решения в публичната администрация** е събрана актуална информация по отношение броя на жените и мъжете на ръководни позиции във всички министерства в страната към 31.07.2024 г. Информацията е предоставена на ЕИРП за нуждите на Европейската комисия. Тя се публикува ежегодно на интернет страниците на Европейската комисия и на Европейския институт по равнопоставеност между половете.

Отдел РВАСП осигурява също и участието на МТСП в работата на **Комитета по социална закрила към ЕК** и на подгрупата по индикаторите към този Комитет.

Отделът изготвя също становища относно заседанията на **Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси** (EPSCO), Комитета на постоянните представители (съкр. КОРЕПЕР) и активните досиета. Участва в изготвянето на изказване за заседание на Съвет EPSCO, в предоставяне на становище относно изготвянето на рамкова позиция по предложението на Европейската комисия за Препоръка на Съвета относно преразглеждането на целите от Барселона в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст.

По-долу в доклада са представени за 2024 г. по плана за действие 2023-2024 г. информация, данни и примери за изпълнени мерки и инициативи, постигнати резултати, индикатори и напредък, оставащи предизвикателства и препоръки по приоритетните области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.

3. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ 2021-2030 г. И НАЦИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ ЗА ПЕРИОДА 2023-2024 г.

Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. задава насоките за действия в пет приоритетни области: равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма.

Националният план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г. следва принципите, целите и приоритетните области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. Основната цел на плана е провеждането на единната политика по равнопоставеност на жените и мъжете чрез изпълнение на включените в него мерки на различни институции и организации.

Двата документа са публикувани на интернет страницата на Министерството на труда и социалната политика в секция Политики „Равни възможности“.

Приоритетна област 1: Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост

С цел гарантиране на равните възможности и достъп до пазара на труда и реализацията на него на мъжете и жените нормативната база, действаща в Република България, не прави разлика по признак „пол“ между работещите, освен в специфични случаи на защита на жени по време на бременност, раждане и полагане на грижи за малки деца.

Гаранции за равен достъп и възможности за мъжете и жените на пазара на труда са заложени и в разпоредбата на чл. 23 от Закона за насърчаване на заетостта, според която при обявяване на работните места работодателите нямат право да определят

условия по признак пол, възраст, народност, етническа принадлежност и здравословно състояние. По информация на **Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“** изключения се допускат само по отношение на пол, възраст и намалена работоспособност, когато вследствие на естеството на работата полът, съответно възрастта или здравословното състояние, представлява съществен елемент от нея.

Националният статистически институт (НСИ) предоставя **Основни резултати от наблюдението на работната сила през 2024 година.**[3]

Наблюдението на работната сила във всички държави-членки на ЕС, включително и в България, се провежда в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета за създаване на обща рамка за европейската статистика за лицата и домакинствата, основана на индивидуални данни, събрани чрез извадки, и свързаните с него прилагащи регламенти на Европейската комисия в областта на статистиката на работната сила.

Наблюдението на работната сила е извадково и се провежда непрекъснато, като осигурява тримесечни и годишни данни за икономическата активност на населението на 15 и повече навършени години.[4] Изследването обхваща обикновените домакинства в страната. Домакинствата, участващи в наблюдението, са подбрани на случаен принцип и се анкетират чрез лично интервю. Годишните данни са осреднени стойности от четирите тримесечия на съответната година.

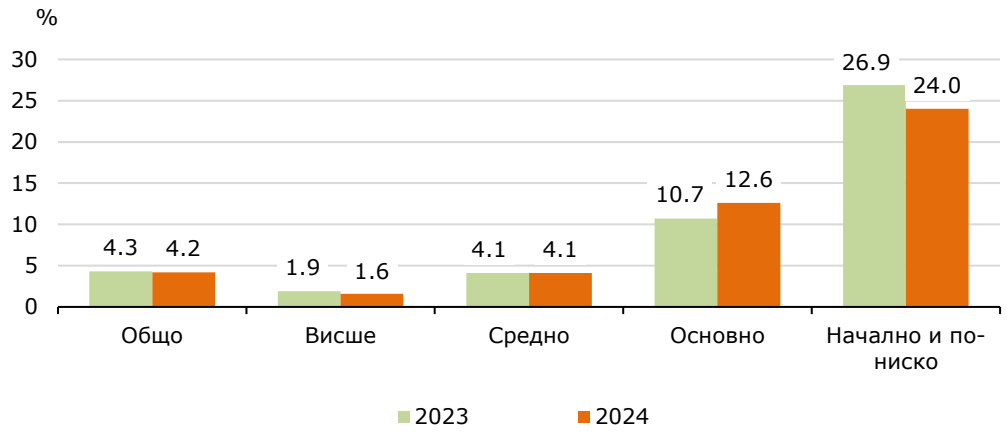
Поради направените закръгления в някои случаи общите данни могат да се различават незначително от сумата на отделните групи, включващи се в тях.

През 2024 г. **безработните лица**[5] са 127.4 хил., от които 71.4 хил. (56.0%) са мъже и 56.1 хил. (44.0%) - жени.

Коефициентът на безработица[6] е 4.2% (4.4% за мъжете и 3.9% за жените), като в сравнение с 2023 г. намалява с 0.1 процентни пункта.

От всички безработни 14.2% са с висше образование, 53.6% - със средно, и 32.2% - с основно или по-ниско образование.

Коефициенти на безработица по степени на образование през 2023 и 2024 година

[3] По-подробни данни от Наблюдението на работната сила могат да се намерят на сайта на НСИ - www.nsi.bg, раздел „Пазар на труда“, Наблюдение на работната сила и в Информационната система ИНФОСТАТ.

[4] **Наблюдаван период** - характеристиките на всяко анкетирано лице се отнасят за състоянието му през определена календарна седмица (от понеделник до неделя).

[5] **Безработни** са лицата на възраст 15 - 74 навършени години, които: - нямат работа през наблюдавания период; - активно търсят работа през период от четири седмици, вкл. наблюдаваната, или вече са намерили работа, която очакват да започнат до три месеца след края на наблюдавания период; - имат възможност да започнат работа до две седмици след края на наблюдавания период.

[6] **Коефициент на безработица** - относителният дял на безработните лица от икономически активното население.

Коефициентът на безработица за възрастовата група 15 - 29 навършени години е 7.7%.

Относителният дял на **продължително безработните лица**[7] от всички безработни е 51.6%, а **коефициентът на продължителна безработица**[8] е 2.1% - съответно 2.2% за мъжете и 2.1% за жените.

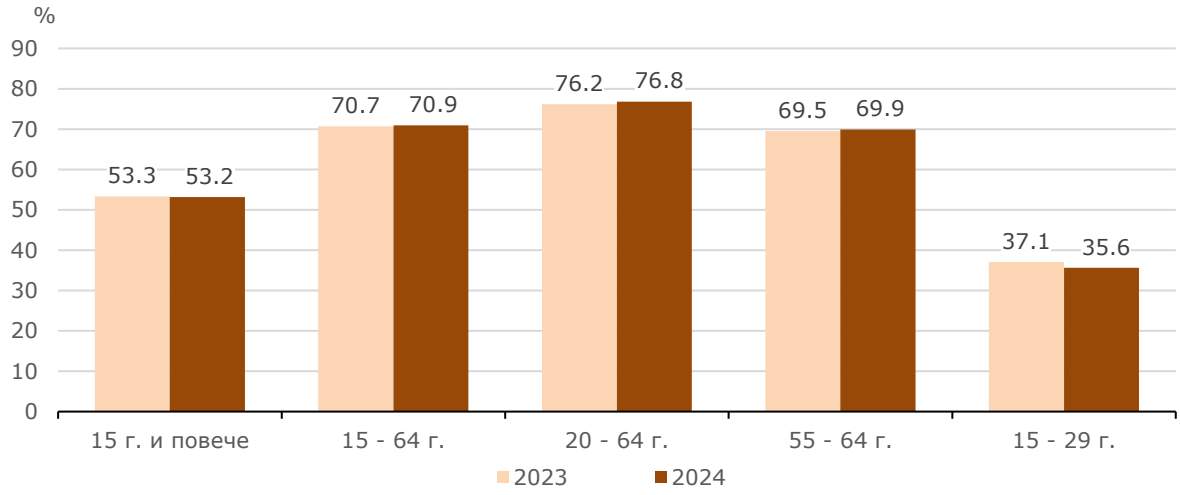
През 2024 г. общият брой на **заетите лица**[9] е 2 932.9 хил., от които 1 554.1 хил., или 53.0%, са мъже и 1 378.7 хил., или 47.0%, са жени. **Коефициентът на заетост**[10] **за населението на възраст 15 и повече навършени години** е 53.2% (59.4% за мъжете и 47.6% за жените).

В сектора на услугите работят 1 967.0 хил. души, или 67.1% от заетите, в индустрията - 824.0 хил. (28.1%), а в селското, горското и рибното стопанство - 141.9 хил. (4.8%).

По статус в заетостта заетите лица се разпределят по следния начин: 4.9% (142.8 хил.) са работодатели, 6.7% (197.2 хил.) - самостоятелно заети без наети, 88.1% (2 582.7 хил.) - наети, и 0.3% (10.1 хил.) - неплатени семейни работници. От общия брой на наетите 1 950.6 хил. (75.5%) работят в частния сектор, а 632.1 хил. (24.5%) - в обществения.

Заетите лица на възраст 15-64 навършени години са 2 820.8 хиляди. **Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група** е 70.9% (74.1% за мъжете и 67.6% за жените).

Коефициенти на заетост по възрастови групи през 2023 и 2024 година

Коефициентът на заетост за населението на възраст 20 - 64 навършени години е 76.8%. При мъжете коефициентът на заетост за тази възрастова група е 80.3%, а при жените - 73.1%.

Коефициентът на заетост за възрастовата група 55 - 64 навършени години е 69.9% (73.8% за мъжете и 66.2% за жените).

[7] **Продължително безработни** са лицата, които са безработни от една или повече години.

[8] **Коефициент на продължителна безработица** - относителният дял на продължително безработните лица от икономически активното население.

[9] **Заети** са лицата на възраст 15 - 89 навършени години, които през наблюдавания период: - извършват работа дори за един час, за което получават работна заплата или друг доход; - не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради годишен отпуск, болест, отпуск при раждане и отглеждане на малко дете до навършване на 2-годишна възраст, гъвкав график на работното време, участие в обучение, свързано с работата, както и поради друго отсъствие, ако продължителността му е 3 месеца или по-малко.

[10] **Коефициент на заетост** - относителен дял на заетите лица от общото население (в съответната група).

През 2024 г. **икономически активните лица[11] на възраст 15 - 64 навършени години** са 2 945.6 хил., или 74.0% от населението на същата възраст. В сравнение с 2023 г. **коефициентът на икономическа активност[12]** се увеличава с 0.1 процентни пункта.

Икономически неактивните лица[13] на възраст 15 - 64 навършени години са 1 033.3 хил., от които 451.6 хил. са мъже и 581.7 хил. са жени. **Коефициентът на икономическа неактивност[14] (15 - 64 навършени години)** е 26.0% - съответно 22.4% за мъжете и 29.6% за жените.

Броят на **обезкуражените[15] на възраст 15 - 64 навършени години** е 23.2 хил., или 2.2% от всички икономически неактивни лица в същата възрастова група.

Относителният дял на **рано напусналите образование и обучение[16] от населението на възраст 18 - 24 навършени години** е 8.2%.

Относителният дял на лицата с **висше образование от населението на възраст 25 - 34 навършени години** е 40.5%.

Относителният дял на **незаетите и неучастващи в образование и обучение[17] от населението на възраст 15 - 29 навършени години** е 12.7%.

Основни показатели за икономическа активност на населението през 2023 и 2024 година

	2023	2024	Прираст (2024 спрямо 2023)
Общо			
Коефициент на икономическа активност (15 - 64 години) - %	73.9	74.0	0.1
Заети лица - общо - хиляди	2931.9	2932.9	1.0
Заети лица на 15 - 64 години - хиляди	2821.7	2820.8	-0.9
Заети лица на 15 - 24 години - хиляди	108.3	102.9	-5.4
Заети лица на 15 - 29 години - хиляди	315.3	307.6	-7.7
Заети лица на 20 - 64 години - хиляди	2812.7	2812.0	-0.7
Заети лица на 55 - 64 години - хиляди	621.8	628.8	7.0
Коефициент на заетост - %	53.3	53.2	-0.1
Коефициент на заетост (15 - 64 години) - %	70.7	70.9	0.2
Коефициент на заетост (15 - 24 години) - %	18.8	17.3	-1.5
Коефициент на заетост (15 - 29 години) - %	37.1	35.6	-1.5
Коефициент на заетост (20 - 64 години) - %	76.2	76.8	0.6
Коефициент на заетост (55 - 64 години) - %	69.5	69.9	0.4

[11] **Икономически активното население (работната сила)** включва всички заети и безработни лица.
[12] **Коефициент на икономическа активност** - относителен дял на икономически активното население (работната сила) от общото население (в съответната група).
[13] **Икономически неактивни (лица извън работната сила)** са лицата на възраст 15 и повече навършени години, които не са нито заети, нито безработни през наблюдавания период, вкл. всички лица на възраст 90 и повече навършени години.
[14] **Коефициент на неактивност** - относителният дял на икономически неактивните лица от населението (в съответната група).
[15] **Обезкуражени** са лицата извън работната сила на възраст 15 - 74 навършени години, които желаят да работят, но не търсят активно работа, защото предполагат, че няма да намерят подходяща работа.
[16] **Рано напуснали образование и обучение** са лицата на възраст 18 - 24 навършени години, завършили най-много основно образование и неучастващи в образование и обучение през последните четири седмици, предхождащи наблюдението.
[17] **Незаети и неучастващи в образование и обучение** са лицата, които не са заети през наблюдавания период (т.е. са безработни или икономически неактивни) и същевременно не участват във формално или неформално образование и обучение през последните четири седмици, предхождащи наблюдението.

Безработни лица - общо - хиляди	132.4	127.4	-5.0
Безработни лица на 15 - 64 години - хиляди	129.7	124.8	-4.9
Безработни лица на 15 - 24 години - хиляди	14.9	14.5	-0.4
Безработни лица на 15 - 29 години - хиляди	27.4	25.7	-1.7
Коефициент на безработица - %	4.3	4.2	-0.1
Коефициент на безработица (15 - 64 години) - %	4.4	4.2	-0.2
Коефициент на безработица (15 - 24 години) - %	12.1	12.3	0.2
Коефициент на безработица (15 - 29 години) - %	8.0	7.7	-0.3
Коефициент на продължителна безработица - %	2.3	2.1	-0.2
Обезкуражени лица - общо - хиляди	38.3	24.2	-14.1
Обезкуражени лица на 15 - 64 години – хиляди	37.0	23.2	-13.8

Основни показатели за икономическа активност на населението през 2023 и 2024 година

(Продължение)

	2023	2024	Прираст (2024 спрямо 2023)
Мъже			
Коефициент на икономическа активност (15 - 64	77.3	77.6	0.3
Заети лица - общо - хиляди	1553.5	1554.1	0.6
Заети лица на 15 - 64 години - хиляди	1489.8	1490.4	0.6
Заети лица на 15 - 24 години - хиляди	62.9	63.3	0.4
Заети лица на 15 - 29 години - хиляди	176.7	174.1	-2.6
Заети лица на 20 - 64 години - хиляди	1485.8	1485.0	-0.8
Заети лица на 55 - 64 години - хиляди	318.5	320.6	2.1
Коефициент на заетост - %	59.4	59.4	0.0
Коефициент на заетост (15 - 64 години) - %	73.9	74.1	0.2
Коефициент на заетост (15 - 24 години) - %	21.2	20.7	-0.5
Коефициент на заетост (15 - 29 години) - %	40.5	39.2	-1.3
Коефициент на заетост (20 - 64 години) - %	79.9	80.3	0.4
Коефициент на заетост (55 - 64 години) - %	74.0	73.8	-0.2
Безработни лица - общо - хиляди	71.7	71.4	-0.3
Безработни лица на 15 - 64 години - хиляди	70.0	69.8	-0.2
Безработни лица на 15 - 24 години - хиляди	9.2	9.2	0.0
Безработни лица на 15 - 29 години - хиляди	16.5	15.5	-1.0
Коефициент на безработица - %	4.4	4.4	0.0
Коефициент на безработица (15 - 64 години) - %	4.5	4.5	0.0
Коефициент на безработица (15 - 24 години) - %	12.8	12.8	0.0
Коефициент на безработица (15 - 29 години) - %	8.5	8.2	-0.3
Коефициент на продължителна безработица - %	2.4	2.2	-0.2
Обезкуражени лица - общо - хиляди	22.0	14.0	-8.0

Обезкуражени лица на 15 - 64 години - хиляди	21.2	13.5	-7.7

Основни показатели за икономическа активност на населението през 2023 и 2024 година

(Продължение и край)

	2023	2024	Прираст (2024 спрямо 2023)
Жени			
Коефициент на икономическа активност (15 - 64 години) - %	70.4	70.4	0.0
Заети лица - общо - хиляди	1378.4	1378.7	0.3
Заети лица на 15 - 64 години - хиляди	1331.9	1330.4	-1.5
Заети лица на 15 - 24 години - хиляди	45.3	39.6	-5.7
Заети лица на 15 - 29 години - хиляди	138.5	133.5	-5.0
Заети лица на 20 - 64 години - хиляди	1326.9	1327.0	0.1
Заети лица на 55 - 64 години - хиляди	303.3	308.2	4.9
Коефициент на заетост - %	47.7	47.6	-0.1
Коефициент на заетост (15 - 64 години) - %	67.4	67.6	0.2
Коефициент на заетост (15 - 24 години) - %	16.2	13.7	-2.5
Коефициент на заетост (15 - 29 години) - %	33.5	31.8	-1.7
Коефициент на заетост (20 - 64 години) - %	72.6	73.1	0.5
Коефициент на заетост (55 - 64 години) - %	65.3	66.2	0.9
Безработни лица - общо - хиляди	60.7	56.1	-4.6
Безработни лица на 15 - 64 години - хиляди	59.7	55.0	-4.7
Безработни лица на 15 - 24 години - хиляди	5.7	5.2	-0.5
Безработни лица на 15 - 29 години - хиляди	11.0	10.2	-0.8
Коефициент на безработица - %	4.2	3.9	-0.3
Коефициент на безработица (15 - 64 години) - %	4.3	4.0	-0.3
Коефициент на безработица (15 - 24 години) - %	11.1	11.7	0.6
Коефициент на безработица (15 - 29 години) - %	7.3	7.1	-0.2
Коефициент на продължителна безработица - %	2.1	2.1	0.0
Обезкуражени лица - общо - хиляди	16.3	10.2	-6.1
Обезкуражени лица на 15 - 64 години - хиляди	15.8	9.8	-6.0

По информация на **дирекция „Политика на пазара на труда“, МТСП** и съгласно данните на Националния статистически институт от Наблюдение на работната сила през 2024 г. се наблюдава положително развитие в основните показатели на пазара на труда в сравнение с 2023 г. Коефициентите на икономическа активност и заетост се увеличават, докато коефициентът на безработица намалява. Едновременно с това се отчита известно намаление в броя на икономически активните, заетите и безработните лица. През 2024 г. разликата в заетостта между мъжете и жените (15-64 г.) е 6,5 процентни пункта (п.п.). Коефициентът на заетост за жените е 67,6%, а за мъжете - 74,1%. В сравнение с 2023 г. се запазва разликата в заетостта по пол. През 2024 г. при възрастовата група 20-64 г. коефициентът на заетост за жените е 73,1%, а за мъжете -

80,3%. Разликата в заетостта по пол е 7,2 п.п. Безработицата е по-висока с 0,5 п.п. при мъжете, отколкото при жените (15 + г.). Стойността на показателя за жените е 3,9 %, а за мъжете – 4,4 %. По данни на Агенцията по заетостта делът на безработните жени за 2024 г. е 55,1% (средномесечният брой безработни жени, регистрирани в бюрата по труда, е 85 166), а делът на мъжете - 44,9%.

Ефективните политики, които допринасят за постигането на по-добър баланс между работа и личен живот, имат важно значение, както за успешното професионално развитие на работниците и служителите, така и за техния пълноценен личен и семеен живот. Те имат съществено значение за заетостта при жените, тъй като те в по-голяма степен са ангажирани с полагането на грижи за децата или възрастни от семейния кръг. За да участват пълноценно родителите на пазара на труда и да имат перспектива за кариерно развитие, е необходимо да се осигурят качествени и достъпни услуги за отглеждане на деца. В рамките на Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 Агенцията по заетостта продължава успешното изпълнение на проект „Родители в заетост“. Проектът е насочен към насърчаване на професионалното развитие на родителите чрез осигуряване на качествени грижи за техните деца. Реализацията на проекта създава условия за връщане на работа и достъп до заетост на родителите чрез ангажиране на безработни лица в предоставянето на грижи за децата. От една страна се постига по-добър баланс между работа и личен живот на родителите, а от друга - се разкриват работни места, на които се наемат безработни лица.

През 2024 г. по условията на насърчителната мярка, регламентирана в чл. 36 от Закона за насърчаване на заетостта, е осигурена подкрепа за безработни родители с деца до 4-годишна възраст. Мярката обединява стимули за работодатели, които осигуряват заетост на лица от целевата група, възможности за обучение за надграждане на знания и умения и подпомагане от ментор за адаптация в трудовия процес. Параметрите на мярката предвиждат финансиране на трудово възнаграждение в размер на минимална работна заплата, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя за максимален период от 9 месеца, средства за финансиране на професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности по заявка на работодателя и средства за възнаграждение на ментор за период до 3 месеца. През 2024 г. в заетост по условията на чл. 36 от Закона за насърчаване на заетостта са включени 58 безработни родители с деца до 4-годишна възраст, от които 2-ма са включени в обучение. В процеса на изпълнение на трудовите задачи са подпомогнати от 19 ментори. Изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 223 633 лв., от които 1 593 лв. за обучение.

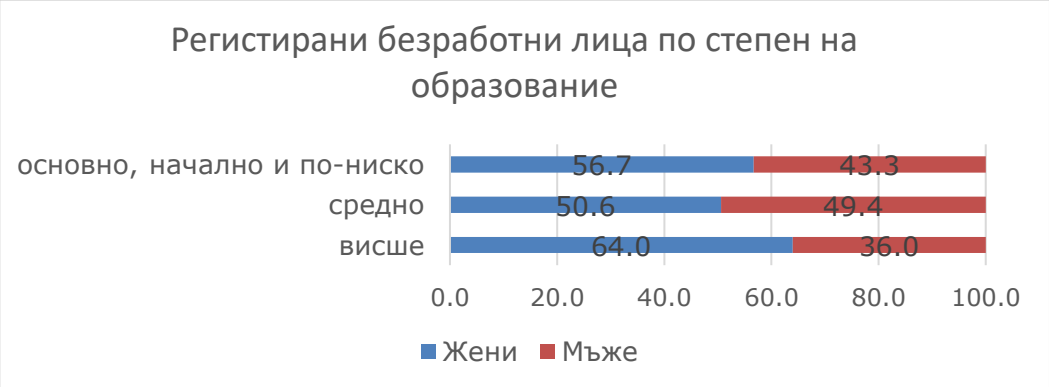
През 2024 г. политиката в областта на пазара на труда е насочена основно към подобряване на услугите за активиране на безработните лица, за бързо устройване на нова работа и намаляване на продължителността на безработицата; активиране на неактивни лица, повишаване на квалификацията и уменията на заети и безработни лица чрез разнообразни обучения и осигуряване на заетост на безработни лица от неравнопоставените групи на пазара на труда. Устойчивата интеграция на пазара на труда на безработните жени, както и на безработните мъже се подпомага чрез широк спектър от услуги, които са съобразени с техния индивидуален профил и специфичните трудности, пред които са изправени. На лицата се предоставят услуги по информиране и консултиране, те се мотивират за активно поведение на пазара на труда, насочват се към свободни работни места в реалната икономика, програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, включват се в обучение за развитие на уменията. По данни на Агенцията по заетостта през 2024 г. 57.2% от постъпилите на работа безработни лица са жени (94 972).

Агенцията по заетостта (АЗ) предоставя информация относно структурата на безработица и активната политика по заетостта, вкл. по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете, която осъществява през 2024 г. Законът за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) определя нормативната рамка на националната политика по заетостта, вкл. по отношение на равнопоставеността между половете. За постигане на целите за повишаване на заетостта са регламентирани разнообразни инструменти като програми за обучение и заетост, стимули за работодатели, които разкриват работни места и наемат безработни лица от уязвимите групи, мерки за насърчаване на предприемачеството, професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности, посреднически услуги по информиране и наемане на работа и др. Една от групите в неравностойно положение на пазара на труда, дефинирани в §1, т.4а от Допълнителните разпоредби на Закона за насърчаване на заетостта, към които приоритетно се насочват програмите и мерките за заетост, обхваща безработни родители с малки деца.

Все още има разлика между половете по отношение на равнището на заетост. За жените, които участват на пазара на труда, вероятността за несигурни и непостоянни работни места е по-голяма, а в много случаи те работят на непълно работно време, не по свой избор. Вероятността жените да са систематично изложени на риск от бедност и социално изключване е по-голяма отколкото при мъжете, което се отразява неблагоприятно върху тяхното благосъстояние, особено когато полагат грижи за деца или когато са по-възрастни.

По данни от Наблюдението на работната сила, провеждано от Националния статистически институт, през 2024[18] г. **разликата в заетостта между мъжете и жените (15-64 г.) е 6,5 п.п.** Коефициентът на заетост за жените е 67,6%, а за мъжете - 74,1%. При населението на възраст 20-64 г. разликата в заетостта е 7,2 процентни пункта. Коефициентът на заетост за жените е 73,1%, а за мъжете - 80,3%. Коефициентът на безработица при мъжете (15 + г.) е по-висока с 0,5 процентни пункта. Стойността на показателя за жените е 3,9 %, а за мъжете – 4,4%. Данните от административната статистика на Агенцията по заетостта показват, че делът на безработните жени за периода януари-декември 2024 г. е 55,1%, а при мъжете е 44,9% (средномесечният брой на безработните лица, регистрирани в бюрата по труда е 154 604).

В групата на регистрираните безработни лица по степен на образование, най-висок дял при жените се наблюдава при тези с висше образование (64%), следвани от жени с основно и по-ниско (56,7%) и средно образование (50,6%), докато при мъже най-висок е делът на тези със средно образование (49,4%). С основно и по-ниско образование са 43,3%, а с висше образование са 36%.

[18] https://nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/LFS2024_W6DW6N1.pdf

В таблицата по-долу са представени дялове на регистрираните безработни лица по пол и професионална квалификация от общо регистрираните безработни лица по професионална квалификация.

Пол	С работническа професия	Специалисти	Без квалификация
Жени	48.0	56.8	57.1
Мъже	52.0	43.2	42.9

Агенцията по заетостта реализира инициативите на активната политика на пазара на труда, като изпълнява заложените в Националния план за действие по заетостта програми, насърчителни мерки по Закона за насърчаване на заетостта, както и дейностите по схемите на Програма „Развитие на човешките ресурси”. Основно направление в тази дейност е осигуряването на заетост и обучение на неравнопоставените групи на пазара на труда, в т.ч. лица без образование и квалификация, младежи до 29 години, продължително безработни лица, по-възрастни лица, жени, хора с увреждания, безработни родители с малки деца и др. При някои групи е възможно даден безработен да попада в повече от една група, като за целта трудовите посредници от бюрата по труда определят конкретните стъпки за неговото включване в обучение, заетост, и др. според профила на лицето и неговите шансове за устройване на работа.

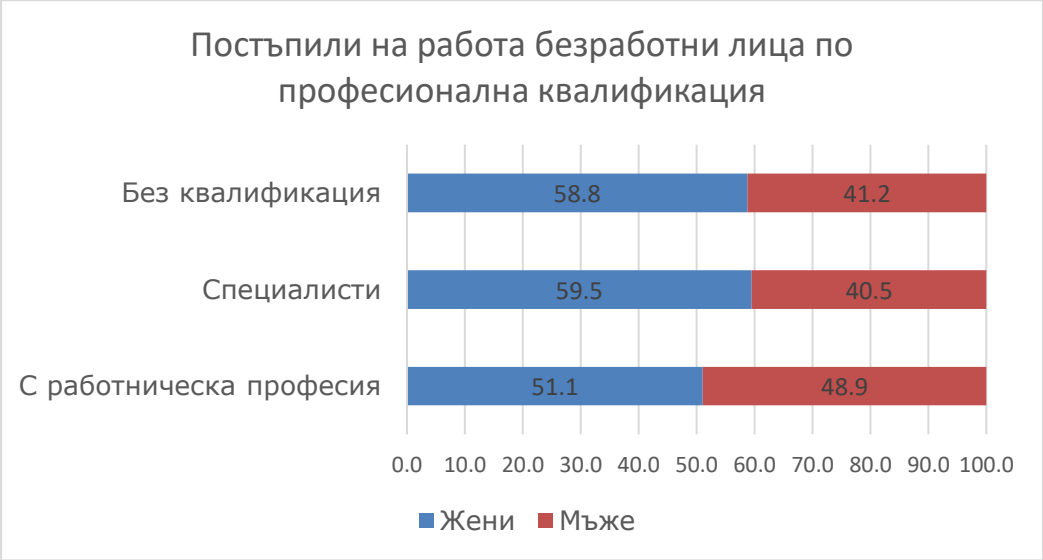
Мерките и действията в политиката по заетостта подобряват достъпа до заетост и подпомагат балансираното участие на двата пола. Устойчивата интеграция на пазара на труда на безработните жени, както и на безработните мъже се подпомага чрез широк спектър от услуги, които са съобразени с техния индивидуален профил и специфичните трудности, пред които са изправени. На лицата се предоставят услуги по информиране и консултиране, те се мотивират за активно поведение на пазара на труда, насочват се към свободни работни места в реалната икономика, програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, включват се в обучение за развитие на уменията.

Безработните жени и безработните мъже имат равен достъп и участват във всички програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, които се финансират със средства от държавния бюджет. Те участват активно и в професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности. Така се повишава тяхната производителност на труда, помага им да запазят работните си места, позволява да се адаптират успешно при промяна в изискванията за заеманата длъжност, както и своевременно, при необходимост, да намерят нова заетост.

С оглед подобряване качеството на работната сила, Агенция по заетостта осигурява възможности за включване в обучение за придобиване или повишаване на квалификацията и на чуждоезиковите и дигиталните компетентности на заети лица, в т.ч. и на заети жени. Така се повишава тяхната производителност на труда, помага им да запазят работните си места, позволява да се адаптират успешно при промяна в изискванията за заеманата длъжност, както и своевременно, при необходимост, да намерят нова заетост.

През 2024 г., с помощта на инициативите на активната политика на пазара на труда, реализирани от Агенция по заетостта, финансирани със средства от държавния бюджет и съфинансирани от Европейския социален фонд+, са постъпили на работа общо **165 997** безработни лица, включително на работни места в реалната икономика, както и по програми, проекти и мерки, финансирани със средства от държавния бюджет и по ПРЧР 2021-2027 г., като от тях **жените** са **57,2%** (94 972 лица), а мъжете са 42,8% (71 025 лица).

Във фигурата по-долу са представени дялове на постъпилите на работа безработни лица по пол и професионална квалификация от общо постъпилите на работа безработни лица по професионална квалификация.

Видно е, че през 2024 г. постъпилите на работа жени по трите групи професионална квалификация преобладават над мъжете. **За сравнение:** Същата канстатяция е валидна и за 2023 г.

Следователно, за двете години на изпълнение на Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. общо 320 634 безработни лица са постъпили на работа, включително на работни места в реалната икономика, както и по програми, проекти и мерки, финансирани със средства от държавния бюджет и по ОП РЧР 2014-2020 и ПРЧР 2021-2027, като от тях жените са 57,8% (185 400 лица), а мъжете са 42,2% (135 234 лица). Следва да се отбележи, че с помощта на инициативите на активната политика на пазара на труда **през 2023-2024 г. повече безработни жени са постъпили на работа отколкото безработни мъже**, вкл. по трите групи професионална квалификация.

Предвидени са **мерки за насърчаване на участието на жените на пазара на труда,** по-добър баланс между професионален и личен живот, подкрепа за практики за въвеждане на гъвкави форми на организация на работното време, съобразени с производствените характеристики на предприятията, насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и ненасилието на работното място в корпоративните/бизнес политики на предприятията и организациите и практики за **подкрепа на самотните и многодетни родители**, както и улесняване достъпа им до пазара на труда и кариерното им развитие.

Съгласно разпоредбата на чл. 42 ал. 3 от ЗНЗ се насърчава мобилността на безработни лица, включително младежи ползващи социални или интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа, завършили образованието си, за наемане на работа в населено място, отстоящо на повече от 50 км. от населеното място по настоящ адрес чрез предоставяне на средства за такси за детски ясли, детски градини, наем на жилище, такси за ползване на интернет. През 2024 г. субсидиите за безработното лице **включват месечно суми, в размер до 400 лв., за направените от лицето разходи** за такси за детски ясли, детски градини, наем на жилище, такси за ползване на интернет. Периодът на субсидиране е обвързан с периода на трудовото правоотношение, но не повече от 12 месеца. **През 2024 г. от условията по мярката са се възползвали 37 лица, от които 12 са жени.**

За да участват пълноценно родителите на пазара на труда и да имат перспектива за кариерно развитие, е необходимо да се осигурят качествени и достъпни услуги за отглеждане на деца. В рамките на Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027, администрирана от Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“, **Министерство на труда и социалната политика,** се изпълнява операция **"Родители в заетост",** която е с бюджет от 42 млн. лв. Чрез нейната реализация се оказва **подкрепа за полагане на грижи в отглеждането на деца с цел завръщане на родителите им в заетост**. Операцията е в изпълнение на Приоритет 1: „Насърчаване на заетостта и развитието на умения”, Специфична цел 3 „Насърчаване на балансирано участие на половете на пазара на труда, на равни условия на труд и на равновесие между професионалния и личния живот, включително чрез финансово достъпни грижи за деца и зависими лица” на П РЧР 2021-2027. Бенефициент по проекта е Агенция по заетостта.

Агенцията по заетостта изпълнява успешно проект „Родители в заетост“. Проектът е насочен към насърчаване на професионалното развитие на родителите чрез осигуряване на качествени грижи за техните деца. Реализацията на проекта създава условия за връщане на работа и достъп до заетост на родителите чрез ангажиране на безработни лица в предоставянето на грижи за децата. От една страна се постига по-добър баланс между работа и личен живот на родителите, а от друга – се разкриват работни места, на които се наемат безработни лица.

В проекта се включват родители на деца до 5 години (включително), които не посещават детски ясли, детски заведения и предучилищни групи. Подпомагат се и многодетни, и самотни родители на деца до 12 години (включително), които посещават детски ясли, заведения и училище. От услугите на безплатен детегледач могат да се възползват заети и безработни родители.

Безработни и заети родители на деца до 5 години, които не са се върнали на работа, тъй като трябва да полагат грижи за децата си, които не са приети в детска ясла или градина, се подпомагат чрез предоставяне на грижи за децата до 8 часа на ден. Детегледачът получава трудово възнаграждение в размер на минималната работна заплата, допълнителни възнаграждения по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя. Ако се грижи за две или повече деца, той получава 50% от минималната заплата като допълнително възнаграждение.

Безработни и заети многодетни родители или самотни родители на деца до 12 години, които са се върнали на работа и децата им посещават детски ясли/градини, както и училище, се подкрепят чрез предоставяне на грижи за децата до 4 часа на ден. В този случай детегледачът получава трудово възнаграждение в размер на 50% от минималната работна заплата, допълнителни възнаграждения по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя. Ако помага в отглеждането на две или повече деца, той получава допълнително възнаграждение в размер на 25% от минималната заплата.

Изпълнението на операция "Родители в заетост" по П РЧР 2021-2027 стартира през 2023 г. с бюджет от 24 млн. лв. за периода от 01.01.2023 г. до 31.12.2026 г., финансиран от ЕСФ+; предвижда да бъдат обхванати над 1 900 родители с малки деца, респективно са предвидени и средства за възнаграждения на 1 900 детегледачи.

През месец юни 2024 г. е подписано двустранно Допълнително споразумение № 1 за увеличаване на бюджета на проекта с 18 млн. лв. за слабо развити региони. Общият бюджет на проекта е на стойност 42 000 000 лв., от които 7 680 000 лв. за региони в преход и 34 320 000 лв. за слаборазвити региони. Променен е индикаторът за изпълнение - Общ брой на участниците в по-слабо развит регион (Балансирано по пол участие на пазара на труда) на 2 250 бр. и Общ брой на участниците в регион в преход (Балансирано

по пол участие на пазара на труда) на 600 бр. Периодът на изпълнение на проекта е до 31.12.2026 г.

През 2024 г. са подадени 1 910 заявления от родители и 1 556 заявления от безработни лица (детегледачи). Сключени са 994 тристранни споразумения (респ. 994 трудови договори) на обща стойност 17 813 741,55 лв., по данни на АЗ.

Кумулативно **за периода на изпълнение на Плана за равнопоставеност 2023-2024** г. са сключени общо 2008 тристранни споразумения.

Следователно, **заложената мярка** „Операция „Родители в заетост“ с индикатор „1000 броя подкрепени родители с малки деца“ от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. **е изпълнена и целевата стойност на индикатора е надхвърлена, като броят на подкрепените родители с малки деца е 2008.**

Устойчивата интеграция на пазара на труда на безработните жени, както и на безработните мъже се подпомага чрез широк спектър от услуги, които са съобразени с техния индивидуален профил и специфичните трудности, пред които са изправени. На лицата се предоставят услуги по информиране и консултиране, те се мотивират за активно поведение на пазара на труда, насочват се към свободни работни места в реалната икономика, програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, включват се в обучение за развитие на уменията.

Агенцията по заетостта подпомага развитието на уменията на безработните лица чрез включване в професионално обучение. Безработните жени и безработните мъже имат равен достъп и участват във всички програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост. Те участват активно и в професионално обучение и в обучение за придобиване на ключови компетентности. Така се повишава тяхната производителност на труда, помага им да запазят работните си места, позволява да се адаптират успешно при промяна в изискванията за заеманата длъжност, както и своевременно, при необходимост, да намерят нова заетост. През 2024 г. **12 141** безработни лица са завършили професионално обучение, от които **68,7 %** (8 345) са **жени**.

За сравнение през 2023 г. 11 050 безработни лица са завършили професионално обучение, от които 71,8 % (7 935) са жени.

Кумулативно **за периода на изпълнение на Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.** броят на безработните лица завършили професионално обучение е 23 191, от които 16 280 са жени, което е 70,2% от всички завършили професионално обучение.

В изпълнение на **мярка** „Развитие на уменията на безработни жени чрез включване в професионално обучение“ от Плана за равнопоставеност 2023-2024 може да се отчете, че **заложеният индикатор** „завършили професионално обучение – 21 000 бр.“ **е постигнат и надхвърлен.**

В изпълнение на **втория заложен индикатор на тази мярка** „Оказана подкрепа при прехода от безработица към заетост“, за който няма целева количествена стойност, следва да се има предвид посочените по-горе данни за постъпилите на работа безработни лица в резултат на инициативите на активната политика на пазара на труда – общо **320 634 лица, като от тях жените са 57,8% (185 400 лица), а мъжете са 42,2% (135 234 лица).**

По информация на **Агенцията за хората с увреждания** (АХУ) са предприети редица действия в изпълнение на мерките за подобряване на заетостта на жени и мъже с увреждания, заложени в Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г. Данните, посочени по-долу, са за периода 01.01.2024 г. - 31.12.2024 г., съгласно индикаторите в Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. Предприетите дейности съответстват на „Ключово действие за постигане на

напредък в приоритетна област 5 - Повишаване капацитета на жени с увреждания за стартиране и развитие на самостоятелна стопанска дейност; стимулиране на работодатели за осигуряване на заетост на хора с увреждания в обичайна, специализирана и защитена работна среда“.

Една от заложените в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. **мярка** е „Насърчаване на работодатели за осигуряване на равен достъп при наемане на жени и мъже с трайни увреждания в обичайна работна среда по Националната програма за заетост на хората с увреждания (НПЗХУ)“, съгласно чл. 44 от ЗХУ.

Със Законът за хората с увреждания (ЗХУ) се регламентира финансирането на проекти на работодателите от обичайна работна среда по НПЗХУ. Целта на НПЗХУ е да насърчава и подпомага работодателите за създаване на условия за заетост на хората с трайни увреждания. По НПЗХУ се отпускат средства за осигуряване на достъп до работни места за лица с трайни увреждания, оборудване и приспособяване на същите, както и за обучение и преквалификация на лица с трайни увреждания. С цел постигане устойчивост на програмата работодателите се задължават да поддържат заетост на работните места не по-малко от 36 месеца, като може да се наемат последователно повече от едно лице с трайно увреждане.

През 2024 г. по програмата са обхванати 176 лица с трайни увреждания, като над 65% от тях са жени. Данните за 2023 г. са обхванати 127 лица с трайни увреждания, като 69 от тях са жени. **Мярката е изпълнена и са надхвърлени заложените целеви стойности на индикаторите** („30 жени“ и „50 жени и мъже“ с трайни увреждания, на които е осигурено приспособяване и оборудване на работните места).

Следващата **мярка** е „Насърчаване на работодатели за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, равен достъп при наемане на жени и мъже с трайни увреждания в специализирана работна среда“, съгласно чл. 49 от ЗХУ.

Чрез постигнатите проектни цели през 2024 г. са подобрени условията на труд на 365 служители, от които около 45% са хора с трайни увреждания. Реализираните проекти подкрепиха поставените в тях цели за дългосрочно създаване на здравословни и безопасни условия на труд за работещите в специализираните предприятия и кооперации и осигурен достъп до работните им места, санитарните помещения и помещенията за отдих на наетите лица с трайни увреждания. За 216 жени, работещи в специализирана работна среда, са създадени здравословни и безопасни условия на труд.

При успешно отчетените проекти със стопанска насоченост са оборудвани и разкрити 30 работни места и на тях са наети дълготрайно безработни лица с трайни увреждания, от които 11 са жени. Технологичното обновяване на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания повишава производителността на труда на работещите жени с трайни увреждания и способства за тяхното благосъстояние и пълноправното им включване в обществения живот.

Данните сочат, че **заложената мярка от Плана по равнопоставеност 2023-2024 г. е изпълнена и целевите стойности на издикаторите са надхвърлени,** както следва: заложено „брой жени в специализирана работна среда с подобрени здравословни и безопасни условия на труд – 190 жени“, постигнато – 506 жени; заложено „брой жени наети на разкрити и оборудвани работни места – 20 жени“, постигнато – 24 жени.

Мярката „Насърчаване на работодатели за осигуряване на равен достъп при наемане на жени и мъже с множество трайни увреждания, с психични разстройства и / или с интелектуални затруднения, в защитена работна среда“, съгласно чл. 51. от ЗХУ от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. също **е изпълнена и индикаторите са постигнати и надхвърлени.**

По програма „Създаване на центрове за защитена заетост за хора с множество трайни увреждания” през 2024 г. се изпълняват преките дейности в четирите създадени

Центъра за защитена заетост (ЦЗЗ). Реализирани са следните проекти: проект "Създаване на достъпна опитна градина за трудова рехабилитация и интеграция на хората с увреждания", гр. Божурище; проект "Клуб за устойчиво хранене и защитена заетост "Кредо" на Академика - ВУМ ООД, гр. Варна; "Семеен център с Мария" ЕООД, с. Кранево, общ. Балчик, с наименование „ЕКО Център за защитена заетост“, и „Център за защитена заетост Свети Наум“ гр. София. В тях трудова дейност осъществяват 60 лица, от които 35 са жени (при заложени индикатори 45 лица, от които 21 жени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.). Данните за 2023 г. са същите като за 2024 г. Всички наети лица са с множество трайни увреждания, с интелектуални затруднения и/или психични разстройства и изградените трудови навици оказват благоприятен ефект върху психическото и физическото им здраве. Дейностите, в които участват са съобразени с техните индивидуални потребности и възможности за работа. Успешно постигнатите цели на проектите по тази програма подкрепят пълноправното включване в обществения живот, на наетите хора с множество трайни увреждания, с психични разстройства и/или с интелектуални затруднения.

Следващата **мярка** от Плана за равнопоставеност 2023-2024 е „Насърчаване на жени с трайни увреждания (предприемачи) за активно участие по програмата за стартиране на самостоятелна стопанска дейност на Агенция за хората с увреждания“, съгласно чл. 46 от ЗХУ. Тя също **е изпълнена и са надхвърлени целевите стойности на заложените индикатори**, които са 17 жени и мъже с увреждания започнали самостоятелна стопанска дейност чрез финансирани проекти, 9 жени с трайни увреждания започнали самостоятелна стопанска дейност чрез финансирани проекти.

Програмата е нормативно регламентирана в чл. 46 от Закона за хората с увреждания и чл. 36 от Правилника за неговото прилагане. С реализираните проекти през 2024 г. е осигурено реално социално включване, в стопанския и обществен живот на страната, за 22 лица с трайни увреждания от които 7 са жени. Постигнат е желания ефект от реализирането на програмата - намалява броят на безработните лица с увреждания и на получаващите социални помощи. Всички бенефициенти по програмата показват устойчиво развитие на стартиралата самостоятелна дейност, което допринася за пълноправното включване на всеки от тях в обществения живот.

Друга изпълнявана **мярка** е „Насърчаване на работодатели от специализирана работна среда, наемащи хора с трайни увреждания, при поддържане на Регистър на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания“, съгласно чл. 83 от ЗХУ.

Регистърът се използва за наблюдение и контрол на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания и на дейността, извършвана от тях при изпълнението на целеви проекти и програми, както и във връзка с възстановяване и контролиране на разходването на 50 на сто от възстановените осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване на работещите по трудово правоотношение лица в тях.

Към 31.12.2024 г. в специализирана работна среда работят 1699 жени и мъже с трайни увреждания, от които над 65% са жени. Заложените целеви стойности на индикаторите в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. са съответно 900 жени и мъже, от които 550 жени. Следователно **индикаторите са постигнати и надхвърлени**.

Последната **мярка** на АХУ, заложена в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., е „Стимулиране на неправителствения сектор за създаване на условия за социално приобщаване на хората с увреждания“, съгласно чл. 10, ал. 3, т. 8 от ЗХУ.

С програмата „Рехабилитация и интеграция на хората с увреждания” АХУ финансира неправителствени организации, регистрирани в обществена полза на и за

хората с увреждания, както и национално представени организации на хора с увреждания, регистрирани по Закона за кооперациите. Чрез тази програма се изпълняват проекти за обучения, умения за самостоятелен живот, трудова рехабилитация, арт-терапия и мероприятия с публична изява на и за хората с увреждания; финансират се разработката и издаването на помагала, наръчници и материали в помощ на хората с увреждания, както и дейности свързани с организиране на участието им в панаири, трудови борси и други.

При успешно реализираните проектни дейности през 2024 г., в мероприятията са включени 6100 мъже и жени с увреждания, от които 55% са жени с увреждания. Осъществена е пълноценна рехабилитация и е предоставена възможност за самостоятелност и пълноценно включване в обществения живот.

Информацията за шестте мерки на АХУ, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., показва тяхното последователно изпълнение през двете години, постигане и надхвърляне на заложените целеви стойности на индикаторите.

Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет (ДАБ при МС) въпреки че не е заложила дейности в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., отчита проведени такива през 2024 г., насочени към спазване на трудовото законодателство в агенцията и към повишаване участието на търсещите международна закрила лица на пазара на труда.

ДАБ при МС следва политики, насочени към равнопоставеност на жените и мъжете и недопускане на дискриминация, основана на пол.

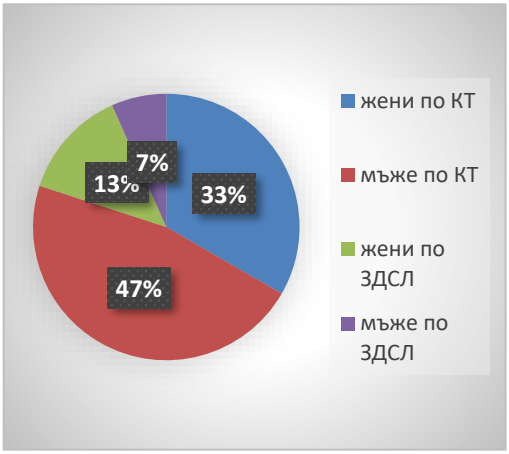
Представител на агенцията участва редовно в заседанията на Националния съвет за равнопоставеност на жените и мъжете към МС, координиращ и консултативен орган, който подпомага МС в разработването и провеждането на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, както и орган за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между централни и териториални органи на изпълнителната власт и структурите на гражданското общество.

Предвид специалните компетенции на агенцията за провеждане на държавната политика в областта на международната закрила и спецификата на дейностите, агенцията прилага мерки, насочени към повишаване информираността, както на служителите, така и на лицата, търсещи международна закрила.

С цел насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете и недопускане на дискриминационно отношение или практики, ДАБ при МС предприема необходимите мерки и практики.

В ДАБ при МС е разработена специална **Стратегия за развитие на човешките ресурси в ДАБ при МС 2021-2025 г.**, утвърдена със заповед № РД-9 (16)/21.04.2021 г. която включва: политики за ефективно управление на човешките ресурси, съобразно спецификата на дейността на агенцията; достойно заплащане, чрез коректно и прозрачно оценяване работата на служителите и постигнати резултати; политики за професионално обучение и кариерно развитие на служителите; повишаване мотивацията на служителите и престиж на агенцията; противодействие на лоши практики, недопускане на дискриминация и корупцията.

Разработени и утвърдени са **Вътрешни правила за управление на човешките ресурси в ДАБ при МС,** актуализирани със заповед № РД-05-88/22.11.2024 г. на председателя на агенцията. Вътрешните правила включват: реда и условията за провеждане на конкурси и назначаване по служебно и трудово правоотношение на служители, съгласно действащото законодателство в процеса на управление на човешките ресурси, както и всички последващи действия в процеса, като акцентът е недопускане нарушаване правата на жените и мъжете и равнопоставеност.

Спазват се утвърдените **Вътрешни правила за подбор и назначаване на служители по трудово и служебно правоотношение, оценка на изпълнението и обучение**, съгласно Заповед № 03-78/25.07.2012 г. на председателя на ДАБ при МС, във връзка със Закона за държавния служител и Наредбата за провеждане на конкурсите и Кодекса на труда.

Разработени и се спазват **Вътрешни правила за подбор при мобилност на държавните служители в ДАБ при МС,** съгласно Заповед № РД 05-447/21.07.2020 г. на председателя на агенцията.

С цел равнопоставеност и недопускане на неетично поведение в агенцията са разработени специални **Вътрешни правила за въвеждане на новоназначен служител,** съгласно Заповед № РД 05-314/29.05.2020 г. на председателя.

Спазват се изискванията на българското законодателство по отношение на условия на труд, както и достойно заплащане на служителите.

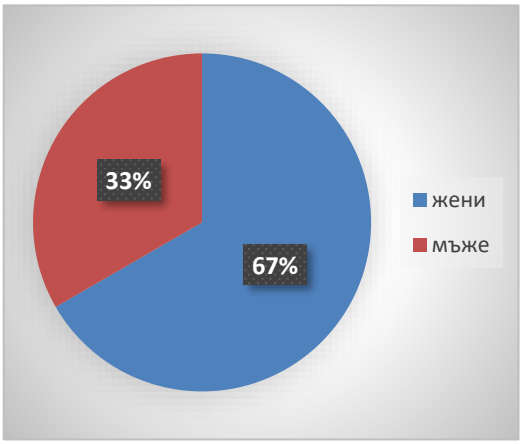
Важно е да се отбележи и спазването в ДАБ при МС на Кодекс на поведение на служителите в държавната администрация, приет с ПМС № 557/02.04.2020 г.

Гореописаните вътрешни правила са насочени към спазване правата на всички служители в ДАБ при МС: мъже и жени, равнопоставеност, зачитане на достойнството на личността и правото му на труд, като специално внимание е отделено на хората с увреждания и осигуряване на достъпни условия за работа в агенцията.

От анализ на данните за 2024 г. по отношение на подбор и назначаване на служители в ДАБ при МС е видно следното:

През 2024 г. са назначени, по реда на Закона за държавния служител и Кодекса на труда общо 144 служители, от които 96 броя жени и 48 броя мъже.

Графично данните представляват следното:

Видно от анализа е, че както в голяма част от администрациите, преобладаващи са брой назначени жени, в сравнение с мъжете.

По отношение на брой назначени служители с увреждания, анализът показва следното:

Назначени по Кодекс на труда: общо 12 бр., 5 жени и 7 мъже, от които с ЕР на ТЕЛК над 80% 2 жени и 5 мъже; под 80% 3 жени и 2 мъже;

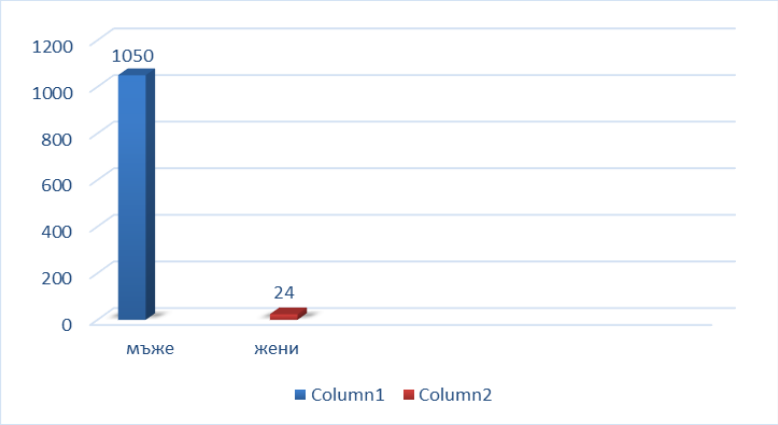
Назначени, съгласно чл. 9а от ЗДСл: общо 3 служители: мъже – 1 брой, под 80% увреждане и жени 2 броя;

Анализът на резултатите показва, че през 2024 г. в ДАБ при МС по КТ са назначени по-голям процент мъже с увреждания, в сравнение с процент жени с увреждания. По реда на ЗДСл. данните са обратнопропорционални: по-малък процент са назначени мъже, в сравнение с назначени жени.

На служителите с ЕР на ТЕЛК са осигурени необходимите условия на труд, съгласно Закона за хората с увреждания и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

По отношение на лицата, търсещи международна закрила се осигурява провеждане на информационни срещи с работодатели и представители на НПО за наемане на работа. Прави впечатление, че всички лица, търсещи международна закрила желаещи да започнат работа **са предимно мъже.** През 2024 г., в РПЦ на ДАБ при МС са издадени общо **1074 броя** служебни бележки за достъп до пазара на труда на лица, търсещи международна закрила, като много малка част са жени, голям процент са мъже.

Графично данните за 2024 г. представляват следното:

Нежеланието на жените, търсещи международна закрила да започнат работа се обяснява с техните културо-етнически особености и разбирането им, че жената е длъжна да гледа децата и да не участва в заетост.

Комисията за защита от дискриминация (КЗД) е независим специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване на равенство на възможностите. Във връзка с основните си функции (защитна, превантивна и контролна) Комисията реализира и предложените в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. мерки.

Превенцията е важен фактор в борбата срещу дискриминацията, част от нея се реализира чрез регионалните представители на КЗД.

Регионалните представители взимат участие в съвместни мероприятия, инициативи, събития и разяснителни кампании. Осъществяват срещи с *кметовете* по общини и областните администрации; разглеждат конкретни казуси от практиката на КЗД за регионите, касаещи дейността на местните структури на самоуправление. Презентират дейността на Комисията, функциите и правомощията на комисията и разясняват основни положения от ЗЗДискр.

Комисията има за своя мисия да обхване териториално цялата страна, като целта е да се даде възможност на всеки гражданин, който се чувства дискриминиран, да получи консултации и методическа помощ по местоживеене. С цел осъществяване на тези си задължения, регионалните представители организират и осъществяват открити приемни по съставните общини на съответната област, в тясна връзка с определените към всяка общинска администрация координатори.

През 2024 г. регионалните представители са организирали и провели общо **330 бр.** открити приемни, на които са консултирани и информирани над **375** лица. Гражданите, посетили откритите приемни, са информирани за целите и задачите на ЗЗДискр., правните възможности за защита срещу дискриминация, етапите на производство пред КЗД, правомощията на комисията, както и запознаване с практиката и постановените по конкретни жалби и сигнали решения.

КЗД има сключен меморандум с Българския форум за бизнес лидери, като ежегодно председателят на Комисията участва в журито при оценка на фирми, които са част от Европейската харта за многообразието в раздел „Многообразие на работното

място“.

Една от основните функции на КЗД е защитната функция, свързана с производството пред Комисията. Анализът на постановените през 2024 г. решения дава възможност да се изведе заключението, че в голяма част от постъпилите жалби са изложени оплаквания срещу действия и актове на работодатели. Отчита се и повишаване на оплакванията по признак „пол“. Признакът „пол“ е разглеждан като самостоятелен признак от Втори СПЗС, а при оплакване по повече от един признак, освен „пол“, е разглеждан от състав за множествена дискриминация – Петчленен разширен заседателен състав.

Дейностите, които **Министерството на младежта и спорта** (ММС) реализира, следват политиката за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в областта на младежта и спорта, придържайки се към ясно формулирания принцип на недопускане на дискриминация в Република България. Националната правна уредба и програмите, по които се осъществява политиката в областта на младежта и спорта, не допускат дискриминация, основана на какъвто и да е признак, включително основана на пол.

От 2019 г. Министерството на младежта и спорта води Регистър на треньорските кадри по чл. 9, ал. 1, т. 4 от Закона за физическото възпитание и спорта, който е публикуван на интернет страницата на министерството.

В периода 01.01-31.12.2024 г. в Регистъра на треньорските кадри са вписани 1 250 лица – мъже и жени, и са направени 74 отказа поради несъответствие на представените в ММС документи с изискванията на Наредба № 1 от 4.02.2019 г. за треньорските кадри. Въпреки че няма ограничения по признак пол за упражняване на треньорската професия, се наблюдава по-висок процент на мъжете, които работят като треньори по вид спорт, спрямо жените, ангажирани с треньорската професия.

Утвърдената численост на персонала в организационните структури и административните звена в **Министерството на образованието и науката** (МОН) към 31.12.2024 г. е 373 щатни бройки. Към същата дата заетите щатни бройки са 324, като от тях 244 са заети от жени и 80 от мъже.

Нормативните документи, както и всички утвърдени вътрешни правила в областта на човешките ресурси в МОН, не създават предпоставки за неравнопоставеност на жените и мъжете.

В Закона за държавния служител е уреден въпросът за равенството на половете, като в чл. 7, ал. 6 е регламентирано, че при заемане на държавна служба не се допуска дискриминация, привилегии или ограничения, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, убеждения, членуване в политически, синдикални и други обществени организации или движения, лично, обществено и имуществено положение или на наличие на увреждане.

По отношение на служителите по трудово правоотношение е приложима разпоредбата на чл. 8, ал. 3 от Кодекса на труда, съгласно която при осъществяване на трудовите права и задължения не се допуска пряка или непряка дискриминация, основана на народност, произход, пол, сексуална ориентация, раса, цвят на кожата, възраст, политически и религиозни убеждения, членуване в синдикални и други обществени организации и движения, семейно и материално положение, наличие на психически или физически увреждания, както и различия в срока на договора и продължителността на работното време.

Съгласно разпоредбата на чл. 4 от Закона за висшето образование във висшето образование не се допускат привилегии и ограничения, свързани с възраст, раса, народност, етническа принадлежност, пол, социален произход, политически възгледи и вероизповедание, с изключение на случаите, изрично посочени в Правилника за

дейността на висшето училище в съответствие с особеностите на обучението и бъдещата професия.

Цялостната държавна политика в областта на висшето образование не създава предпоставки за разделение и неравнопоставеност на жените и мъжете.

Министерството на правосъдието (МП) гарантира равни възможности за жените и мъжете чрез прилагане принципа на равнопоставеност на жените и мъжете при подбор на служители и израстване в кариерата. Информацията за служителите на МП по основно щатно разписание, актуална към 31.12.2024 г., е както следва:

№	Показател	Общо:	От които жени:	От които мъже:	% на жените
1.	Брой заети по основно щатно разписание към 31.12.2024 г.	255	194	61	76%
2.	Брой висши държавни служители към 31.12.2024 г.	17	11	6	65%
3.	Други ръководни длъжности към 31.12.2024 г.	12	10	2	83%
4.	Членове на политическия кабинет към 31.12.2024 г.	4	2	2	50%
5.	Назначени служители през 2024 г., в т.ч:	29	21	8	72%
6.	*назначени служители от конкурси по ЗДСл през 2024 г.*	*9*	*6*	*3*	67%
7.	*назначени държавни служители с тристранно/двустранно споразумение и по заместване*	*10*	*8*	*2*	80%
8.	*назначени служители по трудово правоотношение*	*8*	*5*	*3*	63%
9.	Повишени в длъжност държавни служители през 2024 г.	4	2	2	50%

Министерството на транспорта и съобщенията (МТС) и второстепенните разпоредители с бюджет към министъра на транспорта и съобщенията - администрации предоставят равни възможности за жените и мъжете и не налагат ограничителни и дискриминационни условия на признак „пол“ при провеждане на процедури за назначаване на служители, определяне на размера на работната заплата, по отношение на упражняване на правото на труд, при предоставяне на участие при вземането на решение и всякакви други аспекти на трудовия процес. С това министерството и подчинените му административни структури напълно отговарят на националното и

европейското законодателство в областта и изразяват ясна воля при прилагане на дългосрочната държавна политика за постигане на равнопоставеност на половете.

По данни на МТС **„Държавен авиационен оператор“** създава условия за равнопоставеност на жените и мъжете чрез: Премахване на критериите за подбор, позволяващи дискриминация на жените; Организиране на дейности, касаещи подхода към интеграцията по пол в структурата; Подпомагане интеграцията по пол и промотиране на равенството по пол в структурата, в съответствие с националното законодателство; Повишаване на осведомеността чрез включване в обучения на различни категории служители и заинтересовани целеви групи от структурата.

В изпълнение на заложената в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. мярка „Постигане на по-добър баланс при съвместяването на професионалния и личен живот и намаляване на разликата при полагането на грижи за деца и зависими членове на домакинството“, **Министерство на отбраната** (МО) продължава своята последователна политика за изпълнение на заложената дейност „поддържане и развитие на изградени детски градини на МО във военни гарнизони. През 2024 г. са постъпили 182 заявления за прием в 7-те държавни детски градини (ДДГ) към МО. Своевременно са проведени 42 заседания на Комисията по подбор и прием на деца в ДДГ. В седемте ДДГ към МО са приети общо 109 деца за годината. Инициирани са действия и са осигурени по ½ допълнителна щатна бройка за всички ДДГ за психолог, логопед или педагогически съветник. Изготвен е Проект за изменение и допълнение на Правилника за организацията и дейността на държавните детски градини (ДДГ) към МО и условията и реда за записване, отписване и преместване на деца в държавните детски градини към МО, който е приет и публикуван (изм. и доп., ДВ, бр. 64 от 30.07.2024 г., в сила от 30.07.2024 г.) Проведени са работни срещи на тримесечие и посещения на място в ДДГ за запознаване с текущи проблеми и оказване на методическа помощ на директорите на ДДГ към МО. Представители на МО – Изпълнителна агенция „Военни клубове и военно-почивно дело“ са взели участия в заседания на обществени съвети към детските градини, съгласно заповед на министъра на отбраната. Изразени са становища по целесъобразност във връзка с искания на директорите на ДДГ към МО за осигуряване на средства по различни казуси. Изготвяни са становища и отговори до и от името на министъра на отбраната по постъпили жалби, касаещи казуси, свързани с работата на ДДГ към МО. Изготвени са становища и писма от името на министъра на отбраната във връзка с различни проекти на Решения и Постановления на Министерски съвет, свързани с предучилищното и училищното образование, както и по Наредби и Закони, имащи отношение към образованието в Република България. Изготвен е анализ на заетостта и състоянието на ДДГ към МО. Създадена е необходимата организация по осигуряването на учебни помагала и ЗУД в детските градини за учебната 2024/2025 г.

Общо за двете години на изпълнение на дейност „поддържане и развитие на изградени детски градини на МО във военни гарнизони“ **от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.** са постъпили 385 заявления за прием в 7-те ДДГ към МО, проведени са 96 заседания на Комисията по подбор и прием на деца в ДДГ, приети са 265 деца. (За сведение отчетените данни през 2023 г. са съответно - 203 заявления за прием, 54 проведени заседания, приети 156 деца.) ДДГ към МО са 7 бр., от които 3 бр. в София и по 1 бр. в Пловдив, Стара Загора, Казанлък и Карлов, с което е изпълнен заложения индикатор „брой ДГ – общо 7“.

МО предоставя информация за изпълнението на заложената в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. мярка „Постигане на баланс между жените и мъжете по икономически сектори и професии, преодоляване на хоризонталната и вертикалната сегрегация по пол на пазара на труда и отчитане на новите предизвикателства.“, дейност

„Разработване на план за действие относно жените, мира и сигурността (ЖМС) на МО с цел осъвременяване на прилагането в съответствие с националните и международни процеси по дневен ред ЖМС. Обобщаване на база данни, на годишна основа, от Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, анализ на развитието и прозрачно предоставяне на информацията за участието на жените и мъжете на българската общественост и международните организации, на които Р България е член.“

В МО се разработват няколко стратегически подхода към прилагането на политиките за равнопоставеността на жените и мъжете, дневен ред „Жени, мир и сигурност“ (ДР ЖМС) и интегрирането на перспективи на равнопоставеността на жените и мъжете в различните функции на специализираната администрацията на МО, Щаба на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и видовете въоръжени сили. В дейностите през 2024 г. продължи фокуса върху двустранното сътрудничеството със САЩ - стратегическия партньор на Р България в областта на отбраната.

През 2024 г. са откроени следните дейности с конкретни резултати:

Проведено е за първи път в отбранителната система на страната обучение в специална итерация за нуждите на Министерство на отбраната на Република България, разрешена за провеждане от отговорните в НАТО структури в „Център за изследване, изграждане и усъвършенстване на способности на НАТО за управление на кризи и реагиране при бедствия“ (CMDR COE). В сертифицираният от НАТО курс “Gender Focal Point-GFP“ на CMDR COE, провел се в периода 05-08 март 2024 г., са включени селектирани от командирите/началниците военнослужещи, жени и мъже, които отговарят на изискванията на НАТО за съответното обучение.

Реализирана е мащабна информационна кампания „**Присъедини се към Българската армия. Дай на уменията си по-висша цел“** с широка видимост по националните телевизии, електронни медии, радио мрежи, социални канали и др. Кампанията предизвика значителен интерес към военната професия сред младежите в страната със съвременното си равнопоставено представяне.

Прилагането на политиката по равнопоставеност между жените и мъжете в **Министерството на земеделието и храните** (МЗХ) е от ключово значение за социално-икономическото развитие на селските райони.

Предоставянето на консултации, съветнически услуги, обучение, достоверна и навременна информация представляват важен фактор за елиминиране на всякакъв вид дискриминация, включително и за постигане на равни права на жените и мъжете в земеделието.

Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) е единствената публична консултантска организация в страната, част от структурата на МЗХ, която извършва съветническа, информационно-обучителна и квалификационна дейност в областта на земеделието и хранително-вкусовата промишленост и подпомага министъра на земеделието и храните при провеждане на държавната политика в областта на системата от знания и иновации в селското стопанство.

Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР) 2023-2027 г. е един от източниците на финансиране за постигане на социално-икономическите цели за насърчаване равенството между половете. Заложените мерки, свързани с принципа на равнопоставеност на половете, се реализират чрез дейности по предоставяне на съвети под формата на съветнически пакети на жените и мъжете в сектора, информационни дейности и обучения.

Друг източник за финансиране е Програмата на развитие на селските райони 2014-2020 г., удължена до 2025 г.

Съгласно заложените мерки в Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023 - 2024 г., НССЗ има отношение към мярка 12 „Подобряване на знанията и уменията на жените в селското и горското стопанство, в това число насочени към подготовка и изпълнение на проекти, свързани с укрепване, разширяване и модернизиране на дейността и производствените процеси в стопанствата, чрез осигуряване на съветнически пакети по интервенцията II.И.1 „Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет“ от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР) 2023-2027 г.“ от приоритетна област 1 „Повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост“.

По тази мярка Националната служба за съвети в земеделието е извършила следните дейности за периода 2023-2024 г:

- НССЗ е провела 219 бр. съвместни информационно-обучителни семинари с университети, научни институти, научно-приложни организации и други институции за трансфер на знания и технологии от научните среди към земеделските стопани. В тези събития са участвали 2 384 бр. жени (от общо 6 119 бр. участници);
- чрез Центъра си за професионално обучение (лицензиран от Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО)) НССЗ е провела 2 бр. квалификационни курсове по част от професия „Фермер“ от 30 учебни часа. В тези курсове са обучени 13 бр. жени (от общо 38 бр. обучени курсисти);
- НССЗ е предоставила 65 703 бр. консултации на 7 873 жени. Такива консултации и съвети се предоставят на регистрирани земеделски стопани и на лица, които са стартирали или желаят да стартират земеделски бизнес. Консултациите са от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и икономически аспект. Консултациите, предоставяни от НССЗ през 2023 г. и 2024 г., са 4 основни типа:

- специализирани консултации в областта на земеделието, в това число по растениевъдство, животновъдство и аграрна икономика;
- консултации по Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2022, в това число подпомагане на малките стопанства и младите фермери при изпълнение на проектите им по Програмата;
- консултации по СПРЗСР 2023 – 2027 г., в това число подпомагане на много малките стопанства, младите и новите фермери при кандидатстването им и изпълнение на проектите им по интервенциите от Плана;
- други консултации в т.ч. относно регистрационни, лицензионни и др. изисквания в земеделието.

- От 22.06.2016 г. по подмярка „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства” на мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г., НССЗ предоставя на малките земеделски стопанства напълно безплатно шест основни консултантски пакети (КП), допринасящи както за икономическо развитие и укрепване на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологичното обновление като устойчиви и жизнеспособни единици, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени. **За периода 2023-2024 г. по подмярка 2.1.2 са предоставени 4 656 бр. КП на 1 118 жени.** Стойността на им възлиза на 1 276 468.29 лв.
- по подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“ от мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г. НССЗ е предоставила 139 бр.

консултантски пакета А2Б на 139 жени. Стойността на КП е 113 146.00 евро. КП А2Б има за цел да улесни процеса на навлизане на млади земеделски стопани в селскостопанския сектор. В КП А2Б е включено и изготвяне на проектно предложение на млади фермери по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014-2020 г. Експертите на НССЗ ги подпомагат при подготовката и подаването на проектните им предложения, чрез безвъзмездното разработване на бизнес план и основна информация, както и оказване на съдействие за попълване на изискваните документи. Също така се предоставят информация и съвети за изискванията и дейностите, които младите земеделски стопани трябва да спазват и извършват по време на изпълнение на проектните предложени. Включени са и съвети относно: задълженията на равнище стопанство, произтичащи от законово установените изисквания за управление и/или стандартите за добро земеделско и екологично състояние; селскостопанските практики, от полза за климата и околната среда; устойчиво използване на водните ресурси; стандартите за безопасност на труда и стандартите за безопасност в стопанствата. През 2024 г. не са предоставяни КП А2Б.

- От 18.11.2024 г. НССЗ стартира предоставянето на два съветническа пакета (СП) по интервенция II.И.1. „Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет“ от СПРЗСР 2023 - 2027 г.:

- СП №1: Предоставяне на съвети, насочени към млади или нови земеделски стопани за подпомагане за кандидатстване за интервенциите, по които те са допустими (СП1);

- СП №2: Предоставяне на съвети, насочени към малки и много малки земеделски стопани за подпомагане за кандидатстване за интервенциите, по които те са допустими (СП2);

Към 31.12.2024 г. НССЗ в процес на предоставяне са **239 бр. съветнически пакети** на **231 жени** по интервенция II.И.1 от СПРЗСР 2023-2027 г. Стойността на тези пакети възлиза на 153 877.57 евро. По тази интервенция към 31.12.2024 г. все още няма приключено предоставяне на съветнически пакети. За периода 18.11.2024 г. - 30.04.2025 г. по интервенция II.И.1 от СПРЗСР 2023-2027 г. НССЗ е предоставила **618 бр. съветнически пакети на 601 жени**. Стойността на тези пакети възлиза на 398 130.76 лв. През посочения период още **380 бр. съветнически пакети на 364 жени** са в процес на предоставяне, стойността на тези пакети е 244 446.98 евро.

Представената информация от МЗХ показва **изпълнение на заложената мярка и надхвърляне на целевата стойност на индикатора** „прогнозен брой предоставени съветнически пакети на жени в селското и горското стопанство в периода 2023-2024 – 887 бр.“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

Новите предизвикателства пред жените в земеделието налагат своевременна подкрепа от НССЗ чрез предоставените съветнически услуги, консултации, обучения и информация, както по въпроси, свързани с подпомагане по различни схеми, мерки и интервенции с европейско и национално финансиране, така и по различни специализирани въпроси, в това число и за иновации в сектора. Необходимостта от постоянно повишаване на знанията и квалификацията на жените и мъжете в селското стопанство предполага разгръщане на дейността на НССЗ в следващите години.

По информация на **Министерството на туризма** хотелиерството и ресторантьорството е сред икономическите дейности, в които броят на заетите жени обичайно превишава броя на заетите мъже. По данни на НСИ 59% от заетите в хотелиерство и ресторантьорство са жени, а съответно 41% са мъже през 2024 г., като дисбалансът е по-малък спрямо 2023 г.

Структура на заетите лица в хотелиерство и ресторантьорство по пол по данни на НСИ*

	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Мъже	38,7%	37,9%	34,4%	34,8%	37%	41%
Жени	61,3%	62,1%	65,6%	65,2%	63%	59%

**Прекъсване на динамичния ред през 2021 година*

В обобщение, видно от изложената информация са осъществени редица дейности в изпълнение на мерките по Приоритетна област „Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. Целевите стойности на индикаторите по тези дейности са постигнати и надхвърлени.

Изпълнява се националното законодателство по отношение на реализирането на правото на труд и осигуряването на равен достъп до заетост без дискриминация по признак пол и други признаци. Приложени са подходящи механизми за насърчаване и осигуряване на равнопоставеното участие на жените и мъжете на пазара на труда и в икономическия живот. За повишаване на заетостта и подобряване качеството на работната сила са прилагани програми за обучение и заетост, стимули за работодатели, които разкриват работни места и наемат безработни лица от уязвимите групи, мерки за насърчаване на предприемачеството, професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности, посреднически услуги по информиране и наемане на работа и др. Последните се извършват и сред бежанци и мигранти. Изпълняват се целенасочени мерки за подобряване на заетостта на хора с увреждания. Провеждат се консултантски и информационни дейности сред заетите в отделни сектори, като в селското стопанство. Продължава прилагането на мерки за по-добро съвместяване на професионалния и личния живот, отчитайки го като значим фактор за подобряване участието на жените на пазара на труда. Предоставя се заетост на безработни лица чрез осигуряване полагането на грижи за деца, за да могат родителите да се върнат на работа.

Въпреки оставащите предизвикателства в тази приоритетна област, изпълнението на различните мерки води до подобрения, видно от данните на Националния статистически институт (НСИ), посочени по-горе и в приложението. Например:

Коефициентът на заетост за жените във възрастова група 15-64 навършени години през 2024 г. е 67.6% и нараства през последните години (2021 г. - 64,2%, 2022 г. – 67,2%, 2023 г. – 67,4%).

Коефициентът на заетост за жените на възраст 20-64 навършени години е 73.1% и нараства ежегодно (2021 г. - 68,9%, 2022 г. –72,1%, 2023 г. –72,6%).

Коефициентът на заетост на жените (на 15-64 навършени години) с най-малко едно дете под 7 години нараства и през 2024 г. е 69,5% (за сравнение 2023 г. - 68,4%, 2022 г. - 66,5%, 2021 г. - 63,3%, 2020 г. - 59,5%).

През 2024 г. делът мъжете е 56.0% и на жените е 44.0% сред безработните лица. Коефициентът на безработица е 4.2% (4.4% за мъжете и 3.9% за жените), като в сравнение с 2023 г. намалява с 0.1 процентни пункта.

Относителният дял на продължително безработните лица от всички безработни е 51.6%, а коефициентът на продължителна безработица е 2.1% - съответно 2.2% за мъжете и 2.1% за жените, остава без промяна спрямо предходната година.

Относителният дял на лицата на възраст 15-24 г., незаети и не участващи в образование и обучение, намалява ежегодно и през 2024 г. е 11,4% за жените и 9,6% за мъжете.

Равнопоставеното участие на пазара на труда и икономическата независимост на жените и мъжете са в силна корелация със заплащането и доходите по пол, която е следващата приоритетна област на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

Приоритетна област 2: Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите

Според чл. 243, ал. 1 от Кодекса на труда (КТ) жените и мъжете имат право на равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд. Разпоредбата на чл. 243, ал. 2 от КТ изрично въвежда законово изискване принципът за равно заплащане при еднакъв или равностоен труд на мъжа и жената да се прилага по отношение на всички плащания по трудово правоотношение. Съгласно чл. 1, б. „а" от Конвенция № 100, озаглавена „Равно заплащане", терминът „заплащане" за целите на Конвенцията включва обикновената, основната или минималната работна заплата и всички други възнаграждения, плащани пряко или косвено, в брой или в натура от работодателя на трудещия се за неговия труд.

Работодателите следва да прилагат еднакви критерии за оценка на целия персонал, споразуменията за възнагражденията трябва да са разбираеми и прозрачни, а прилаганите критерии следва да отчитат естеството и вида на работата и да не съдържат дискриминационни елементи, напомня **Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда"**.

Предвид обстоятелството, че трудовите възнаграждения се договарят индивидуално между работниците и служителите и работодателите, често се установява липса на информация относно индивидуализираната система за заплащане, прилагана от работодателя. Това създава предпоставки за увеличаване на различията в заплащането между служителите на сходни нива.

Чл. 2 от Директива 75/117/ЕИО изрично предвижда задължение за държавите членки да въведат в националните си правни системи необходимите мерки, за да дадат възможност на всички работници или служители, които смятат, че са ощетени поради неприлагането на принципа за равностойно заплащане, да предявяват своите претенции по съдебен ред след евентуалното сезиране на други компетентни органи. Такава възможност е гарантирана в българското законодателство със Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр.), като Раздел I на глава II от ЗЗДискр. е посветен на защитата от дискриминация при упражняване на правото на труд. Разпоредбата на чл. 71, ал. 1 от ЗЗДискр предвижда, че извън случаите по раздел I на ЗЗДискр, всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска установяване на нарушението, осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения или обезщетение за вреди.

По информация на **Комисията за защита от дискриминация** (КЗД) през 2024 г. по чл.14 от ЗЗДискр., свързани с равен труд и равно заплащане са образувани 8 бр. преписки, а по признак „пол" са 20 бр. Постановените решения във връзка с равен труд и равно заплащане са 13 бр., а по признак пол са 24 бр.

Относно повишаване на осведомеността с цел недопускане на дискриминация и превантивна дейност КЗД реализира различни инициативи, проектни предложения, срещи с граждани, открити приемни. По този начин КЗД изпълнява мярка „Повишаване на информираността на обществото за разликата по пол в заплащането и връзката между заплащането, доходите и съответните социално-осигурителни права, включително пенсионните“, заложена в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

По отношение на **мярка** „Подобряване на информираността по отношение на равнището на заплащане на мъжете и жените по икономически дейности и квалификационни групи професии“ и **мярка** „Подобряване на информираността за работещите на минимална работна заплата“ и по информация на дирекция ЖРДПСИ в **Министерството на труда и социалната политика (МТСП)** брутната годишна заплата по пол, икономически дейности и квалификационни групи професии от Наблюдението „Структура на заплатите“ и Индикатори за бедност и социално включване на Националния статистически институт (НСИ) е представена както следва:

ЗАЕТИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 15 И ПОВЕЧЕ НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА		
Пол Местоживеене Възраст	Заети лица - хил.	Коефициенти на заетост - %
Общо	2 929.1	53.2
По пол		
Мъже	1 544.4	59.1
Жени	1 384.7	47.9
По местоживеене		
В градовете	2 297.8	56.9
В селата	631.3	43.0
По възраст		
15-24	98.6	16.4
25-34	486.0	79.1
35-44	742.0	85.3
45-54	846.0	85.9
55-64	636.4	70.6
65 и повече	120.2	7.8

ЗАЕТИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА		
Пол Местоживеене Степени на образование	Заети лица - хил.	Коефициенти на заетост - %
Общо	2 808.9	70.7
По пол		
Мъже	1 476.5	73.5
Жени	1 332.4	67.9
По местоживеене		
В градовете	2 204.7	73.8
В селата	604.2	61.4
По степени на образование		
Висше	1 168.7	90.3

ЗАЕТИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА		
Пол Местоживеене Степени на образование	Заети лица - хил.	Коефициенти на заетост - %
Средно	1 449.6	71.5
в т.ч. с придобита професионална квалификация	831.9	79.2
Основно	160.8	30.0
Начално и по-ниско	29.8	26.2

ЗАЕТИ ЛИЦА ПО СТАТУС В ЗАЕТОСТТА И ПОЛ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА			
(Хиляди)			
Статус в заетостта	Общо	Мъже	Жени
Общо	3 197.1	1 702.5	1 494.6
Работодатели	119.4	83.4	36
Самостоятелно заети лица	233.1	139.7	93.4
Наети лица	2 826.3	1 471.4	1 355.0
в частни предприятия	2 208.5	1 232.3	976.2
в обществени предприятия	617.9	239.1	378.8
Неплатени семейни работници	18.2	8	10.2

ЗАЕТИ ЛИЦА ПО КЛАСОВЕ ПРОФЕСИИ И ПОЛ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА			
(Хиляди)			
Класове професии	Общо	Мъже	Жени
Общо	3 197.1	1 702.5	1 494.6
в това число:			
Ръководители	165.1	97.6	67.5
Специалисти	560.4	201.7	358.7
Техници и приложни специалисти	288.8	154.1	134.7
Помощен административен персонал	200.7	55.5	145.2
Персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната	642.5	235.2	407.3
Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство	93.5	62.1	31.4
Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии	405	311.7	93.3
Машинни оператори и монтажници	427.8	323.4	104.4
Професии, неизискващи специална квалификация	390.3	242.4	147.9

ЗАЕТИ ЛИЦА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И ПОЛ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА			
(Хиляди)			
Икономически дейности	Общо	Мъже	Жени
Общо	3 197.1	1 702.5	1 494.6
Селско, горско и рибно стопанство	192.6	131.6	61
Добивна промишленост	24.7	18.3	6.4

Преработваща промишленост	579.3	298.1	281.1
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	37.3	30.4	6.9
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	33	22.3	10.7
Строителство	293	273.2	19.8
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	556.4	249.3	307.2
Транспорт, складиране и пощи	209.7	173	36.7
Хотелиерство и ресторантьорство	154.3	52.9	101.3
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	127.4	82.4	45
Финансови и застрахователни дейности	66.5	21.9	44.6
Операции с недвижими имоти	16	8.3	7.7
Професионални дейности и научни изследвания	124.9	48.6	76.3
Административни и спомагателни дейности	104	68.9	35.1
Държавно управление	209.8	108.5	101.3
Образование	171.4	33.7	137.6
Хуманно здравеопазване и социална работа	172.5	34.9	137.6
Култура, спорт, развлечения	53.8	25.3	28.5
Други дейности	70.6	21	49.6

НАЕТИ ЛИЦА ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА						
Пол	Заети лица - хил.			Коефициенти на заетост - %		
Местоживеене	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Продължителност на работното време	3 095.1	1 643.9	1 451.2	71.5	74.9	67.9
Вид на договора с работодателя						
Форми на собственост	261.1	142	119.1	63	66.7	59.1
Вид на работата	321.4	167.6	153.8	69.3	70.7	67.8
Общо	418.7	228.9	189.8	71.3	77	65.5
По пол	436.3	237.7	198.6	69.6	75.1	64
Мъже						
Жени	1 040.7	537.2	503.5	76.6	78.5	74.7
По местоживеене	616.9	330.5	286.5	70.1	74.2	65.9

ЗАЕТИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА						
Статистически зони Статистически райони Области						
	Заети лица - хил.			Коефициенти на заетост - %		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	2 808.9	1 476.5	1 332.4	70.7	73.5	67.9
Северна и Югоизточна България						
Северозападен	249.5	130.4	119.1	64.9	66.2	63.5
Видин	26.9	13.6	13.3	66.8	65.8	67.9
Враца	58.0	30.4	27.6	65.5	67.2	63.7
Ловеч	37.0	21.0	16.0	57.6	63.7	51.2
Монтана	41.1	20.9	20.3	62.1	60.6	63.7

Плевен	86.5	44.6	41.9	69.1	70.0	68.1
Северен централен	269.8	140.5	129.3	67.0	68.7	65.2
Велико Търново	79.9	40.3	39.7	67.1	66.9	67.3
Габрово	39.8	20.9	19.0	73.5	75.4	71.5
Разград	38.2	19.8	18.3	62.2	63.7	60.6
Русе	82.3	43.2	39.1	73.0	75.4	70.5
Силистра	29.6	16.3	13.2	53.6	58.0	48.9
Североизточен	371.6	203.4	168.2	72.6	78.6	66.4
Варна	218.6	117.4	101.2	79.2	85.1	73.4
Добрич	53.6	30.7	22.8	61.3	69.4	53.1
Търговище	37.8	21.1	16.6	65.5	71.4	59.3
Шумен	61.7	34.1	27.6	67.6	72.8	62.1
Югоизточен	398.5	212.0	186.5	69.6	73.3	65.7
Бургас	173.8	91.7	82.1	72.7	77.1	68.5
Сливен	58.8	32.8	26.0	59.4	65.3	53.3
Стара Загора						
Ямбол	39.8	20.4	19.4	65.4	65.3	65.6
Югозападна и Южна централна България						
Югозападен	969.9	496.8	473.2	74.7	76.0	73.4
Благоевград	126.5	63.3	63.2	70.3	69.8	70.7
Кюстендил	44.8	23.5	21.3	71.5	73.2	69.6
Перник	46.6	22.7	23.9	69.4	66.9	72.0
София	103.7	58.0	45.6	74.7	80.7	68.3
София (столица)	648.4	329.2	319.2	76.3	77.5	75.1
Южен централен	549.6	293.5	256.1	68.7	72.3	64.9
Кърджали	58.4	31.3	27.1	64.7	68.3	60.9
Пазарджик	92.2	52.5	39.7	67.7	74.5	60.3
Пловдив	273.9	142.6	131.3	69.2	72.0	66.5

ЗАЕТИ ЛИЦА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И ПОЛ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА
(Хиляди)

Икономически дейности	Общо	Мъже	Жени
Общо	2 929.1	1 544.4	1 384.7
Селско, горско и рибно стопанство	125.8	89.2	36.6
Добивна промишленост	27.3	23.3	(4.0)
Преработваща промишленост	460.6	246.7	213.9
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	37.0	30.1	6.9
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	24.8	19.0	5.8
Строителство	215.8	194.1	21.7
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	510.3	242.9	267.4
Транспорт, складиране и пощи	201.8	163.6	38.2
Хотелиерство и ресторантьорство	135.8	60.8	75.1
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	138.0	95.8	42.2

ЗАЕТИ ЛИЦА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И ПОЛ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА (Хиляди)			
Икономически дейности	Общо	Мъже	Жени
Финансови и застрахователни дейности	67.4	17.0	50.4
Операции с недвижими имоти	17.4	7.7	9.7
Професионални дейности и научни изследвания	139.4	49.1	90.3
Административни и спомагателни дейности	76.3	50.1	26.2
Държавно управление	250.4	123.7	126.7
Образование	190.6	36.3	154.3
Хуманно здравеопазване и социална работа	193.8	48.0	145.8
Култура, спорт, развлечения	48.4	23.4	25.0
Други дейности	68.0	23.7	44.4

През четвъртото тримесечие на 2024 г. заетостта в отделните възрастови групи е, както следва:

Заетите лица на възраст 15 - 64 навършени години са 2 820.8 хиляди. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 70.9% (74.1% за мъжете и 67.6% за жените). Коефициентът на заетост за населението на възраст 20 - 64 навършени години е 76.8%. При мъжете коефициентът на заетост за тази възрастова група е 80.3%, а при жените - 73.1%. Коефициентът на заетост за възрастовата група 55 - 64 навършени години е 69.9% (73.8% за мъжете и 66.2% за жените).

През четвъртото тримесечие на 2022 г. общият брой на заетите лица е 3 197.1 хил. - 1 702.5 хил. мъже и 1 494.6 хил. жени. В сравнение с четвъртото тримесечие на 2021 г. броят на заетите лица се увеличава с 3.8%. Относителният дял на заетите лица от населението на възраст 15 и повече навършени години е 54.9%, като при мъжете този дял е 61.1%, а при жените - 49.2%.

През 2024 г. икономически активните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 2 945.6 хил., или 74.0% от населението на същата възраст. В сравнение с 2023 г. коефициентът на икономическа активност се увеличава с 0.1 процентни пункта.

Икономически неактивните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 1 033.3 хил., от които 451.6 хил. са мъже и 581.7 хил. са жени. Коефициентът на икономическа неактивност (15 - 64 навършени години) е 26.0% - съответно 22.4% за мъжете и 29.6% за жените.

През 2024 г. безработните лица са 127.4 хил., от които 71.4 хил. (56.0%) са мъже и 56.1 хил. (44.0%) - жени. Коефициентът на безработица е 4.2% (4.4% за мъжете и 3.9% за жените), като в сравнение с 2023 г. намалява с 0.1 процентни пункта. От всички безработни 14.2% са с висше образование, 53.6% - със средно, и 32.2% - с основно или по-ниско образование.

БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТИ НА БЕЗРАБОТИЦА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 15 И ПОВЕЧЕ НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2024 ГОДИНА		
Пол		
Местоживеене		
Възраст		

Степени на образование	Безработни лица - хил.	Коефициенти на безработица - %
Общо	116.7	3.8
По пол		
Мъже	70.6	4.4
Жени	46.0	3.2
По местоживеене		
В градовете	69.3	2.9
В селата	47.3	7.0
По възраст		
15-24	10.7	9.8
25-34	21.9	4.3
35-44		
45-54	29.6	3.4
55 и повече	21.2	2.7
По степени на образование		
Висше	23.0	1.9
Средно	55.9	3.6

Икономически дейности	Декември	IV-то тримесечие	IV-то тримесечие вкл. еднократни възнаграждения с годишен характер
Общо	2468	2413	2525
Селско, горско и рибно стопанство	1652	1675	1702
Добивна промишленост	2864	2805	2973
Преработваща промишленост	2026	2006	2065
Производство на хранителни продукти , напитки и тютюневи изделия	1913	1881	1966
Производство на текстил, облекло, обувки и други изделия от обработени кожи без косъм; обработка на кожи	1271	1284	1285

Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели); печатна дейност	1779	1795	1838
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	3904	3574	4338
Производство на химични продукти	2543	2382	2606
Производство на лекарствени вещества и продукти	2340	2316	2362
Производство на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини	2009	1922	1976
Производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване	2164	2158	2193
Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти	2906	2740	2858
Производство на електрически съоръжения	2267	2335	2358
Производство на машини и оборудване , с общо и специално предназначение	2201	2188	2275
Производство на превозни средства	2303	2324	2368
Производство, некласифицирано другаде; ремонт и инсталиране на машини и оборудване	2330	2333	2383
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	3674	3506	3789
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1826	1754	1838
Строителство	1889	1886	2001
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2126	2083	2184
Транспорт, складиране и съобщения	2096	2023	2082
Хотелиерство и ресторантьорство	1557	1510	1527
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	5553	5305	5578
Издателска дейност, създаване на аудио-визуални произведения, радио-и телевизионна дейност	2918	2823	2958
Далекосъобщения	4095	3697	3699
Дейности в областта на информационните технологии и информационни услуги	6077	5840	6174
Финансови и застрахователни дейности	3872	3520	3693
Операции с недвижими имоти	2240	2133	2374
Професионални дейности и научни изследвания	3411	3309	3524
Юридически, счетоводни, архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи; консултантски дейности по управление	3104	3021	3180

Научноизследователска и развойна дейност	4010	4027	4302
Рекламна и ветеринарномедицинска дейност; други професионални дейности	3638	3436	3720
Административни и спомагателни дейности	2015	1960	2015
Държавно управление	2562	2845	3072
Образование	3016	2844	3023
Хуманно здравеопазване и социална работа	2527	2489	2564
Хуманно здравеопазване	3110	3099	3190
Медико-социални грижи с настаняване и социална работа без настаняване	1607	1522	1570
Култура, спорт и развлечения	2175	2107	2256
Други дейности	1768	1666	1714

По отношение на **мярка „Подобряване на информираността за работещите на минимална работна заплата мъже и жени по икономически дейности“** в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. е налице следната информация за риска от бедност по пол по области и райони на планиране за 2024 г., при референтна година на дохода 2023 г.:

Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за областта по пол

година на провеждане на изследването	2024		
референтна година на дохода	2023		
ОБЛАСТ	общо	мъже	жени
Общо за страната	21.7	20.8	22.6
Благоевград	17.4	15.5	19.1
Бургас	19.5	20.7	18.4
Варна	22.3	20.4	23.9
Велико Търново	12.4	12.2	12.6
Видин	20.9	29.4	13.1
Враца	16.8	16.6	17.0
Габрово	11.2	13.4	9.2
Добрич	18.5	21.2	16.1
Кърджали	17.4	17.7	17.1
Кюстендил	21.9	20.5	23.1

Ловеч	18.9	19.6	18.2
Монтана	13.1	13.6	12.6
Пазарджик	15.8	17.0	14.6
Перник	32.1	27.6	36.1
Плевен	14.4	15.1	13.7
Пловдив	19.9	20.5	19.3
Разград	14.7	13.2	16.0
Русе	14.6	14.8	14.4
Силистра	13.1	16.3	10.3
Сливен	18.3	16.3	20.1
Смолян	13.1	12.0	14.2
София (столица)	22.2	18.4	25.6
София	16.8	15.9	17.6
Стара Загора	26.3	24.7	27.7
Търговище	22.4	24.7	20.3
Хасково	15.6	13.0	18.0
Шумен	13.2	14.9	11.7
Ямбол	16.9	15.0	18.7

През 2024 г. делът на бедните сред заетите във възрастовата група 18 - 64 години нараства спрямо предходната година с 0.4 процентни пункта - до 12.1%, като при работещите на непълно работно време рискът за изпадане в бедност е приблизително три пъти по-висок от този при работещите на пълно работно време. Рискът от бедност сред работещите жени е с 2.5 процентни пункта по-нисък от този при мъжете.

По отношение на **„Подобряване на информираността по отношение на риска от бедност сред заетите мъже и жени“** е налице следната информация за риска от бедност сред заетите лица по пол общо и по райони на планиране:

Относителен дял на работещите бедни
(За лица във възрастовата група 18 - 64 години)

(Проценти)

Показатели	**2020 г.**	**2021 г.**	**2022 г.**	**2023 г.**	**2024 г.**
Заети					
Общо	**9.7**	**10.0**	**10.0**	**11.7**	**12.1**
Мъже	10.6	11.3	11.5	12.9	13.2
Жени	8.5	8.5	8.3	10.4	10.7
Разпределени по вид заетост					
Пълно работно време	8.4	8.9	9.0	10.3	10.6
Непълно работно време	33.6	25.4	23.5	30.1	29.2

Националният статистически институт (НСИ) предостави информацията „Индикатори за бедност и социално включване през 2024 година“, която е представена по-долу в доклада. **Методологическите бележки, част от тази информация, са включени в Приложение 1.**

Индикаторите за бедност и социално включване са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване на напредъка на страните в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на индикаторите е ежегодно провежданото наблюдение „Статистика на доходите и условията на живот (SILC)“.

Оценка на бедността

През 2024 г. линията на бедност общо за страната е 763.83 лв. средномесечно на лице от домакинство. При този размер на линията под прага на бедност са били 1 401.3 хил. лица, или 21.7% от населението на страната.

Основни индикатори за бедност

Индикатори	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Линия на бедност - средномесечен размер - лв.	451.00	504.33	525.92	637.92	763.83
Лица под линията на бедност - хил.	1660	1532	1572	1326	1401
Относителен дял на бедните - % от населението	23.8	22.1	22.9	20.6	21.7
Относителен дял на бедните преди получаването на социалните трансфери - % от населението	41.7	44.3	44.2	45.3	46.1
Относителен дял на бедните преди получаването на социалните трансфери, с включени пенсии - % от населението	29.9	31.5	30.3	28.5	30.0
Отношение между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от населението (S80/20)	8.0	7.4	7.3	6.6	7.0
Коефициент на Джини[19]	40.0	39.7	38.4	37.2	38.4

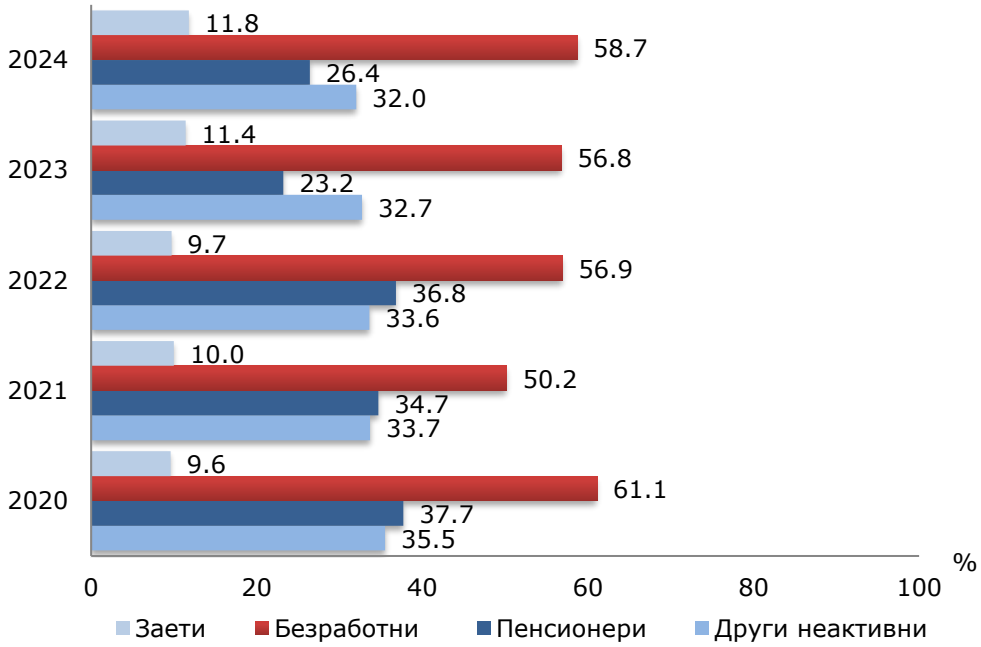
[19] Изчислява се на основата на данни от разпределението на лицата от домакинствата по доход и е нормиран в границите от 0 до 100.

В сравнение с предходната година размерът на линията на бедност нараства с 19.7%, а относителният дял на бедното население се увеличава с 1.1 процентни пункта (виж табл. по-горе).

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Данните за 2024 г. показват, че ако в доходите на домакинствата се включат доходите от пенсии, но се изключат останалите социални трансфери (обезщетения, социални и семейни помощи и добавки), равнището на бедност се повишава от 21.7 до 30.0%, или с 8.3 процентни пункта. Съответно при изключване на пенсиите и останалите социални трансфери равнището на бедност нараства до 46.1%, или с 24.4 процентни пункта.

Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението, е тяхната икономическа активност и участието им на пазара на труда (виж фиг. по-долу). За целия период на наблюдение относителният дял на бедните на възраст 18 и повече години е най-висок сред безработните (58.7% за 2024 г.), като рискът от бедност при безработните мъже е с 12.7 процентни пункта по-висок в сравнение с безработните жени.

Относителен дял на бедните на възраст 18 и повече години по икономическа активност

През 2024 г. делът на бедните сред заетите във възрастовата група 18 - 64 години нараства спрямо предходната година с 0.4 процентни пункта - до 12.1%, като при работещите на непълно работно време рискът за изпадане в бедност е приблизително три пъти по-висок от този при работещите на пълно работно време (виж табл. по-долу). Рискът от бедност сред работещите жени е с 2.5 процентни пункта по-нисък от този при мъжете.

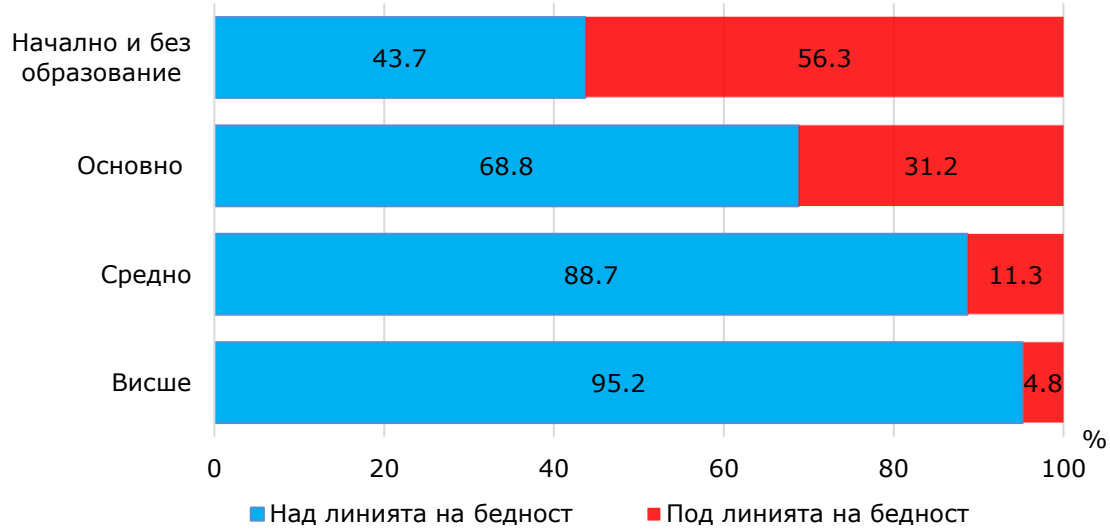
Относителен дял на работещите бедни
(За лица във възрастовата група 18 - 64 години)

(Проценти)

Показатели	2020	2021	2022	2023	2024
Заети					
Общо	**9.7**	**10.0**	**10.0**	**11.7**	**12.1**
Мъже	10.6	11.3	11.5	12.9	13.2
Жени	8.5	8.5	8.3	10.4	10.7
Разпределени по вид заетост					
Пълно работно време	8.4	8.9	9.0	10.3	10.6
Непълно работно време	33.6	25.4	23.5	30.1	29.2

Образователното равнище оказва съществено влияние върху риска от бедност при заетите лица. Най-висок е относителният дял на работещите бедни с начално и без образование - 56.3% (виж фиг. по-долу). С нарастване на образователното равнище относителният дял на бедните сред работещите намалява почти два пъти за лицата с основно образование и пет пъти за тези със средно образование. Делът на работещите бедни с висше образование е най-нисък - 4.8%.

Разпределение на работещите лица във възрастовата група 18 - 64 години по бедност и по образование през 2024 година

Оценките на бедността в зависимост от типа на домакинството показват, че най-висок е относителният дял на бедните сред домакинствата от двама възрастни с три или повече деца (47.0% за 2024 г.) и от един родител с деца (40.0% за 2024 година). Сред едночленните домакинства рискът от бедност при жените е с 3.6 процентни пункта по-висок, отколкото при мъжете. Ако в домакинството живее едно лице над 65 години, рискът от бедност е с 16.7 процентни пункта по-висок от домакинство, в което живее едно лице под 65 години (виж фиг. по-долу).

Риск от бедност по типове домакинства

Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност

Ниската икономическа активност за домакинството се изчислява като съотношението между броя месеци, в които всеки член от домакинството във възрастовата група 18 - 64 години е бил работещ през предходната година (реално отработени месеци), към общия брой месеци, които теоретично би могъл да отработи същият член на домакинството при пълна заетост. За лицата, които декларират, че работят на непълно работно време, броят на месеците се преизчислява към пълно работно време въз основа на отработените часове.

Лицата, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, се дефинират като лица от възрастовата група 0 - 64 години, живеещи в домакинство, където възрастните (18 - 64-годишните с изключение на учащите от възрастовата група 18 - 24 години) работят под 20% от техния потенциал през референтната година.

До 2020 г. показателят се изчислява за лица на възраст от 18 до 59 години, а от 2021 г. той включва лица на възраст от 18 до 64 години.

Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, по възрастови групи и пол*

Показатели	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Общо 0 - 64 години - хил.	**424.0**	**421.3**	**428.5**	**322.9**	**365.9**
Относителен дял от населението - %	**8.4**	**8.4**	**8.6**	**7.0**	**7.9**
Мъже - хил.	218.0	210.5	210.9	163.6	186.4
Относителен дял от населението - %	8.4	8.2	8.2	6.9	7.9
Жени - хил.	206.0	210.8	217.5	159.3	179.5

Относителен дял от населението - %	8.3	8.6	8.9	7.1	8.0
Общо 18 - 64 години - хил.	**294.0**	**293.7**	**300.4**	**231.0**	**249.3**
Относителен дял от населението - %	**7.6**	**7.7**	**7.9**	**6.6**	**7.1**
Мъже - хил.	154.0	151.7	151.3	119.7	127.8
Относителен дял от населението - %	7.9	7.7	7.8	6.6	7.1
Жени - хил.	140.0	142.0	149.1	111.3	121.6
Относителен дял от населението - %	7.4	7.6	8.1	6.5	7.1

*Данните за предходните години преди 2021 г. са преизчислени спрямо новата дефиниция.

През 2024 г. в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност живеят 249.3 хил. лица на възраст 18 - 64 години, или 7.1% от населението, като спрямо 2023 г. относителният им дял нараства с 0.5 процентни пункта, а делът на мъжете и жените е равен.

Комбиниран индикатор

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2030“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални и социални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

Комбинирането на трите показателя показва, че през 2024 г. 30.3% от населението, или 1 952.7 хил. лица, са били в риск от бедност и социално изключване (виж табл. по-долу).

Стойността на показателя нараства с 0.3 процентни пункта спрямо 2023 г., като при мъжете увеличението е с 0.7 процентни пункта, а при жените се запазва на същото ниво.

Население в риск от бедност и социално изключване по пол*

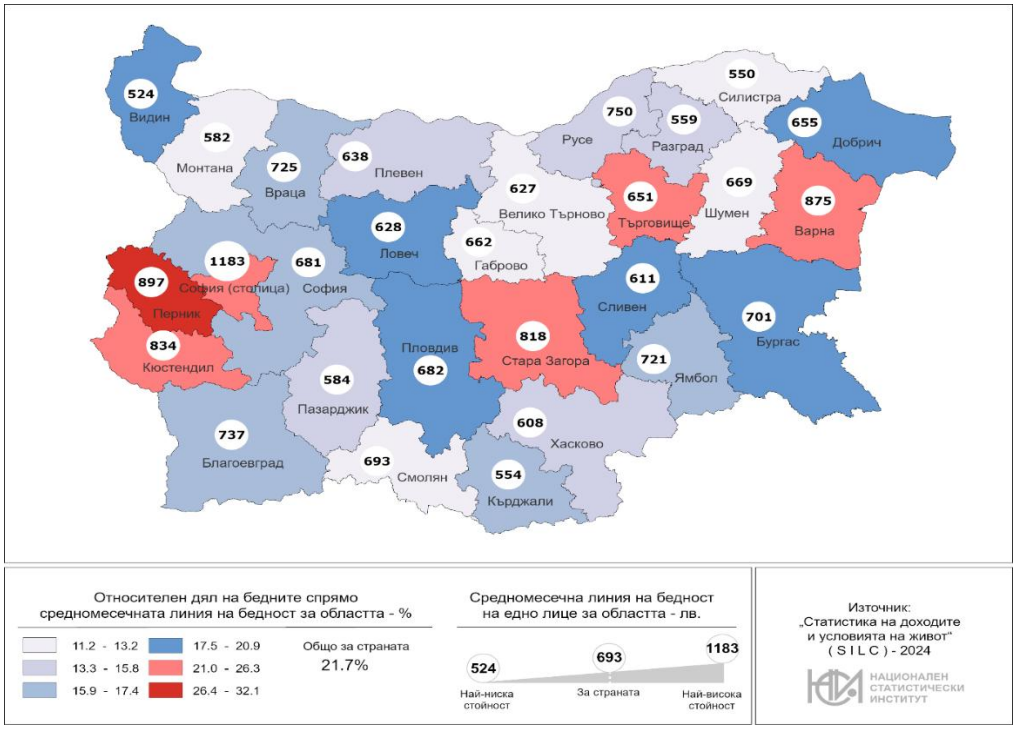
Показатели	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Общо - хил.	**2340.0**	**2193.5**	**2206.1**	**1933.1**	**1952.7**
Относителен дял от населението - %	**33.6**	**31.7**	**32.2**	**30.0**	**30.3**
Мъже - хил.	1052.0	984.0	974.7	875.5	894.7
Относителен дял от населението - %	31.2	29.4	29.4	28.2	28.9
Жени - хил.	1288.0	1209.5	1231.4	1057.6	1058.0
Относителен дял от населението - %	35.9	33.9	34.8	31.6	31.6

*Данните за предходните години преди 2021 г. са преизчислени спрямо новата дефиниция.

Оценка на бедността в регионален аспект

Важен аспект в изследването на бедността е нейното проявление по области. При изчисляване на линията на бедност за всяка област е приложен същият метод както при линията на бедност на национално ниво - 60% от средния общ разполагаем нетен доход на домакинствата в областта.

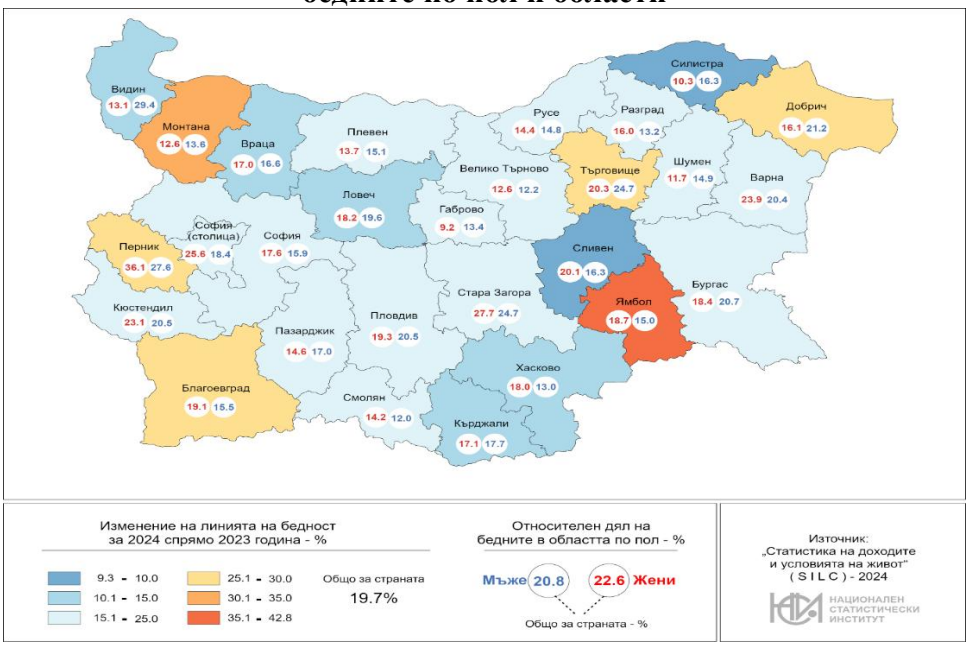
Линия на бедност по области през 2024 година

През 2024 г. най-ниската линия на бедност се наблюдава в областите Видин и Силистра - съответно 524 и 550 лв., а най-високата - в област София (столица) - 1183 лв., следвана от областите Перник (897 лв.), Варна (875 лв.), Кюстендил (834 лв.) и Стара Загора (818 лева).

Най-висок е относителният дял на бедните спрямо линията на бедност за областта в областите Перник - 32.1%, Стара Загора - 26.3%, Търговище - 22.4%, Варна - 22.3%, и София (столица) - 22.2%. Най-нисък е относителният дял на бедните в областите Габрово - 11.2%, Велико Търново - 12.4%, Монтана, Силистра и Смолян - с по 13.1%, и Шумен - 13.2%.

Изменение на линията на бедност за 2024 спрямо 2023 г. и относителен дял на бедните по пол и области

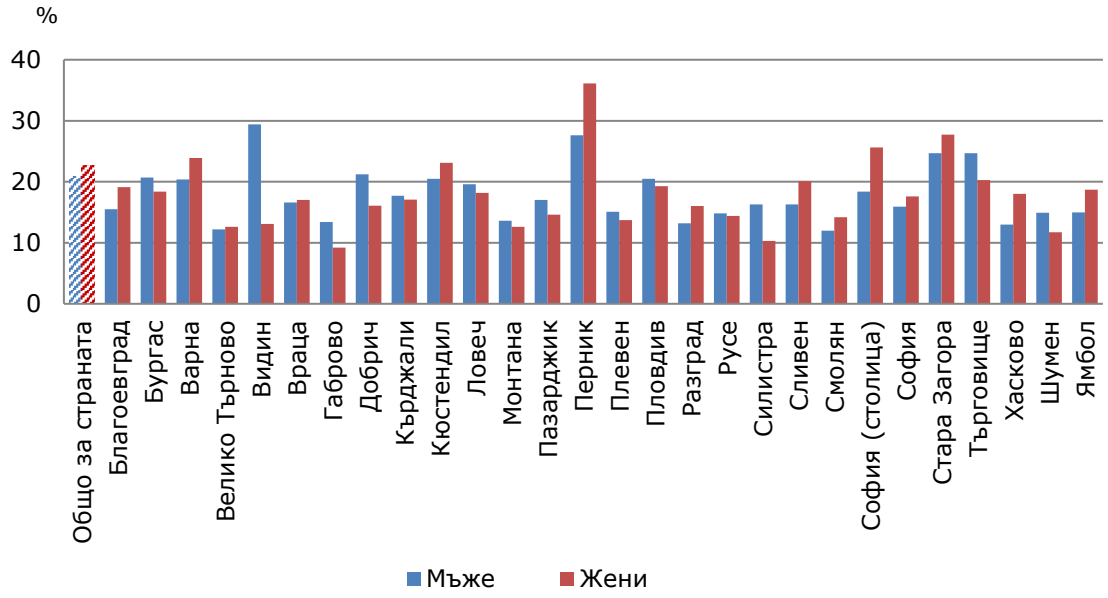

Линията на бедност за 2024 г. нараства спрямо 2023 г. във всички области. С най-голямо нарастване са областите Ямбол (с 42.8%), Монтана (с 30.4%), Добрич (с 28.5%), Търговище (с 27.2%), Благоевград (с 27.1%) и Перник (с 25.4%).

През 2024 г. област Смолян е с най-нисък относителен дял на бедност за мъжете - 12.0%, а с най-високо равнище е област Видин - 29.4%. В област Габрово жените са с най-ниско равнище на бедност - 9.2%, при 36.1% за област Перник.

Относителният дял на жените, живеещи в риск от бедност, е по-голям с повече от 5 процентни пункта спрямо относителния дял на мъжете в областите Перник, София (столица), и Хасково. В три области - Добрич, Силистра и Видин, относителният дял на бедните мъже е по-голям с повече от 5 процентни пункта от този при жените.

Относителен дял на лицата в риск от бедност по пол и области през 2024 година

Медологическите бележки към информацията от НСИ по-горе са включени в Приложение 1. Повече информация за индикаторите на бедност и социално включване може да се намери на сайта на НСИ https://www.nsi.bg/ в рубриката „Социално включване и условия на живот“ и в Информационна система ИНФОСТАТ.

Еднаквите пенсионни възрасти за жените и мъжете са важен елемент за преодоляване на разликата в размерите на пенсиите, която се наблюдава между половете, отбелязва **Националният осигурителен институт** (НОИ). В Кодекса за социално осигуряване (КСО) е предвидено изравняването на възрастта за пенсиониране да стане през 2037 г. – достигане на 65-годишна възраст за мъжете и жените.

През 2024 г. продължи повишаването на изискуемите възраст и осигурителен стаж при пенсиониране за всички категории труд:

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1 от КСО се повиши с един месец за мъжете до 64 години и 7 месеца и с два месеца за жените до 62 години и 2 месеца;
- Необходимата възраст за придобиване право за пенсия по чл. 68, ал. 3 от КСО се запази на 67 години за двата пола;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 4, 5, 5а и 6 от КСО се повиши с два месеца до 54 години и 2 месеца;

- Необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 2 от КСО се увеличи с 2 месеца до 39 години и 6 месеца за мъжете и 36 години и 6 месеца за жените.

С оглед подобряване на адекватността на пенсиите и повишаване на техните размери, бяха предприети следните промени:

• За периода от 1 януари до 30 юни 2024 г. минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО се запази на достигнатия през 2023 г. размер от 523,04 лв. От 1 юли 2024 г. с решение на Надзорния съвет на НОИ размерът ѝ се увеличи с 11 на сто, достигайки до 580,57 лв. Със същият процент нараснаха и минималните размери на всички трудови пенсии, които се определят в процент от нея.

• За периода от 1 януари до 30 юни 2024 г. размерът на социалната пенсия за старост беше 276,64 лв. От 1 юли 2024 г. размерът ѝ се увеличи с 11 на сто, достигайки до 307,07 лв. Със същият процент нараснаха и размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност и някои добавки, които се определят в процент от нея;

• Максималният размер на получаваните една или повече пенсии се запази на нивото от 2023 г. – 3 400 лв.

Средният размер на изплатената пенсия на един пенсионер за 2024 г. е 883,02 лв. (мъже – 988,72 лв. и жени – 811,01 лв.).

През 2024 г. средният месечен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст (чл. 68, чл. 68а, чл. 69б от КСО) е 937,34 лв. (мъже – 1 054,36 лв. и жени – 870,40 лв.).

Коефициентът на заместване на дохода за пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2024 г. е 56,6%. Стойностите на коефициента по пол са съответно: мъже – 62,1% и жени – 54,0%. Средната продължителност на получаване на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2024 г. е 23,2 години (мъже – 19,7 години и жени – 26,5 години).

Средният осигурителен доход през 2024 г. е в размер на 1 655,50 лв., като за мъжете размерът му е 1 696,76 лв., а за жените – 1 612,23 лв., или разликата е 5,2% в полза на мъжете.

Информация за средномесечния брой на пенсионерите и средните основни месечни размери на пенсиите по видове и по пол за 2024 г. е представена в таблицата както следва:

Вид на пенсията	2024 г.	
	Средномесечен брой на пенсионерите	Среден размер (лв.)
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст - общо[20]	**1 434 647**	**828,53**
Мъже	522 019	1 002,03
Жени	912 628	729,29
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване - общо[21]	**457 544**	**587,54**
Мъже	190 535	622,10
Жени	267 009	562,87
3. Пенсии за инвалидност поради трудова злополука и проф. болест - общо	**5 297**	**639,45**

[20] Не са включени пенсиите за стаж и възраст по отменени закони, както и пенсиите от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“

[21] Не са включени пенсиите по отменени закони

Мъже	3 007	680,73
Жени	2 290	585,25

Представената информация от НОИ показва изпълнение на заложените в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. мерки „намаляване на разликата в пенсионната възраст между жените и мъжете“ и „повишаване адекватността на пенсиите чрез ежегодното им осъвременяване за ограничаване на бедността сред пенсионерите“, както и постигане на заложените целеви стойности на индикаторите. Разликата между жените и мъжете в изискуемата възраст за придобиване право на пенсия намалява с 1 месец на годишна база - през 2024 г. е 2 г. и 5 м., през 2023 г. е 2 г. и 6 м. Средният размер на изплатената пенсия на един пенсионер нараства - през 2024 г. е 883,02 лв. (мъже – 988,72 лв. и жени – 811,01 лв.), през 2023 г. е 784,48 лв.

Министерството на отбраната (МО) предоставя информация за изпълнението на мярка „Повишаване на осведомеността за образователни и професионални възможности за обучение и квалификация“ и на съответната дейност „Осъвременяване на образователните, обучителни и подготвителни елементи от програмите, модулите и др. във висшите военно образователни институции в съответствие с плана за действие относно жените, мира и сигурността (ЖМС) на МО“ от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

И през 2024 г. България е председател на „Линия на развитие 10“ – „Управление на равнопоставеността във въоръжените сили“ на ниво „Военен Еразъм+“ на Европейския колеж за сигурност и отбрана – Брюксел, Белгия. Под ръководството на България в рамките на посочената по-горе линия за развитие 10 е разработен и одобрен общ модул “Gender Perspectives in Security and Defence”. Автор на модула е НВУ „Васил Левски“. Модулът е преминат в Терезианската военна академия в гр. Вийнер Нойщат, Австрия и Военната академия в гр. Лисабон, Португалия. Атрактивността на съдържанието на модула, свързан с евро-атлантическите политики за равнопоставеността на жените и мъжете, както и с разрешаването на казуси и хуманитарни въпроси от съвременните мисии и операции на международните организации, е желан инструмент за преподаване. Участници в модула са курсанти от военните академии на Австрия, Румъния, Норвегия, Португалия, Гърция, Италия, САЩ и др. Третото издание на модула е проведено през м. декември 2024 г. в Атина, Гърция с домакин Военновъздушната академия и гръцката Военномедицинска академия.

В допълнение, изданието-учебник от международния проект по стратегическо партньорство по европейската програма „Еразъм+“ на тема „Изследване на равнопоставеността във въоръжените сили“ (Military Gender Studies - MGS) беше преведено на български език и подготвено да се ползва от висшите военни училища. Водеща структура е Националният военен университет (НВУ) „Васил Левски“, който съвместно с Военната академия в гр. Лисабон, Португалия, Академията на Сухопътните войски в гр. Сибиу, Румъния, Торинската военна академия в Италия и Военновъздушната академия в гр. Атина, Р Гърция представят специализирания учебник “MGS Army Handbook”, който ще се апробира във военните академии-партньори, а в следващ етап ще се използва за обучение на бъдещите военни лидери и в други европейски военни институции и университети.

МО предоставя също информацията за изпълнението на дейността „Поддържане на ефективна система за адаптация на освободените от военна служба военнослужещи“ и постигането на съответния индикатор „брой на включените в системата от дейности за адаптация на освободените от военна служба жени и мъже военнослужещи“ от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

МО поддържа система за социална адаптация на военнослужещите, освобождавани от военна служба, чрез информиране и провеждане на професионално ориентиране, мотивационна подготовка, възможности за обучение в квалификационни курсове, подготовка за започване на самостоятелна стопанска дейност, информиране за свободни работни места и участие в трудови борси, организирани от дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) на Агенция по заетостта, съгласно изискванията на Наредба № Н-29/12.11.2010 г., изм. и доп. в ДВ., бр. 60 от 30.07.2019 г.. и сключеното Споразумение за сътрудничество между Министерство на отбраната и Агенция по заетостта от 31.05.2011 г. , Анекс №1 от 2015 г. и Анекс №2 от 2017 г. През 2024 г. са проведени съответно 383 индивидуални информационни беседи; 227 проведени групови информационни беседи; 26 са проведените трудови борси и срещи с работодатели; 122 регистрирани в ДБТ освободени военнослужещи, насочени от военните окръжия; 247 (2024 г. жени – 32 и мъже – 215) военнослужещи, успешно са завършили обучението си в квалификационни курсове и 40 наети на работа освободени военнослужещи, насочени към ДБТ от военните окръжия.

По отношение на мярката „Утвърждаване на ролята и значението на колективните трудови договори за намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите“, дейността „Подписване на колективен трудов договор с национално представителните синдикални организации в МО“ и индикатора „наличие на действащ колективен договор – 1 брой“ МО информира, че социалният диалог в МО се осъществява чрез провеждането на отраслови съвети при осъществяване сътрудничеството и взаимодействието със синдикалните организации. В подписаният през 2023 година колективен трудов договор няма разлики за жени и мъже в заплащането и доходите. Договорът е с действие от 01.01.2024 г. до 31.12.2025 г.

По информация на **Министерството на енергетиката** не се наблюдава разлика в заплащането по пол в министерството.

Министерството на транспорта и съобщенията информира за провеждани дейности от **Държавен авиационен оператор** относно премахване на разликите в заплащането на жените и мъжете в тази структура, което е и в съответствие със заложената мярка и индикатор в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г. Повишаването на обществената осведоменост относно законите за борба с дискриминацията и насърчаването на прозрачността при заплащането допринасят за намаляване на неравнопоставеността при заплащането. Извършва се също регулиране на заплатите на жените по хоризонтала на структурната верига.

В **Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет** (ДАБ при МС) се спазва действащото законодателство по отношение на заплащането на служителите: спазват се изискванията по Кодекс на труда и Закона за държавния служител, Наредба за заплатите на служителите в държавната администрация. С наредбата се определят структурата на заплатата, условията и редът за определяне и изменение на заплатите на служителите в държавната администрация. Наредбата се прилага за служителите по служебно и по трудово правоотношение в държавната администрация. Наредбата се прилага при: възникване, изменение и прекратяване на служебното и трудовото правоотношение; разработването на вътрешните правила за заплатите и свързаните с тях други вътрешни актове; определяне и изменение на заплатите на служителите, като при никакви обстоятелства заплащането не се определя по пол.

Министерството на туризма съобщава, че според последно публикуваните (към момента на изготвянето на настоящия материал данни на НСИ) през 2023 г.** разликата

в заплащането по пол в хотелиерство и ресторантьорство е 7,3% и е по-малка спрямо общата разликата*** в заплащането по пол за страната 13,1%.

Разлика в заплащането по пол

Икономически дейности	2019	2020	2021	2022	2023
Общо***	13,6%	12%	11,4%	12,1%	13,1%
Хотелиерство и ресторантьорство	6,8%	2,9%	4,9%	5,8%	7,3%

***Данните на НСИ за 2023 г. са предварителни.*

****Различието в заплащането по пол представлява разликата между брутното почасово възнаграждение на наетите мъже и наетите жени като процент от средното брутно почасово възнаграждение на наетите мъже. Съвкупността се състои от всички наети лица по трудово или служебно правоотношение и обхваща предприятията с 10 и повече наети лица от всички икономически дейности с изключение на „Селско, горско, ловно и рибно стопанство“. Когато този показател е с положителна стойност, това означава, че почасовото възнаграждение на мъжете е по-високо от това на жените.*

Министерството на културата (МК) представя информация по приоритетна област Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите на базата на извършен работен анализ в областта на сценичните изкуства на 30 държавни културни института (ДКИ), пряко подчинени на министъра на културата, както и на резултатите от проведените програми за финансиране на творчески проекти в областта на читалищното и библиотечното дело в Министерството на културата през 2024 г.

Равнопоставеността между мъже и жени в изкуството и културата в България е тема с многопластови аспекти, които се развиват през годините. Към настоящия момент и на база матрицата за отчитане, е проведено проучване за административното и длъжностното разпределение между жени и мъже в сферата на сценичните изкуства, с което се отчита, че има равнопоставеност между половете, също така и равен достъп до културните институции и сцени.

Обобщените данни показват, че жените творци и специалисти в областта на културата в България имат равен достъп до творчески и производствени ресурси, получават същото заплащане като мъжете и заемат ръководни и други длъжности, свързани с вземането на решения. Жените имат равни възможности за изява, заемайки активна роля в създаването и разпространяването на изкуство, в ръководството, управлението и менажирането на държавни културни институти.

В сферата на култура се работи за създаване на равна и справедлива работна среда, в която доходите не са обусловени от половата принадлежност, а от компетенциите и усилията на служителите, независимо дали става въпрос за административен или творчески персонал.

Важен приоритет в сферата на сценичните изкуства е постигане на равнопоставеност на жените и мъжете, защото допринася за:

- Постигане на икономическо, социално, устойчиво и справедливо развитие;
- Спазване на националните и европейските закони за равнопоставеност и равенство в заплащането, което води до пълноправно и пълноценно участие в обществените процеси;
- Намаляване на дискриминацията и насилието срещу жените;

- Създаване на възможности за изява на личния потенциал и реализиране на интересите на всеки човек, без да бъде притискан от обществените очаквания за приемливо поведение за жените и приемливо поведение за мъжете.
- Равнопоставеност в условията на труда: осигуряване на равен достъп до работни места, професии и кариерно развитие, независимо от половата принадлежност.
- Липса на дискриминация: борба срещу предразсъдъци и практики, които ограничават възможностите на определени групи, особено на жените;
- Равна заплата за равностоен труд: осигуряване на справедливо възнаграждение, което отразява труда и квалификацията, без да се взема предвид пола;
- Равни права и задължения, равни възможности за реализация;
- Подкрепа за икономическа независимост: насърчаване на жените и мъжете да имат собствен доход и да са финансово самостоятелни, което им дава по-голяма свобода и възможности за вземане на решения.
- Обучение и развитие: предоставяне на равни възможности за обучение, кариерно развитие и повишаване на квалификацията за всички служители, без оглед на пола.
- Осигуряване на равни възможности за мъже и жени при назначаване, повишения и участия в проекти.
- Гъвкави работни условия и равенство в семейните роли: подкрепа за постигане на баланс между професионалния и личния живот, включително чрез гъвкаво работно време и политики за грижа. Въвеждане на гъвкави работни графици и други политики, които подпомагат постигане на баланс между работа и личен живот, особено за жени, които често поемат по-голяма част от семейните отговорности.

На база представени бройки на щатна заетост в 30 бр. ДКИ в областта на сценичните изкуства, жените съставляват приблизително 50.07%, а мъжете около 49.93% от общия брой назначени щатни служители. Няма разлика в заплащането между двата пола.

Ръководните постове в анализираните културни институти са, както следва: 18 бр. жени и 38 бр. мъже, което в процентно съотношение се изразява по следния начин: жените са приблизително 32.14%, а мъжете – около 67.86% от общия брой. В сферата на културата се работи в посока създаване на равна и справедлива работна среда, където доходите не са обусловени от половата принадлежност, а от компетенциите и усилията на служителите, независимо дали се има предвид административен или творчески персонал.

Утвърждаването на ролята и значението на колективните трудови договори (КТД) в рамките на Договора за колективно трудово уреждане (ДКУ) е ключов аспект за постигане на равнопоставеност между половете в сферата на заплащането и доходите. Това може да бъде реализирано чрез следните основни насоки:

- Подчертаване на ролята на КТД като инструмент за защита на правата на работниците и за гарантиране на равни възможности без дискриминация по пол.
- Включване на конкретни мерки за намаляване на плоските различия в заплащането в самите колективни договори, като например установяване на равен старт в заплащане и прозрачност при определяне на заплатите.
- Насърчаване на диалог между работодатели и синдикати за идентифициране и преодоляване на структурните причини за полова дискриминация на работното място.
- Въвеждане на механизми за мониторинг и оценка на изпълнението на ангажиментите за равнопоставеност в КТД, като например редовни отчети и анализи за разликите в заплащането по пол.

- Обучения и информационни кампании за работниците и работодателите относно важността на равнопоставеността и начините за нейното постигане чрез колективните договори.

- Чрез утвърждаването на тези принципи и практики в рамките на ДКУ, се създава по-справедлива и равнопоставена трудова среда, която стимулира равно заплащане и доходи за всички полове.

В обобщение следва да отбележим, че предизвикателствата, свързани с разликата в заплащането и доходите по пол продължават да стоят пред политиката за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, въпреки прилагането на съществуващите недискриминативни правни регулации и редица мерки, както се отчита и в изложената информация по тази приоритетна област.

През 2024 г. икономически активните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 74.0% от населението на същата възраст. В сравнение с 2023 г. коефициентът на икономическа активност се увеличава с 0.1 процентни пункта.

Разликата в заплащането по пол е 13.1% за 2023 г. (по предварителни данни на НСИ) и бележи тенденция на нарастване от 2021 г. – 11.4%, 2022 г. – 12.2%.

По икономически дейности разликата в заплащането за 2023 г. е най-висока в полза на мъжете в „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ – 29.3%, „Финансови и застрахователни дейности“ – 27.6%, „Преработваща промишленост“ – 22.7%, „Хуманно здравеопазване и социална работа“ – 21.5%, „Добивна промишленост“ – 18.2% и т.н. Най-ниска в полза на мъжете е разликата в заплащането в „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ – 0.3%, „Образование“ – 3.6%, „Транспорт, складиране и пощи“ – 5.5% и др. Разликата в заплащането в полза на жените е в три икономически дейности: „Строителство“ - 25.0%, „Административни и спомагателни дейности“ - 17.1% и „Други дейности“ с разлика 10.1% в полза на заплащането на жените.

През 2024 г. относителният дял на бедните е 21.7% общо за страната, жени 22.6% и мъже 20.8% (под прага на бедността при линия на бедност общо за страната 763.83 лв. средномесечно на лице от домакинство).

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Равнището на бедност се повишава, ако в доходите на домакинствата се изключат доходите от пенсии и от останалите социални трансфери (обезщетения, социални и семейни помощи и добавки).

Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението, е тяхната икономическа активност и участието им на пазара на труда. За целия период на наблюдение относителният дял на бедните на възраст 18 и повече години е най-висок сред безработните (58.7% за 2024 г.), като **рискът от бедност при безработните мъже е с 12.7 процентни пункта по-висок в сравнение с безработните жени**.

През 2024 г. делът на бедните сред заетите във възрастовата група 18 - 64 години (т.н. работещи бедни) нараства спрямо предходната година с 0.4 процентни пункта - до 12.1%, като при работещите на непълно работно време рискът за изпадане в бедност е приблизително три пъти по-висок (29.2%) от този при работещите на пълно работно време (10.6%). **Рискът от бедност сред работещите жени е с 2.5 процентни пункта по-нисък от този при мъжете (13,2% мъже и 10,7% жени).**

Образователното равнище оказва съществено влияние върху риска от бедност при заетите лица. С нарастване на образователното равнище относителният дял на бедните сред работещите намалява в пъти.

Оценките на бедността в зависимост от типа на домакинството показват, че най-висок е относителният дял на бедните сред домакинствата от двама възрастни с три или повече деца (47.0% за 2024 г.) и от един родител с деца (40.0% за 2024 г.). **Сред едночленните домакинства рискът от бедност при жените е с 3.6 процентни пункта по-висок, отколкото при мъжете.**

През 2024 г. в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност живеят 249.3 хил. лица на възраст 18 - 64 години, или 7.1% от населението, като спрямо 2023 г. относителният им дял нараства с 0.5 процентни пункта, а **делът на мъжете и жените е равен.**

Данните за относителен дял на бедните по икономическа активност (за лица на 18 и повече години) показват най-големи различия по пол по отношение на групата на пенсионерите със 7.7 процентни пункта по-висок дял за жените 29.3% спрямо мъжете 21.6%; групата на други неактивни (33.3% жени и 29.9% мъже) и групата на незаетите (32.6% жени и 31.5% мъже). Относителният дял на мъжете (64.5%) е по-висок от този на жени (51.8%) с разлика 12,7 процентни пункта в групата на безработните и в групата на заетите (13.0% мъже и 10.4% жени) (за референтна 2023 г. на дохода и 2024 г. на провеждане на изследването).

Жените на 65 и повече години, живеещи с материални лишения (материални лишения 4 от 9 показателя), са с 8.1 процентни пункта повече от мъжете в същата възрастова група (31.0% жени, 22.9% мъже, общо 27.8%). Процентът от населението, живеещо с материални лишения е 19.4 общо за страната, за жените е 20.2 и за мъжете е 18.8 (за референтна 2023 г. на дохода и 2024 г. на провеждане на изследването).

Процентът от населението, живеещо с тежки материални и социални лишения - нов индикатор (лишения 7 от 13 показатели - 6 на индивидуално ниво и 7 на ниво домакинство) е 16.6 общо за страната, за жените е 17.6 и за мъжете е 15.5 (за референтна 2023 г. на дохода и 2024 г. на провеждане на изследването). Тези дялове нарастват за населението на 65 и повече години, като общо за страната достигат 21.0%, разликата по пол е 4.0 процентни пункта по-висока за жените (20.4%) спрямо мъжете (16.4%).

Комбинирането на трите показателя (лица, живеещи в риск от бедност, с материални и социални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност) показва, че през 2024 г. 30.3% от населението са били в риск от бедност и социално изключване. Стойността на комбинирания показател нараства с 0.3 процентни пункта спрямо 2023 г., като при мъжете увеличението е с 0.7 процентни пункта, а при жените се запазва на същото ниво.

Важен аспект в изследването на бедността е нейното проявление по области.

През 2024 г. област Смолян е с най-нисък относителен дял на бедност за мъжете - 12.0%, а с най-високо равнище е област Видин - 29.4%. В област Габрово жените са с най-ниско равнище на бедност - 9.2%, при 36.1% за област Перник.

Относителният дял на жените, живеещи в риск от бедност, е по-голям с повече от 5 процентни пункта спрямо относителния дял на мъжете в областите Перник, София (столица), и Хасково. В три области - Добрич, Силистра и Видин, относителният дял на бедните мъже е по-голям с повече от 5 процентни пункта от този при жените.

На предизвикателствата за разликата в заплащането по пол, която е предпоставка и за възникване на риск от бедност, се отговаря чрез целенасочени мерки на пазара на труда, повишаване на доходите и пенсиите, подобряване на образователната структура на населението, борба със стереотипи по пол привличане на инвестиции и др. Прилаганите мерки съдействат за преодоляване на хоризонталната и вертикална сегрегация по пол в заетостта, за подобряване на информираността за заплащането.

Работи се за засилване на участието на жените на пазара на труда; по-балансирана заетост по пол по икономически дейности; преодоляване на стереотипите по пол по

отношение на „женски“ и „мъжки“ професии; професионално ориентиране и обучение; привличане на жените във високоплатени професии; насърчаване на професионалната реализация и кариерното развитие на жените; съчетаване на професионалния и личния живот; условия за непрекъснато повишаване на професионалната квалификация; осигуряване на баланс между гъвкавостта на заетостта и сигурността на работниците при новите форми на заетост; контрол върху спазването на осигурителните права в периодите на наложителни професионални прекъсвания; изравняване на условията за пенсиониране на жените и мъжете; засилване на ролята на колективното трудово договаряне; сътрудничество със социалните партньори и други заинтересовани страни. Предстои също страната ни да транспонира в националното законодателство разпоредбите на „Директива (ЕС) 2023/970 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 година за укрепване прилагането на принципа на равно заплащане на жените и мъжете за равен труд или за труд с равна стойност чрез прозрачност в заплащането и механизми за прилагане“.

Преодоляването на разликата в заплащането на жените и мъжете кореспондира пряко и с насърчаване на участието на жените във вземането на решения и на ръководни позиции, която е другата приоритетна област на политиката за равнопоставеност на жените и мъжете.

Приоритетна област 3: Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на взимане на решения

Балансираното участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения във всички сфери на живота е важно за по-доброто управление, поради разнообразието и отчитането на различните гледни точки.

През 2024 г. са разработени и приети от МС законодателни промени за привеждане на националното законодателство в съответствие с разпоредбите на Директива (ЕС) 2022/2381 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите на дружествата, регистрирани на фондовата борса, и свързаните с това мерки (текст от значение за ЕИП). Междуведомствана работна група, сформирана със заповед на министъра на труда и социалната политика разработи проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (ЗИД на ЗРЖМ). **Министерството на труда и социалната политика** (МТСП) информира, че съответните нормативни актове са нотифицирани на 13.12.2024 г. в системата Темис както следва: MNE (2024) 05676-Закон за равнопоставеност на жените и мъжете; MNE (2024) 05694-Закон за защита от дискриминация; MNE (2024) 05695-Закон за публичното предлагане на ценни книжа; MNE (2024) 05696-Закон за пазарите на финансови инструменти; MNE (2024) 05697-Търговски закон; MNE (2024) 05698-Закон за обществените поръчки; MNE (2024) 05699-Закон за концесиите. Разработеният законопроект е приет на първо четене от Народното събрание, продължава неговото обсъждане.

В основната щатна численост на **Министерството на регионалното развитие и благоустройството** заетите щатни бройки са общо **540**, от които жени - **422** броя и мъже - **118** броя.

Ръководните длъжности, които се заемат от жени са общо **41** броя, от които:

- висши ръководни длъжности /главен секретар, главен директор, директор и ръководител Инспекторат/ - **11** броя;

- ръководни длъжности /началник на отдел и началник на сектор/ - **30** броя.

Ръководните длъжности, които се заемат от мъже са общо **13** броя, от които:

- висши ръководни длъжности - **3** броя;
- ръководни длъжности - **10** броя.

В **Министерството на енергетиката** се насърчава равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения, като жените на ръководна позиция съставляват 61% от ръководния състав.

Министерството на транспорта и съобщенията (МТС) предоставя информация от **„Държавен авиационен оператор“** в изпълнение на съответната мярка от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.: следи се за балансиране на броя на жените и мъжете при изготвяне на документи, касаещи вземането на решения; утвърждаване на практика за равен брой мъже и жени в проектни екипи.

Съгласно постъпилата от **Министерство на икономиката и индустрията** (МИИ) информация, към края на 2024 г. делът на жените в органите за управление на публичните предприятия от системата на МИИ е близо 40%. Служители на МИИ са определени за участие в междуведомствена работна група за изготвяне на проект на Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2025-2026 г. Като член на Националния съвет за равнопоставеност на жените и мъжете, МИИ, чрез своя координатор е взело участие във всички проведени заседания на Съвета.

Като водещата институция за присъединяване на България към Комитета за корпоративно управление на ОИСР, служители на министерството са взели участие при изработване и приемане на окончателните текстове на ревизираните Насоки на ОИСР за корпоративно управление в държавните предприятия, където е заложена политиката на равнопоставеност на половете и се насърчава въвеждане на допълнителни мерки за подпомагане на жените в рамките на предприятието.

Министерството на отбраната (МО) информира за изпълнението на мерки, съответни дейности и постигнати резултати/индикатори, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

По мярка „Провеждане на системни и целеви мерки за подобряване на баланса между жените и мъжете на отговорни/ръководни длъжности и във вземането на решения в политиката, бизнеса и обществото“ и съответната дейност „Осъществяване на сътрудничество с държавни и местни структури, чуждестранни посолства и неправителствени организации по прилагането на международния дневен ред жени, мир и сигурност и политиките за равнопоставеността на жените и мъжете“ с инидкатор „брой реализирани срещи и мероприятия и др.“, през 2024 г. МО финансира участието в организираното събитие “Female Leaders in Security and Defence: Results and Next Steps” в гр. Белград, Р Сърбия. Там представи опита на Българската армия в прилагането на Закона за равнопоставеността на жените и мъжете, ДР ЖМС и лидерството, вземащо под внимание и прилагащо темите по равнопоставеността. Мероприятието е част от проект „Ролята на жените в сигурността и отбраната“ в рамките на „Процеса на срещи на министрите на отбраната от Югоизточна Европа“.

През м. април 2024 г. МО подпомогна финансово Сдружение на жените военнослужещи (СЖВ) за реализирането на проект за фотоизложба „Жените в Българската армия – сила и дух“, посветена на 75 години от първите жени във

въоръжените сили на Р България. Изложбата беше представена съвместно със Столична община и висши военни в градинката Кристал пред Централния военен клуб в София.

В допълнение, през годината продължи процеса на диалог между представители на Администрацията на МО със СЖВ за обсъждане на актуални теми и въпроси свързани с разбирането и приложението на ДР ЖМС и равнопоставеността на жените и мъжете.

На 06 септември 2024 г. МО съвместно със СЖВ и други неправителствени организации отбелязаха 75 години от първите жени във въоръжените сили на Р България, 20 години от приемането на Р България в НАТО и 75 години от подписването на Северноатлантическия договор. На националния празник от Съединението на Княжество България с автономната област Източна Румелия се проведе традиционния щафетен маратон. Оригиналната идея през 2024 г. беше да се съчетаят японският Екиден маратон с наслова „Тя бяга, Той бяга“ подкрепен от НАТО стартира в центъра на София пред Националния стадион „Васил Левски“ подчертаващ, че заедно сме по силни.

В изпълнение на мярка „Повишаване на информираността и сътрудничеството за постигане на баланс между жените и мъжете на отговорни/ръководни длъжности и във вземането на решения в политиката, бизнеса и обществото“, следвайки един от основните принципи на ДР ЖМС – „Участие“ в Администрацията на МО се обобщава значителна по обем информация от отбранителна система. В работата си експертите на МО използват основен принцип при проследяване прилагането на политиките по равнопоставеността на жените и мъжете, а именно десегрегирани данни по пол и възраст (Sex and Age Disaggregated Data - (SADD)). Базата-данни съдържа различни извадки и се систематизира съвместно със структури от МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, Българската армия и в партньорство със Сдружение на жените военнослужещи. В годишните анализи на МО се проследяват тенденциите на развитие през изминалата година с ясни и точни показатели за военнослужещите, данни за жени и мъже в различните военни звания и нива на управление и командване и др. През изминалата 2024 г. съотношението на жени-мъже военнослужещи в отбранителната система на Р България е съответно 19% жени военнослужещи и 81% мъже военнослужещи.

Насърчаване на равнопоставеността между жените и мъжете в процесите на вземане на решения е от съществено значение за създаването на по-справедливо и приобщаващо общество, отбелязва **Министерството на културата** (МК). Това може да бъде постигнато чрез различни стратегии и мерки, които Министерството на културата прилага чрез второстепенните си разпоредители – държавните културни институти – равнопоставеност и премахване на бариерите пред участието на двата пола.

- Провеждане на кампании за повишаване на осведомеността относно важността на равнопоставеността.
- Насърчава се участието на двата пола на ръководни позиции за постигане на баланс между жените и мъжете в заемането на ръководни позиции, вземане на решения и управление на института;
- Изравнява се броя на жените и мъжете в интегрираните проектни екипи в държавните културни институти;
- Прилага се принципа на равнопоставеност на жените и мъжете в управлението чрез утвърждаване на равните възможности за жените и мъжете в кариерното развитие;
- Осигуряване на представителство на двата пола в органи за вземане на решения;
- Насърчаване на участие и лидерство;

- Подобряване на работната среда: осигуряване на равни условия за работа и развитие;
- Разработване на политики за постигане на баланс между работата и личния живот, които да улеснят участието на двата пола.

Насърчаването на равнопоставеността в процесите на вземане на решения е от съществено значение за развитието на демократичното общество, където всеки има равен глас и възможност да влияе върху бъдещето си.

Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) предоставя информация за участието на местните власти в обучения, форуми и инициативи по темата за равнопоставеността на жените и мъжете през 2024 г. в изпълнение на мярка „Повишаване на капацитета на представители на местните власти относно утвърдени национални и европейски механизми и инструменти за насърчаване равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения на местно ниво“, дейност „Участия в обучения, уебинари и форуми…“ и индикатор „Брой участия в проведените събития“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

Представители на над 30 български общини и експерти от екипа на НСОРБ, повишиха своите знания и опит в областта на равенството между половете, като бяха активни участници в следните събития и инициативи през 2024 г.:

- **Как да направим Берлинския процес чувствителен към пола? Търсене на идеите на Форума на жените кметове в Югоизточна Европа**

Неотдавнашната подготвителна среща на Форума на жените кметове в Югоизточна Европа, проведена в Подгорица от 1 до 3 юли 2024 г., се съсредоточи върху дискусията как да направим Берлинския процес чувствителен към равенството между половете, като представим гледната точка на местните власти от Западните Балкани. Срещата имаше за цел също така да планира и определи дневния ред за следващата сесия на Форума на жените кметове на NALAS, като разгледа належащи въпроси, свързани с равенството между половете и регионалното сътрудничество.
https://nalas.eu/strong-how-to-make-the-berlin-process-gender-sensitive-soliciting-the-ideas-of-nalas-forum-of-women-mayors-in-south-east-europe-nbsp-strong/

- **Обучителна сесия „Стратегия за прогнозиране, управление и въпроси, свързани с равенството между половете“**

На 23 януари от 9:00 до 17:00 ч. в Брюксел Съветът на европейските общини и региони (CEOP) организира присъствена обучителна сесия за местни и регионални представители „Стратегия за прогнозиране, управление и въпроси, свързани с равенството между половете“. Обучението е част от проекта FOSTER, финансиран от програма „Граждани, равенство, права и ценности“ (CERV) на ЕС и координиран от ALDA - Европейска асоциация за местна демокрация.

- **Пекин+30: Овластяване на местните власти да изпълнят обещанието за равенство между половете, 20 март 2024 г.**

Ключови послания на CEMR за CSW69. CEMR отправи силно и спешно послание към CSW69: равенството между половете не може да остане далечна цел – то трябва да се прилага на местно ниво, където политиките могат да имат пряко въздействие върху общностите.

Един от най-належащите проблеми, подчертани на CSW69, беше насилието срещу жени, особено в политиката. Данните от проучването на CEMR „Жените в политиката“ разкриват, че 41% от жените в политиката преживяват психологически атаки срещу личния си живот, външен вид или статус, което води до изолация и намалена политическа ангажираност. Кибернасилието, включително доксинг, киберпреследване и

deepfake съдържание, засяга непропорционално по-младите жени, като 67% от тези под 24 години съобщават за онлайн злоупотреби.

„Реалността е, че жените в политиката се сблъскват с ниво на враждебност, което техните колеги мъже просто не срещат. Това е пряка заплаха за демокрацията и приобщаването“, каза председателят на CEOP, по време на Деня на местните и регионалните власти, организиран в рамките на конференцията. „Трябва да действаме решително, за да защитим жените, които се издигат като лидери“. Въпреки тревожната статистика, само 29% от жертвите съобщават за насилие, а дори по-малко – 22% – виждат последствия за извършителите.

Отчетено бе, че CEOP извърши значителна работа в началото на тази година по финализирането и разпространението на актуализираната Европейска харта за равенство на жените и мъжете в местния живот и успешно лобира за създаването на ново тематично партньорство в рамките на Градския дневен ред на ЕС, озаглавено "Градове на равенството", което стартира през лятото на 2024 г.
https://ccre-cemr.org/impactgoal-society/csw69-local-governments-defend-equality

- **Общините могат да дадат пример: Европейската харта за равенство на жените и мъжете в местния живот**

На 7 ноември 2024 г. в рамките на Световния форум за демокрация в Страсбург, Франция, представител от CEMR сподели идеи за мощен инструмент за местна промяна: Европейската харта за равенство на жените и мъжете в местния живот. „Равенството между половете е повече от амбиция - то е необходима основа за демократични и приобщаващи общности“, потвърди представителят.

От стартирането си през 2006 г. Хартата е упълномощила над 2035 местни и регионални правителства в 36 държави да се ангажират с равенството между половете. С актуализации през 2022 г., които се занимават с проблеми като кибернасилието, гъвкавостта на работното място и изменението на климата, Хартата се адаптира към съвременните предизвикателства, което я прави жив документ, който продължава да се развива. https://ccre-cemr.org/impactgoal-society/gender-equality-for-all

- **Стартиране на изследването „Жените в политиката“ – Нарушаване на мълчанието, прекратяване на насилието**

Съветът на европейските общини и региони (CEMR) се гордее, че стартира второто си новаторско проучване „Жените в политиката: местни и европейски тенденции“, което предоставя важни данни и прозрения за представителството на жените в политиката в Европа от 2019 до 2024 г.

Проучването хвърля светлина както върху напредъка, така и върху постоянните системни предизвикателства, от недостатъчното представителство в ръководството до нарастващия проблем с насилието срещу жени в политиката – особено онлайн насилието и кибернасилието. https://ccre-cemr.org/impactgoal-society/women-in-politics-study

- **Ангажиментът на CEMR към равенството между половете и таланта за местните власти беше представен на Световния конгрес на Smart City Expo,**

Барселона, 5–7 ноември 2024 г.

Съветът на европейските общини и региони (CEMR) проведе своето стратегическо оттегляне в Барселона, което съвпадна с известния Световен конгрес на Smart City Expo. Тази тридневна среща събра лидери от цяла Европа, за да определят приоритетите за следващите години, като се съсредоточат върху изграждането на приобщаващи, демократични и устойчиви общности.

Ключов акцент на срещата беше представянето на Центъра за таланти за градовете и регионите (5 ноември) — иновативна инициатива, стартирана от CEMR в сътрудничество с Eurocities и UCLG. Центърът за таланти има за цел да привлича, развива и задържа най-добрите таланти в областта на териториалното развитие и

дипломацията, като укрепва капацитета на местните и регионалните власти за справяне с днешните сложни предизвикателства.

Освен това CEMR представи най-новото си проучване „Жените в политиката“, основно изследване на равенството между половете в политическото представителство в цяла Европа. Това проучване хвърля светлина върху напредъка и пропуските, предоставяйки приложима информация за местните лидери, ангажирани с напредъка на равенството между половете.
https://ccre-cemr.org/statutory-affairs/cemr-strategic-retreat-2024

- **Конференция „Жените в лидерството: овластяване на жените в променящия се свят“**

Кметът на Габрово и първи заместник-председател на Комисията по социална политика, образование, заетост, научни изследвания и култура към Комитета на регионите на ЕС /SEDEC/ участва в конференцията "Жените в лидерството: овластяване на жените в променящия се свят", организирана от Европейски комитет на регионите на 6 март 2024 г. Дискусията на високо ниво е в контекста на Международния ден на жената и в съответствие с инициативата „За повече жени в политиката“.

Целите на конференция са свързани с предизвикателствата и възможностите за равенство между половете; оценка на напредъка, постигнат в овластяването на жените, особено в контекста на предстоящата пътна карта на Европейската комисия, която ще оформи стратегията на ЕС за равенство между половете след 2025 г., както и визия за бъдещето, за да се гарантира, че всички институции, организации и други дават своя принос за преодоляване на неравенството между половете и интегриране на равенството между половете на европейско и регионално равнище.
https://www.namrb.org/bg/aktualno/kmetat-na-gabrovo-tanya-hristova-utchastva-diskusiya-za-ravenstvoto-mezhdu-polovete-organizirana-ot-evropeyskiya-komitet-na-regionite-16961

- **Спешната необходимост от равнопоставеност на половете в Европейската комисия**

Във връзка със сформирането на новата Европейска комисия Съветът на европейските общини и региони (CEMR) разпространи своята позиция относно равенството между половете.

Докато Европейският съюз се подготвя да сформира следващата си Комисия, се очертава тревожната реалност - потенциалният дисбаланс между половете на най-високите нива на вземане на решения в ЕС. Висшите чинове на Европейската комисия, съставена от по един служител от всяка от 27-те страни-членки на ЕС, могат да включват само седем жени. Освен това Комисията може да види силно присъствие на членове от Европейската народна партия (ЕНП), което поражда опасения относно многообразието и представителството.

Новоизбраният председател Урсула фон дер Лайен даде на правителствата на ЕС срок до 30 август да номинират кандидати за новата Комисия. С наближаването на крайния срок обаче става все по-ясно, че равенството между половете може отново да остане на заден план в състава на една от най-мощните институции на ЕС.

Позицията на Съвета на европейските общини и региони (CEMR) относно равенството между половете е следната:

В Съвета на европейските общини и региони (CEMR) вярваме, че равенството между половете е не само цел, но и основно право. Представителството на жените на всички равнища на управление е от решаващо значение за постигането на балансирано и справедливо общество. За съжаление, сегашната траектория на Европейската комисия показва, че сме далеч от този идеал.

CEMR отдавна се ангажира с овластяването на жените и напредъка на равенството между половете. Нашите инициативи варират от подкрепа на жените в

политиката до застъпничество за равни възможности във всички сектори. Ние се стремим да създадем свят, в който всяка жена може да процъфтява, свободна от всякаква форма на заплаха или насилие. https://ccre-cemr.org/impactgoal-society/equal-representation-at-the-eu

- **Конгрес на Съвета на Европа**

В рамките на 47 Сесия на Конгреса на Съвета на Европа, 15-17 октомври 2024 г., на 16 октомври се проведе Тематичен дебат. В дебата участват местни избрани представители, участници за защита на правата на човека. Направени са изказвания от съдия в Европейския съд по правата на човека, Франция, заместник-кмет на Страсбург, отговарящ за приобщаващия град: солидарност, подкрепа за уязвимите хора, борба срещу дискриминацията, Франция, младежки делегат от Малта.
https://www.coe.int/en/web/congress/-/protecting-ukraine-s-cultural-heritage-ageing-communities-common-challenges-to-grassroots-democracy-in-europe-and-10-years-of-direct-youth-engagement-congress-47th-session

- **46 Сесия на Конгреса, 25-27 март 2024**

На 27 март Камарата на регионите на Конгреса проведе кръгла маса на тема „Междукултурните региони: приемане на многообразието“, модерирана от заместник-председателя на Конгреса (Норвегия, ЕНП/КСЕ).

Антирасов подход към интеграцията, който е в основата на модела на междукултурните региони, беше представен от генералният директор за миграцията, убежището и антирасизма на правителството на Каталуния (Испания) и председател на Мрежата на междукултурните региони на Асамблеята на европейските региони (AER). Признавайки, че расизмът е вграден в обществото, генералният директор предложи регионите да работят за парадигма, при която нуждите на индивидите заемат централно място. „Всеки случай на расизъм означава провал в защитата на основните права на гражданите“, каза генералният директор, подчертавайки, че „риобщаването не е за мигранти, а за човешки права“.

Заместник-председателят (Италия, SOC/G/PD) на Конгреса подчерта, че нейният регион, Емилия Романя, признава миграционния феномен за структурен. Като се има предвид разнородността по отношение на социалния статус, културата и професиите на хората, пристигащи в Емилия Романя, регионът приема ad hoc мерки вместо стандартизирани. Регионалните действия за интеграция са насочени към четири хоризонтални теми: а именно равенство между пола и поколенията; автономност и „осъществимост“, а именно предоставяне на новодошлите условия за реална интеграция; преосмисляне на статичния модел на интеграция; и опростяване на цифровия достъп. От друга страна, тя подчерта необходимостта от по-гладък процес на интеграция, като се опростят административните процедури и се предостави възможност за достъп до жилища под наем https://www.coe.int/en/web/congress/-/chamber-of-regions-debates-the-model-of-intercultural-regions.

В обобщение може да се отбележи, че въпреки оставащите предизвикателства, изпълнението на различните мерки в тази приоритетна област води до подобрения.

Балансираното участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения във всички сфери на живота е важно за по-доброто управление, поради разнообразието и отчитането на различните гледни точки. Провеждат се системни и целеви мерки за подобряване на баланса между жените и мъжете на отговорни/ръководни длъжности и във вземането на решения в политиката, бизнеса и обществото. Те са свързани с повишаване на образованието, професионалната квалификация и кариерното израстване, прилагане на прозрачни и обективни критерии при подбор, информационно осветляване на значението на балансираното участие на жените и мъжете на ръководни позиции и за

нарастване на чувствителността по темата, създаване на условия чрез законодателни промени, обмен на опит и практики, др.

Изпълнението на различните мерки в тази приоритетна област води до подобрения. Наблюдава се положителна тенденция за нарастване на броят/делът на жените по различни показатели през годините, въз основа на данни на НСИ.

По статус в заетостта нараства броят на **работодателите жени**: 2024 г. - 43,4 хиляди, 2023 г. - 35,6 хиляди, 2022 г. - 34,1 хиляди. В **класа професия „ръководители“** също се наблюдава увеличение - жените са 79 хиляди през 2024 г., 68 хиляди през 2023 г., 64,8 хиляди през 2022 г. Все пак, броят на заетите жени ръководители остава традиционно по-нисък от броя на заетите мъже ръководители. Броят на жените е по-висок от този на мъжете в класовете професии Специалисти, Помощен административен персонал и Персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната. Мъжете преобладават освен в класа професия Ръководители, също в Техници и приложни специалисти, Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство, Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии, Машинни оператори и монтажници, Професии, неизискващи специална квалификация.

По-слабото участие на жените на ръководни позиции е въпреки по-високият дял на жените с висше образование спрямо този на мъжете. През 2024 г. относителният дял на мъжете на възраст 30-34 навършени години със завършено висше образование е 30,8%, а на жените за същата възрастова група е 49,1% и нараства ежегодно (2023 г. - 42,7%, 2022 г. - 39,2%). Относителният дял на рано напусналите образование жени бележи тенденция на намаляване 2022 г. - 11,4%, 2023 г. - 9,2%, 2024 г. - 8,2%.

Данните за изпълнение на национални показатели за наблюдение и отчитане постигнатия напредък по Цел 5: Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета от Целите за устойчиво развитие на Организацията на обединените нации, с източник НСИ или Евростат, сочат следното: Към края на 2024 г. относителният дял на депутатските места, заемани от жени е 21,7% и относителният дял на местата, заемани от жени в националните правителства е 38,4%. Към края на 2023 г., за която последно са представени данни, относителният дял на местата в общинските съвети, заемани от жени е 27,5%; относителен дял на жените на управленски позиции - остелният дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за вземане на решения (Ръководители) е 19,3 (слабо намаление спрямо 2022 г. - 22,0%) и относителният дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за вземане на решения (Членове на борда) е 18,3% и бележи нарастване в сравнение с предишната година (2022 г. - 14,8%).

Вертикалната сегрегация в заетостта („стъклен таван“) във всички сфери на живота – политика, икономика, култура и т.н. възпрепятства равнопоставеното участие на жените в процесите на вземане на решения. Прилаганите мерки за преодоляването на този феномен се очаква да бъдат допълнени с предстоящото транспониране в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2022/2381 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите на дружества, регистрирани на фондовата борса, и свързаните с това мерки. Насърчаването и оказването на подкрепа при въвеждане на новата регулация, както и сътрудничество с бизнеса, институции, социални партньори и гражданско общество, могат да разширят възможностите за равнопоставеност между жените и мъжете в управлението на дружествата.

Повишаването на представеността на жените в управителните органи на дружествата не само ще има въздействие за жените, назначени в управителните органи, но би допринесло за привличането на жени със способности в предприятията и би довело до нарастване на броя на жените на всички равнища на управление и сред работната сила.

Като положителна е и преодоляването на разликата в заетостта и в заплащането между жените и мъжете.

Увеличаване на присъствието на жените в управителните органи би довело до увеличаване на икономическият растеж, до насърчаване на мобилността на трудовия пазар, засилване на конкурентоспособността на дружествата и постигане на ефективно равенство между жените и мъжете на пазара на труда.

Балансираното участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения във всички сфери на живота помага за подобряване на перспективите за развитие, увеличаване на иновациите и конкурентоспособността. Съдейства за разбиване на стереотипите относно ролите на жените и мъжете в обществения живот, политиката, бизнеса, културата, спорта и т.н. Важно е също за социалната справедливост, равнопоставеност и сплотеност в обществото. Спомага за изграждане на общество, свободно от дискриминация и насилие, която е следващата приоритетна област на политиката за равнопоставеност на жените и мъжете.

Приоритетна област 4: Борба с насилието и защита и подкрепа за жертвите

По отношение на Приоритетна област 4. Борба с насилието, основано на пола в защита и подкрепа на жертвите, в изпълнение на мярката „Подобряване на законодателството за превенция и противодействие на домашното насилие и насилието срещу жени, както и подобряване на защитата на жертвите от насилие“ и индикатора „Изготвен проект на нормативен акт“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., през 2024 г. в **Министерството на правосъдието (МП)** са предприети следните мерки:

- **Законодателни мерки:**

- Проект на Координационен механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие

По разпореждане на министър-председателя на Република България на Министерството на правосъдието беше възложено изготвянето на проект на Координационен механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие. Съгласно чл. 6г, ал. 2 от Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН) Координационният механизъм трябва да уреди основните процедури на взаимодействие между органите на изпълнителната власт на централно и местно ниво, органите на местното самоуправление и местната администрация, юридическите лица, доставчици на специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа или програми за възстановяване по реда на ЗЗДН и доставчиците на специализирани услуги за лица, пострадали от домашно насилие по реда на Закона за социалните услуги. Взаимодействието се осъществява на три етапа: известяване и насочване, определяне на мерки за закрила и мерки за дългосрочна подкрепа и социално включване след прекратяване на насилието. Целта е обединяване на усилията на всички институции и граждански организации за синхронизация и системно координиране на всички нива и между всички институции в държавата за изпълнението на държавната политика за зашита от домашно насилие в случай на постъпване на сигнал от конкретно пострадало лице.

За тази цел в Министерството на правосъдието беше сформирана междуинституционална работна група, в която участваха представители - експерти от всички институции, включени в състава на Националния съвет за превенция и защита от домашно насилие, в т.ч. от Министерския съвет, Министерството на вътрешните работи, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на образованието и

науката, Министерството на здравеопазването, Министерството на младежта и спорта, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето, Националното сдружение на общините на Република България, както и представители на неправителствени организации, предоставящи специализирани услуги и програми в областта на домашното насилие на територията на страната, определени на териториален принцип. В резултат на екипната работа на тази работна група е изготвен окончателен проект на Координационен механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие.

Координационният механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие е представен за първи път на първото заседание на Националния съвет за превенция и защита от домашно насилие (21 февруари 2024 г.). След проведена дискусия по него е определен срок до 26.02.2024 г. за бележки и предложения.

На второто заседание на Националния съвет за превенция и защита от домашно насилие (на 28 май 2024 г.) е приет Координационния механизъм като са отразени постъпилите предложения и бележки.

Съгласно чл. 6б, ал. 1, т. 3 от ЗИД на ЗЗДН, Националният съвет следва да го представи за приемане от Министерския съвет.

- Проект на Постановление за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие

Съгласно § 31, ал. 3 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на ЗЗДН (обн. ДВ, бр. 66 от 2023 г.) в 6-месечен срок от обнародването на закона в „Държавен вестник“ Министерският съвет следва да приведе в съответствие с него Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие.

В тази връзка със заповед на министър-председателя на Република България е сформирана междуведомствена работна група с участието на представители на МП със задача да приведе Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие в съответствие със ЗИД на ЗЗДН. В резултат от работата на работната група е изготвен проект на Постановление за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие, обнародван в ДВ, бр. 74 от 2024 г., в сила от 30 август 2024 г.

- През 2024 г. е започнала процедура по разширяване на обхвата на Меморандума за сътрудничество и партньорство, сключен на 16 март 2023 г. между Министерството на вътрешните работи, Министерството на правосъдието, Националното бюро за правна помощ и 16 адвокатски съвета за ефективно сътрудничество и обезпечаване на навременна и адекватна защита и осигуряване на безплатна правна помощ на пострадалите от домашно насилие, която все още не е приключила. Увеличеният ръст на допуснатите заявления за оказване на правна помощ на пострадалите от домашно насилие през 2024 г. в сравнение с 2023 г. (2024 г. – 139 броя, 2023 г. – 66 бр.) доказват безспорната полза за пострадалите от домашно насилие лица.

- През декември 2023 г. стартира мобилното приложение „Помогни ми“, разработено от Националното бюро за правна помощ по проект на Норвежкия финансов механизъм. Приложението съдържа информация за контакти (адреси и телефони) на всички държавни и неправителствени институции, имащи отношение към домашното насилие – лечебни заведения, полицейски управления, служби за социално подпомагане, регионални центрове за консултиране към адвокатските колегии, изградени на регионален принцип на територията на цялата страна. Практиката показва, че през 2024 г. мобилното приложение „Помогни ми“ активно се е ползвало (До 2025 г. има 1120 изтегляния и 2820 посещения).

- Във връзка с приетата през 2024 г. Директива (ЕС) 2024/1385 на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2024 година относно борбата с насилието над жени и

домашното насилие, в края на 2024 г. в МП е сформирана работна група със задача да извърши цялостен анализ на съответствието на Директива (ЕС) 2024/1385 с българската нормативна уредба и да подготви необходимите изменения и допълнения в законодателството с цел привеждането му в съответствие с разпоредбите на акта.

- **Други дейности:**

Министерството на правосъдието е Програмен оператор по Програма „Правосъдие“ на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. В тази връзка се провеждат системни и целенасочени политики и мерки за превенция и противодействие на всички форми на домашно насилие, насилие основано на пола, насилие на работното място и др., вкл. онлайн насилие, както и подобряване на защитата на жертвите от насилие. Изпълнените през 2024 г. проекти в областта на борбата с насилието и защита и подкрепа на жертвите са:

- Проект „Превенция и противодействие на насилието срещу жени и домашното насилие“, с бенефициент Националният институт на правосъдието;

- Проект „Подобряване на достъпа до правосъдие на лица, живеещи под прага на бедност със специален фокус върху жени, деца и граждани от малцинствен произход“, с бенефициент Националното бюро за правна помощ;

- Проект „Повишаване капацитета и осведомеността относно домашното насилие и насилието по полов признак в Южен централен район“, с бенефициент Сдружение „Съюз за България“;

- Проект „Партньорство с кауза“, с бенефициент Сдружение „Център Динамика“;

- Проект „Въвеждане на ефективни интегрирани подходи в областта на домашното насилие и насилието по полов признак“, с бенефициент Фондация П.У.Л.С.;

- Проект „Информиране - Разследване - Защита: Противодействие на насилието срещу жени (ПРОТЕКТ)“, с бенефициент Камара на следователите в България;

- Проект „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“, с бенефициент Сдружение „Евроклуб Жена“.

За изпълнение на горепосочените проекти са финансирани редица дейности в областта на превенцията и противодействието на домашното насилие:

- Проведени са 16 обучения в допълващи се обучителни формати за 625 съдии, прокурори и други професионалисти в сферата на правосъдието, служители на администрацията и правоохранителните органи;

- Разработено е ръководство за управление на делата, свързани с домашно и основано на пола насилие, за магистрати – разпространено в тираж 500 екземпляра и достъпно в електронен формат;

- Извършени са над 11 700 правни консултации, от които 80 процента са предоставени от седемте мобилни екипа, съставени от адвокат и ромски медиатор;

- Създадени са три работещи координационни механизми на местно ниво в защита на жертвите на домашно насилие и насилие по полов признак за пилотните области – Велико Търново, Варна и Стара Загора;

- Създадени са обучителни програми за обучение на специалисти по подкрепа за превенция и борба с домашното и основано на пола насилие сред уязвими групи – жени и деца, с акцент върху ромската общност;

- Създаден е пилотен център „Не си сама” – услуга на местно ниво за работа с жени и деца, преживели домашно и основано на пола насилие, вкл. от ромската общност в община Стрелча;

- Реализирани са 34 изнесени приемни и 8 информационни срещи за правата на ромските жени в 8-те общини на Русенска област с участието на 166 жени и 8 мъже от малцинствен произход;

- Създаден е Консултативен център за превенция и защита от домашно насилие, в който са получили безплатна консултация от експерти на центъра 266 лица и семейства;
- Създадена е мобилна услуга за потърпевши от домашно насилие на територията на Община Кърджали;
- Разкрита е гореща телефонна линия, ситуирана в гр. Перник, за подкрепа на жертви на домашно насилие и насилие, основано на пола;
- Проведени са обучения за 142 специалисти – местна администрация, разследващи, медиатори, психолози, учители, студенти в борбата срещу насилието над жени;
- Обучения за учители, възпитатели, психолози и ромски медиатори за повишаване на знанията и капацитета на персонала в училищата, в които се обучават предимно ромски ученици, по темата за домашното насилие;
- Проведена е информационна кампания за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак сред 113 деца-ученици от ромски произход, 100 жени-майки, както и 30 работещи жени от ромски произход от 6 села на община Тунджа;
- Създадени са SOS кабинети в училищата от 4 села на територията на община Тунджа, в които на разположение е психолог, като в тях са преминали над 300 деца от ромски произход;
- Проведен е училищен лагер „Щастливо детство за всяко дете“ чрез който участниците са повишили информираността си за домашното насилие и насилието основано на пола.

За осигуряване на подкрепа на лицата, пострадали от домашно насилие, важна роля имат социалните услуги, които предлагат защита на жени или мъже – жертви на насилие, включително и домашно насилие, както и на техните деца, информира дирекция „Социално включване“ в **Министерството на труда и социалната политика**. Законът за социалните услуги (ЗСУ) и подзаконовите нормативни актове към него предвиждат специални разпоредби при подкрепата на лица в кризисна ситуация, на лица, пострадали от домашно насилие, или на лица – жертви на трафик. Съгласно ЗСУ услугите за подкрепа и осигуряване на подслон на лица, пострадали от домашно насилие, са безплатни за тях. В случай на необходимост от спешна подкрепа социалните услуги се предоставят без насочване, като доставчикът на услугата незабавно уведомява дирекция „Социално подпомагане“ за предприемане на необходимите действия. Също така, поредността на вписване в списък на чакащите при невъзможност на избрания доставчик да предостави социална услуга поради достигнат максимален брой на потребителите не се прилага за лицата, пострадали от домашно насилие.

С оглед осигуряване на пълната мрежа от социални услуги в цялата страна в дългосрочен план, със ЗСУ за първи път се въведе планиране на национално ниво на социалните услуги, финансирани от държавния бюджет, чрез Националната карта на социалните услуги, която беше приета с Решение на Министерския съвет № 574 от 08.08.2024 г. Планирането на социалните услуги на национално ниво чрез Националната карта цели да осигури равен достъп до социални услуги на територията на цялата страна. В нея са включени всички социални и интегрирани здравно-социални услуги на общинско и областно ниво, за които се осигурява финансиране от държавния бюджет, както и максималният брой на потребителите на тези услуги. Всички социални услуги, включени в Картата, са услуги, които съответстват на приоритетите на държавната политика в областта на социалните услуги. Съгласно Закона за социалните услуги всички услуги по Картата следва да бъдат създадени до 2035 г.

Следва да се има предвид, че за първи път със ЗСУ се регламентираха социални услуги на общинско ниво, социални услуги на областно ниво за потребители от цялата област и социални услуги на областно ниво за потребители от цялата страна. Социалните услуги за осигуряване на подслон за лица, пострадали от домашно насилие, ще са услуги на областно ниво за потребители от цялата страна именно с цел да бъдат защитени пострадалите от домашно насилие.

До влизането в сила на стандартите за финансиране на социалните услуги по новия ред, от държавния бюджет се финансират само тези видове социални услуги, които са определени като държавно делегирани дейности с решението на Министерския съвет за приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели за съответната година. Услуги, които предлагат защита на жени или мъже, жертви на насилие, включително и домашно насилие, както и на техните деца, и които са част от определените като държавно делегирани дейности за 2024 г. съгласно Решение на Министерския съвет № 346 от 05.05.2023 г, изменено с Решение № 847 от 28.11.2023 г. и Решение № 213 на Министерския съвет от 27.03.2024 г. са Кризисен център, Звено „Майка и бебе" и Център за обществена подкрепа. В тях се осигурява подслон, информиране и консултиране, застъпничество и посредничество, терапия и рехабилитация, обучение за придобиване на умения и други услуги.

„Кризисен център" е комплекс от социални услуги за деца и/или лица, пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация, които се предоставят за срок до 6 месеца и са насочени към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране на потребителите или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция. Към настоящия момент Кризисни центрове за лица са разкрити в областите Бургас, Варна, Велико Търново, Перник, Пловдив, Русе, Сливен, София, Стара Загора, Хасково и Ямбол, а Кризисни центрове за деца – в областите Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Пловдив, Русе, Силистра, София град, София област и Шумен. Към края на м. декември 2024 г. като делегирани от държавата дейности на територията на страната функционират 13 Кризисни центъра за лица за 161 потребители, от които са заети 72 места и 20 Кризисни центъра за деца, за 212 потребители, от които са заети 105 места.

Звено „Майка и бебе" предоставя временно настаняване до 6 месеца на бременни жени и майки в риск да изоставят децата си, насърчава родителската привързаност, подпомага младите майки чрез социално, психологическо и юридическо консултиране и подкрепа. Въпреки че услугата е насочена основно към бременни жени и майки в риск да изоставят децата си, част от потребителите на социалната услуга са и бременни жени и майки с деца, станали жертви на домашно насилие. Към края на м. декември 2024 г. от държавния бюджет се финансират 12 звена, за 75 потребители, от които са заети 61 места.

В Центровете за обществена подкрепа се предоставя специализирана подкрепа на лицата, включително и за тези, преживели домашно насилие, и се работи по специални програми за психо-социална подкрепа, правна помощ и консултиране. Към края на м. декември 2024 г. Центровете за обществена подкрепа са 188, за 8 904 потребители, в които се оказва подкрепа на 9 597 деца и техните семейства.

Обобщено, към края на м. декември 2024 г. като делегирани от държавата дейности и финансирани от държавния бюджет на територията на страната функционират:

- 13 Кризисни центъра за лица за 161 потребители, от които са заети 72 места и 20 Кризисни центъра за деца, за 212 потребители, от които са заети 105 места.
- 12 звена „Майка и бебе" за 75 потребители, от които са заети 61 места.

- 188 Центъра за обществена подкрепа за 8 904 потребители, в които се оказва подкрепа на 9 597 деца и техните семейства.

Наблюдава се нарастване с 2 броя на Кризисните центрове за лица спрямо края на 2023 г., когато те са били 11 броя. Нараства и броят на Кризисните центрове със 17 бр. и стават 188 бр. спрямо 171 бр. в края на 2023 г. Съответно нараства и обхвата на тези социални услуги.

Представената информация показва напредъка по изпълнението на мярката „Осигуряване на подкрепа на деца и лица, жертви на насилие, трафик или друга форма на експлоатация (Кризисни центрове, Центрове за обществена подкрепа, Звена „Майка и бебе" и други услуги)", дейност „Предоставяне на социални услуги и своевременно настаняване на деца и лица, жертви на насилие, трафик или друга форма на експлоатация", индикатор „Брой предоставени услуги в откритите като делегирани от държавата дейности (27 Кризисни центъра, 145 Центъра за обществена подкрепа, 13 Звена „Майка и бебе" и други услуги); Брой лица и деца, на които са предоставени социалните услуги", заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

Министерството на финансите в рамките на функционалната си компетентност докладва, че в изпълнение на мярка: „Осигуряване на подкрепа, на деца и лица, жертви на насилие, трафик или друга форма на експлоатация (Кризисни центрове, Центрове за обществена подкрепа, Звена „Майка и бебе" и други услуги)" по настоящата приоритетна област от Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2023-2024 г., че със Закона за държавния бюджет на Република България за 2024 г. за осигуряване на дейността на цитираните социални услуги, финансирани като делегирани от държавата дейности от държавния бюджет чрез бюджетите на общините са одобрени общо 75 260 972 лв., в това число:

• Кризисен център – 9 377 951 лв. с общ капацитет 367 лица;

• Център за обществена подкрепа – 59 537 062 лв. с общ капацитет 7 631 лица;

• Център за обществена подкрепа/общностен център за деца и семейства – 4 835 384 лв. с общ капацитет 568 лица;

• Звено „Майка и бебе" – 1 510 575 лв. с общ капацитет 75 лица.

Една от водещите дейности на **Държавна агенция за закрила на детето** (ДАЗД) е прилагането на **Координационния механизъм на реферирane и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина.** За неговото изпълнение Агенцията работи активно в сътрудничество с компетентните български и международни институции по конкретни случаи на деца – български граждани, които пребивават в чужбина без придружител и деца – жертви на трафик на територията на редица страни в Европа. При прилагането на Координационния механизъм компетентните институции се ръководят от принципите за зачитане на най-добрия интерес на детето, взаимна информираност на партньорите и помощ, мултидисциплинарен подход на национално и местно ниво, гъвкавост при вземане на решения и поставяне на дългосрочни цели, етика при обгрижване на всеки конкретен случай.

През 2024 г. ДАЗД е работила по 26 случая за 32 деца, жертва на трафик, като от тях 25 момичета и 7 момчета. Видовете злоупотреба с деца български граждани, които са станали жертва на трафик с цел сексуална и трудова експлоатация, родени и изоставени от майките си, заведени в чужбина и са изоставени от техните родители или близки, въвлечени в криминални действия. Случаите са от Обединено Кралство

Великобритания, ФР Германия, Франция, Гърция, Дания, Австрия, Република Кипър и др.

В рамките на правомощията на председателя на ДАЗД, координирано с АСП, МВР, МВнР, дипломатическите и консулските служби на България се осъществява организирането на репатрирането на децата български граждани от чужбина в Република България. При репатриране на децата е координирано изпращането на социални работници от България, като ДАЗД координира цялото завръщане на децата в България и настаняването им в подходящи услуги, както и организира целия процес и участва в проучването за намиране на финансови средства за осигуряването на самолетни билети и покриването на нощувките на командированите социални работници.

През 2024 г. са изготвени **17** становища с предложения от председателя на ДАЗД до министъра на вътрешните работи за налагане на мярка по чл. 76а, от Закона за българските лични документи. Предложените мерки за **21** деца са със срок до две години от издаване на заповедта. Налагането на мярка за не напускане на българската държава на децата за срок до две години или до пълнолетие на тях, служи като охранителна мярка с цел превенция от повторно извеждане на децата за въвличането им в сексуална и трудова експлоатация, използването им за просия или неглижирането им, както и въвличане в неблагоприятни дейности и получаване на неправомерни материални доходи от различните видове насилие срещу деца.

Осъществява се непрекъснато взаимодействие с българските представителства в чужбина чрез Министерството на външните работи при случаи на деца, за които се прилага Координационния механизъм, като се обменя информация със съответните ведомства, институции и организации на други държави, отговарящи за закрилата на детето, при спазване на условията и реда по Закона за защита на личните данни, във взаимодействие с Комисията за защита на личните данни.

В Държавната агенция за закрила на детето съществува установена практика за получаване на актуална информация на всеки три месеца за всяко дете-жертва на трафик, настанено в Кризисен център или с предприета друга мярка на закрила, с цел проследяване на грижата и развитието на случая.

Националната телефонна линия за деца 116 111 предлага безплатна психологическа подкрепа и консултации 24 часа в денонощието, 7 дни в седмицата на деца и възрастни, загрижени за деца. Линията е един от приоритетите на Държавната агенция за закрила на детето.

През 2024 г. на Националната телефонна линия за деца 116 111 са приети 28 307 повиквания, проведени са 11963 консултации, като тези с деца, заемат 52,2% от тях, 16,3% с родители, а останалите са от роднини, съседи, учители, медицински лица и граждани, загрижени за дете или деца. Оказана е психологическа подкрепа на 6248 деца от цялата страна и на 1955 родители по въпроси, свързани с деца.

Проведените консултации за оказване на подкрепа са 11963, това са 42.3% от общия дял на постъпилите обаждания. В сравнение спрямо 2023 г. се отчита ръст с 51.6% повече консултации спрямо 2023 г., когато техният дял е бил 31% от общия брой обаждания.

Статистическите данни в приложената матрица към писмото показват обща информация през 2024 г. за регистрираните видове насилие спрямо дете.

Обажданията постъпват както от децата, така и от родители, роднини на децата, съседи на семействата и от професионалисти, работещи с деца.

Постъпилата информация на Линията от споделеното с децата и възрастните, ясно очертава рискови фактори за децата в семейната среда. Заявеното от непълнолетните и техните родители, роднини, съседи, учители показва, че децата са подложени на пренебрегване, психическо, физическо и емоционално неглижиране.

През годината постъпиха сигнали от съседи и близки на семейства, които най-често са по случаи на домашно насилие и въвличане на децата в родителски конфликти.

През отчетния период 2024 г. са идентифицирани и регистрирани 2452 сигнала за деца в риск, като тези данни показват двойно повече сигнали спрямо 2023 г., когато са регистрирани 1191. Тази информация показва също и необходимостта от намесата на компетентни органи и специалисти. С подадените сигнали за деца в риск, през 2024 г. са регистрирани общо 7945 риска.

Психическото насилие е водещият риск според регистрираните сигнали - 1604 сигнала. Това включва вербална агресия, манипулация, емоционално пренебрегване и тормоз. Физическото насилие - 1081 сигнала остава на второ място, което показва, че децата продължават да са изложени на висок риск от малтретиране в семейната и социалната среда. Наблюдава се също корелация между тези видове насилие и последващи психологически проблеми като тревожност, депресия и ниско самочувствие.

При 1253 сигнала са подадени за рискове, свързани с физическото и психическото развитие на децата. Тези случаи често включват недохранване, липса на медицинска грижа, занемаряване и психосоциални затруднения.

При 415 сигнала са подадени за въвличане на децата в родителски конфликти, а 141 – за родителско отчуждение. Това показва тревожна тенденция за използването на децата като инструмент в семейни спорове. Тези ситуации могат да доведат до емоционален дистрес, тревожност и проблеми в изграждането на здравословни взаимоотношения в бъдеще.

Анализът на рисковете и предизвикателствата от данните на регистрираните сигнали показва нарастващата психическа уязвимост на децата. Все повече деца се обръщат към линията по въпроси, свързани с психичното здраве, депресия и социална изолация. Най-много сигнали за насилие в семейството постъпват през Национална система 112. Нарастващият брой сигнали за насилие сочи към продължаващи проблеми с домашното насилие.

Прегледът на данните показва, че биологичното семейство е най-често срещаното място, в което децата са изложени на риск. Това подчертава важността на семействата за осигуряване на безопасна и подкрепяща среда за децата.

С оглед горното, данните показват, че при 1699 от сигналите за дете в риск, за място на извършване е посочено биологичното семейство. При 112 от сигналите, насилието се е случило в семейството на близки и роднини на детето. При 86 от сигналите, насилието е на улицата, при 79 е на обществено място, при 44 е в образователна институция – училище или детска градина, при 16 в осиновително семейство, а при 6 в приемно семейство. 17 са сигналите, при които лицето е посочило – социална услуга.

По отношение на извършителя на деянието, спрямо детето, данните показват, че лицата, които са сигнализирали са заявили при 603 от сигналите, че това е майката, при 683 бащата, при 48 роднини, при 82 партньор на майката, при 36 роднина по м.л., при 4 пастрок, при 7 служител в социална услуга, при 10 учител/възпитател. При 35 от сигналите е посочено друго дете, а при 50 друг възрастен. Видно от данните, често при родителски конфликти, един от родителите обвинява другия родител за извършител на насилие. При сигналите от НС 112 в 90% от сигналите се съобщава за домашно насилие, на което децата са свидетели.

В Държавната агенция за закрила на детето постъпва обратна информация относно работата по сигналите от НТЛД 116 111, видно от която е констатирано, че в 553 от всички изпратени сигнали, е отворен случай и е предприета мярка за закрила, както следва:

- ✓ 420 бр. – в семейна среда (от тях 84 бр. са насочени към СУ в общността);

- ✓ 28 бр. - детето е настанено при близки и роднини;
- ✓ 26 бр. - детето е настанено в приемно семейство;
- ✓ 45 бр. - детето е настанено в услуга за резидентна грижа;
- ✓ 4 бр. - предприета полицейска закрила;
- ✓ 8 бр. - в КЦ;
- ✓ 1 бр. - в ПДНМ;
- ✓ 21 бр. - няма посочена конкретна мярка.

За 106 сигнала е установено, че вече има отворен случай в предходен период /по 7 от тях е предприета нова мярка за закрила спрямо детето/.

По 1390 сигнала не е отворен случай, като от тях в 115 от сигналите има насочване към СУ.

За 207 бр., към момента на отчета, не е постъпил доклад от ДСП, в който да са представени резултатите от извършеното проучване, както и да е посочено дали е отворен случай, след получаване на сигнала, тъй като не е изтекъл срока за проучване.

В 34 случая не са установени на адреса посочените деца и лица, 89 от сигналите са недостоверни, 5 сигнала са оттеглени от подателя, по 2 сигнала не е извършено проучване, тъй като детето се намира в чужбина, в 19 не са установени деца, а за 13 липсва информация в докладите на ДСП дали е отворен случай.

В 74 от всички постъпили сигнали е проведена среща по КМ при насилие.

Във всички случаи, когато е изтекъл едномесечният срок, в който не е получена обратна информация по конкретен случай са съставени писма от служителите на ГДКПД до ДСП с искане на същата – 103 бр. такива писма, а също и относно изготвяне на допълнителна информация по случая, с допълнителни указания за предприемане на мерки за закрила – 40 бр. или поради липса на информация от тяхна страна в регламентирания законоустановен срок.

В част от случаите не е съставено официално писмо, тъй като се провеждат разговори с началници на съответните ОЗД, с цел получаване на информация и даване на конкретни насоки за работа след първоначалния сигнал от НТЛД или поради промяна на местоживеенето на семейството. При всички случаи, в които е изразена необходимост, са дадени допълнителни указания чрез телефонни консултации на служители от ДСП/ОЗД по сигнали от 116 111.

По 319 от сигналите са изпратени допълнителни писма до различни институции, от които:

- ✓ 27 писма до кметове на общини,
- ✓ 26 писма до РУО или образователни институции,
- ✓ 104 случая е сезирана РП,
- ✓ 38 писма до районни полицейски управления,
- ✓ 108 сигнала са сезирани ОД на МВР‘
- ✓ В единични случаи са сезирани различни институции – ОЕПГ, услуга за резидентна грижа, АКСУ, ДАБ и др.

По постъпилите сигнали на НДЛД 116 111 през календарната 2024 г., от страна на експерти от ГДКПД има извършени 7 бр. проверки. За отстраняване на установените при проверките пропуски и нарушения, при необходимост на ръководителите на проверяваните обекти са издадени задължителни предписания, заедно с методически указания за отстраняването им, както и писмени препоръки. При изпълнение на контролните си функции, в различните обекти за проверка, служителите са проучвали дали в обекта е налична информация за НТЛД 116 111 и как е осигурен достъп до нея на децата/учениците.

УНИЦЕФ България докладва за изпълнението на дейности в подкрепа за развиване и прилагане на програми за превенция и реакция на насилието.

В партньорство с МОН, УНИЦЕФ подкрепя разширяване на прилагането на програмата за **превенция на насилието и тормоза в училище „Стъпки заедно”** във връзка с изпълнение на Национална програма на МОН 15 „Без агресия за сигурна образователна среда”, чрез развитие на капацитета на училищните екипи за прилагане на програмата на училищно ниво и на ниво детска градина с подкрепата на ментори, които започнаха да оказват методическа подкрепа в 44 училища и 8 детски градини в 19 области на страната. В разширяването на програмата през 2024 година взеха участие 364 деца от първи до дванадесети клас и 571 училищни специалисти.

През септември и ноември 2024 г. Уницеф България участва съвместно с ДАЗД и МОН в семинар на регионален офис на Уницеф за разработване и валидиране на подходящи за деца модели за даване и получаване на оплаквания и обратна връзка в училищна среда, включително и в случаи на насилие и тормоз. В семинарите участваха деца, институции и експерти от България, Украйна, Румъния и Молдова. Валидирани за България бяха два модела за възрастовите групи 11-13 г. и 14-17 г., които предстоят да бъдат тествани в училищна среда през 2025 г. В проучването, семинара и предварителния тест на прототипите взеха участие 39 деца на възраст 6-17 години.

През 2024 г. УНИЦЕФ подкрепи **разширяването на модела на „Зона ЗаКрила” в 8 нови региона в страната (Бургас, Варна, Видин, Стара Загора, Пловдив, Пазарджик, Кюстендил и Ямбол).** Подходът за разширяване на модела предвижда повишаване на капацитета и изграждане на специализирани екипи като част от съществуващите социални услуги в страната, които да работят в съответствие с методологията и стандартите на „Зона ЗаКрила“ чрез обучения, супервизия, застъпничество пред ключови заинтересовани страни и предоставяне на специализирани услуги и интегрирана подкрепа на пострадали деца и техните родители по мултидисциплинарен и междуинституционален начин. В резултат през 2024 г. са подкрепени директно 828 деца (476 момичета и 352 момчета) и 673 родители/настойници (458 жени и 195 мъже).

Повишаване капацитета на специалистите, работещи с деца и пострадали. Създаден и одобрен курс за допълнително обучение - актуализация на професионалната квалификация за държавни служители, заемащи изпълнителски длъжности в системата на МВР включително полицейски инспектори и разследващи полицаи. Учебното съдържание включва международни и национални стандарти за спазване правата на децата; детско развитие и общуване/ комуникация с деца; права на малолетни и непълнолетни правонарушители и деца, жертви или свидетели на насилие, или в риск от насилие, и права на непридружени български деца в чужбина, завърнали се в страната и непридружени или разделени от семействата си деца – чужденци, намиращи се на територията на Република България, включително деца, търсещи и/или получили международна или временна закрила. През 2024 г. бяха проведени две обучения, в които участваха 38 полицейски специалисти (18 мъже и 20 жени) от различни сектори.

Кампании за повишаване на обществената осведоменост и начините и механизмите за търсене на помощ

През февруари 2024, УНИЦЕФ в партньорство с Нова Броудкастинг Груп излъчиха благотворителен епизод на предаването „Като две капки вода за всяко дете“, посветен на темата закрила от насилие. Фокусът на предаването бе превенцията и закрилата на децата от насилие, като същевременно популяризира ресурси и услуги за подкрепа на деца и семейства в риск, включително Националната телефонна линия за деца в риск или пострадали от насилие 116 111. Предаването достигна до над 2 милиона зрители, а потенциалните импресии в онлайн медии бяха над 5 860 555; потенциални

показвания в традиционни медии (включително телевизия и радио и регионални медии) - 16 250 000; потенциални импресии в печатни медии (включително регионална преса) - 600 072.

В периода ноември - декември 2024 г., УНИЦЕФ, съвместно с Министерството на вътрешните работи, проведе информационна и дигитална кампания в подкрепа на жените и децата жертви на насилие под надслов „Никога повече“. Като част от кампанията бе организирана пресконференция и бяха разпространени над 20 000 информационни брошури и повече от 500 плакати, които съдържат информация за превенция, реакция и какви са наличните услуги в подкрепа на пострадалите от насилие.

Кампанията за закрила от насилие бе предшествана и придружена от дигитална кампания и активация, която се проведе в периода на 10 ноември – до края на декември. Тя достигна до 264 300 души в социалните мрежи и с послания за промяна на нагласите и нулева толерантност към насилието, както и отстояване правата на закрила на децата и в частност на момичетата и жените.

Министерството на вътрешните работи (МВР) отчита дейности по изпълнението на няколко мерки в настоящата тематична област, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

В изпълнение на мярка и дейност „Намаляване на случаите на трафик на хора“ и „Провеждане на дейности по превенция на трафика на хора в т.ч. национални кампании с фокус върху конкретни уязвими групи. Осъществяване на превенционни дейности сред ученици и младежи“, и заложените индикатори, през 2024 г. **Главна дирекция "Борба с организираната престъпност"** към МВР (ГДБОП) е колидер на дейност „Нелегално комерсиално сурогатство и продажба на бебета” от Оперативния план за действие на Европейската мултидисциплинарна платформа за сътрудничество срещу заплахите от престъпноспа (EMPACT), свързана с превенция на престъплението „трафик на хора“. Предвид трансграничния характер на престъплението се осъществява активно международно сътрудничество с полицейски служби от засегнатите от проблема страни. В рамките на сътрудничеството активно се прилагат най-добрите практики и ефективно работещите механизми за борба с трафика на хора, като провеждане на паралелни разследвания, участие в международни полицейски операции, създаване на съвместни екипи за разследване, участие в международни проекти и др.

През изминалата 2024 година е взето участие в изпълнението на три международни проекта по линия „Трафик на хора”, както следва:

- Проект „Подобряване на превенцията и сътрудничеството между различни агенции срещу трафика на трудови ресурси”, финансиран по фонд „Вътрешна сигурност", реализиран съвместно с Гърция и Германия.
- Проект „Повишаване капацитета на ГДБОП за по-ефективно разследване на организираната и транснационалната престъпност”, в рамките на Норвежки финансов механизъм (НФМ).
- Проект „Борба с трафика на хора като трансгранична организирана престъпност чрез засилено стратегическо и оперативно сътрудничество между България и Норвегия", в рамките на Фонд за двустранни отношения по НФМ.

В училище „Св. св. Кирил и Методий”, с. Челопеч, обл. София, е проведено обучение на ученици на тема: „Същност на трафика на хора. Рискове от попадане в мрежите на трафика и как потенциалните жертви да се предпазят от него“.

През 2024 г. служители на ГДБОП - МВР са съдействали на 67 жертви на трафик.

В изпълнение на дейности и мярка „Повишаване на професионалната квалификация на експертите, работещи в областта на противодействие на трафика на хора“ „Провеждане на събития за надграждане на капацитета на специалистите,

работещи в областта на противодействие на трафика на хора“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., през 2024 г. служители на ГДБОП са участвали в: семинар „Разкриване и разследване на престъплението трафик на хора. Добри практики, проблеми и предизвикателства”, проведен в гр. Павел баня, организиран по международен проект по НФМ; онлайн специализиран езиков курс по английски език за представители на правоохранителните служби, проведен и организиран от Британския съвет; обучителен регионален семинар „Адресиране на използването на съвременни технологии за осъществяване на трафик на хора и предизвикателства, свързани с използването на дигитални доказателства в разследването на трафик на хора в Югоизточна Европа”, проведен в гр. Бечичи, Черна гора; обучителен семинар в изпълнение на проект „Регионално противодействие на трафика на хора на фона на руската военна агресия в Украйна“, финансиран от Държавния департамент на САЩ, с лектори от Федералното бюро по разследване на САЩ, международни и български експерти, проведен в с. Старозагорски бани; крила маса в София на тема: „Овластяване на здравни медиатори и жени от общността за разпознаване на насилието, основано на пола и трафика на хора с цел сексуална експлоатация”, организирана от Фондация „Дигнита”; онлайн обучение, организирано от Генералния секретариат на МОКП ИНТЕРПОЛ в рамките на операция „LIBERTERRA 11”; конференция в София „Тенденции при трафика на хора и нелегалната миграция”, организирана от посолството на САЩ в България; обучение за анализ на оперативни разузнавателни данни и оперативен анализ, организирано от Европол; семинар по линия „Трафик на хора“, организиран от Фондация „Европейски институт”, проведен в гр. София и др.

Проведено е обучение на оператори на горещата телефонна линия за получаване на сигнали за трафик на хора, обслужвана от Фондация „Кампания А21“. Служители са участвали като лектори в учебен курс по „Консулска дипломация”, организиран от Дипломатическия институт при Министерството на външните работи и обучителен семинар на тема „Трафик на хора: Практики в разследването и преследването. Закрила и подкрепа на жертвите”, организиран от Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) и Фондация „Ханс Зайдел“, проведен в гр. Пловдив.

В изпълнение на мярка „Превенция на насилието над деца чрез прилагане на координационния механизъм за взаимодействие в случаите на насилие над деца“ и дейност „Своевременно оказване на подкрепа на деца-жертви и в риск от насилие. Премахване на незаконно съдържание в Интернет и подобряване на сигурността във виртуалното пространство“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., Дирекция „Киберпрестъпност“ при ГДБОП е компетентна да противодейства при получени данни за сексуална експлоатация на деца в интернет. На разположение на служителите са софтуерни продукти, с които се наблюдават специализирани мрежи за обмен на файлове с детска порнография. Извършва се 24/7 мониторинг на интернет трафика на Република България, като над 85% от него се филтрира за незаконно съдържание. Ограничава се както умишлен, така и случаен достъп (особено от деца) на сайтове с порнографски материали.

Служителите от ГДБОП изпълняват функции на национален експерт за България по ЕМПАКТ за Европол по подприоритетна област „Онлайн сексуална експлоатация на деца”. Експлоатират и поддържат интернет страница spasidete.bg, свързана със системата за филтрация на интернет страници, разпространяващи материали с детска сексуална експлоатация, включени в списъка на Интерпол „Worst of“ на територията на Република България. Партнира се с Фейсбук, Гугъл, Туитър и други, от които се получават сигнали за разпространение на материали с посегателства над деца.

Осъществява се взаимодействие с държавни, неправителствени организации или отделни лица, с предмет на дейност правата, принципите и мерките за закрила на децата

- Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД), УНИЦЕФ, Национален център за безопасен интернет. Извършва се обмен и анализ на информация от доставчици на интернет услуги, свързани със сексуално насилие над деца (виртуално блудство, разпространение на порнографски материали). Предприемат се превантивни мерки за защита на децата на територията на Република България и в чужбина.

По Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2023-2026 г.) са проведени 19 обучения на ученици от всички образователни етапи по теми, свързани с онлайн рисковете като онлайн тормоз, секстинг, онлайн сексуална експлоатация, сексторшън, непознати в мрежата, сигурност и хакнати профили.

От ГДБОП са инициирани и различни мерки за повишаване на обществената осведоменост чрез превантивни и информационни кампании под формата на лекции, презентации и мултимедия пред ученици и студенти, с цел запознаване с новите предизвикателства в интернет и начини за предпазване. През годината са проведени 97 лекции. Премахнати са 140 626 материала с незаконно съдържание, представляващи детска експлоатация.

При наличие на данни за престъпление от общ характер се предприемат незабавни действия за установяване, пресичане и документиране дейността на лица, извършващи сексуално насилие и експлоатация на деца онлайн. Материалите се изпращат на съответната прокуратура за отношение по компетентност. При установяване на деца с „рисково поведение“, се провеждат беседи за опасностите в интернет, в присъствието на родител.

В изпълнение на дейност и мярка „Преодоляване предразсъдъците относно проблемите на домашното насилие. Развити професионални знания и умения за ефективно изпълнение на длъжностните задължения по превенция на престъпността и поддържане на устойчиво ниво на професионална квалификация и компетентност“ и „Организиране и провеждане на курсове за обучения, съгласно утвърдения каталог на курсовете за професионалното обучение с откъсване от работа на служителите на МВР по теми, имащи отношение към равнопоставеността на жените и мъжете“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., през 2024 г. от Академията на МВР (АМВР) са проведени 7 курса за актуализация на професионалната квалификация и 3 курса за първоначална професионална подготовка. Общият брой на обучените по темите, касаещи стереотипите при дискриминационните феномени, както и при насилието, основано на пола, е 236.

В курсовете са включени и теми за придобиване на познания и повишаване на чувствителността към неравнопоставеността по полов признак и намаляване на случаите й на проявление. Част от целите на обученията е повишаване на правната култура на обучаемите, чрез анализиране и тълкуване на правната уредба и запознаване с компетентните институции, осъществяващи защитата на правата и свободите.

В изпълнение на дейност и мярка „Подобряване на условията и компетентността на служителите при третиране на уязвими групи - деца жертви на престъпления и деца в риск, както и деца, извършители на престъпления“ и „Изпълнение на проект „Подобряване на ефикасността на полицейската дейност в областта на домашното насилие и насилието, основано на пола“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., от началото на 2024 г. стартира прилагането на нови Методически указания за действията на служителите на Министерството на вътрешните работи по Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН), в които е утвърден Алгоритъм за оценка на риска с приложени протоколи и въпросник. Въпросникът измерва степента на риска от увеличаване тежестта на нараняванията или смърт в следващ инцидент на насилие. Той е конструиран за попълване от жертвата на насилие и оценява нейните преживявания и възприятия по отношение на ситуацията на насилие, в която се намира. В зависимост от

степента на риска, се предприемат конкретни мерки, за да се гарантира защита на жертвата от насилие.

Главна дирекция „Национална полиция“ (ГДНП) - МВР е бенефициент по проект „Подобряване ефективността на полицейската дейност в областта на домашното насилие и насилието, основано на пола”, финансиран по програма „Вътрешни работи” по НФМ. Проектът е изпълнен в периода 2019-2024 г. като от декември 2023 г. до март 2024 г. са проведени 23 обучения на теми, свързани с домашното насилие и са обучени общо 1030 човека, сред които служители на МВР (от ГДНП, СДВР, ОДМВР, Дирекция „Национална система 112”, Институт по психология и Академия на МВР) и представители на други институции (Министерство на правосъдието, Агенция за социално подпомагане, Министерство на образованието и науката, Министерство на здравеопазването, Държавна агенция за закрила на детето и др.), включително и неправителствени организации.

Извън рамките на проекта, през 2024 г. са проведени 4 обучения, свързани с промените в Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН), Методическите указания, както и политиките, координацията и взаимодействието със структури извън МВР, ангажирани по темата, Обучени са общо 400 служители от СДВР, ОДМВР Варна, Перник и Шумен.

В отделна глава от Методическите указания подробно е разписана индивидуалната превенция, която трябва да се осъществява както към жертвите, така и към извършителите на домашно насилие, с цел да се избегне вторична виктимизация и да се предотврати извършването на други деяния. Водеща роля при организацията и контрола на действията на служителите в МВР по ВДН е определена на началниците на районните управления.

През 2024 г. е проведено национално съвещание с участието на началниците на районни управления от цялата страна и регионалните координатори по линия на домашното насилие в МВР, на което са обучени над 200 ръководни служители по теми, свързани с правилното прилагане на ЗЗДН и утвърдените нови Методически указания.

През ноември 2024 г. са проведени два тридневни обучителни семинара за превенция и защита от домашно насилие с участието на регионалните координатори по линия на домашното насилие в ОДМВР/СДВР, както и областните координатори по домашно насилие от Агенцията за социално подпомагане към Министерството на труда и социалната политика. Обучени са 120 човека.

Създадена като колективен орган съгласно Закона за борба с трафика на хора (ЗБТХ), **Националната комисия за борба с трафика на хора** (НКБТХ) **към Министерския съвет** (МС) отговаря за прилагането на националните политики за противодействие на трафика на хора и закрилата на жертвите. Посредством своята администрация, НКБТХ е координатор на Националния механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик на хора (НМН), като изпълнява функциите и на еквивалентен механизъм на национален докладчик, част от мрежата към Европейския анти-трафик координатор, както и по линия на международните правни инструменти в областта, по които държавата ни е страна, и междуправителствени организации, от които е част.

Ежегодно и посредством своя секретариат, НКБТХ разработва Национална програма за противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите и Годишен отчет за изпълнените по програмата дейности.

Основни тенденции, свързани с трафика на хора в България за 2024 г.

България остава основно страна на произход на жертви на трафик на хора, с преобладаващ трафик с цел сексуална експлоатация. Най-засегнатите групи са млади

жени (18–30 г.) в уязвимо социално положение. Част от тях биват въвлечени чрез манипулация и изграждане на емоционална зависимост („loverboy“ модел), докато други влизат доброволно в секс индустрията в държави, където проституцията е легализирана, като споделят част от доходите си с трафикантите. В някои случаи средствата, изпращани обратно в България, служат като източник на препитание за техните семейства, което задържа жените в цикъла на експлоатация.

Жертвите на трудова експлоатация произхождат предимно от икономически слабо развити региони и включват хора без квалификация и доходи. Увеличаващият се брой на граждани на трети страни, търсещи легална заетост в България, също е придружен от нарастващ риск от експлоатация, особено поради измамни посреднически практики, лоши условия на труд и липса на адекватна защита. Сред използваните от работодателите механизми са фиктивни договори, подизпълнители от други държави и фалшиви форми на самонаемане.

Интернет и социалните мрежи (напр. Facebook, Viber, Telegram) все по-често се използват за набиране, контрол и експлоатация на жертвите. Освен за реклама на платени сексуални услуги, онлайн комуникацията се използва и за принуда чрез заплахи с разпространение на чувствителна информация или компрометиращи материали.

Институционални и законодателни мерки

Относно стратегическото планиране, администрацията на НКБТХ предвижда да включи разработването на нова Национална стратегия за борба с трафика на хора в дневния ред на предстоящо заседание на Комисията, въпреки липсата на формален ангажимент и насоките на Дирекция „Стратегическо планиране“ към Министерския съвет.

По отношение на законодателството в областта, беше създадена Междуведомствена работна група към министъра на правосъдието за изготвянето на цялостен анализ и подготовка на необходимите изменения и допълнения в националното законодателство с цел привеждането му в съответствие с разпоредбите на Директива ЕС 2024/1712 за изменение на Дректива 2011/36/ЕС. Измененията в Европейската анти-трафик Директива включват: нови форми на експлоатация – чрез сурогатно майчинство, принудителен брак или незаконно осиновяване; криминализиране на съзнателното ползване на услугите на жертви на трафик на хора; наказателна отговорност за юридически лица; разширен обхват на принципа на ненаказуемост, вкл. административни нарушения; въвеждане на допълнително утежняващо обстоятелство – разпространение на материали със сексуален характер, в които е замесена жертвата, с помощта на информационните и комуникационни технологии; задължение за създаване на координационни механизми за идентификация и подкрепа, и др.

Идентификация, насочване и закрила

През 2024 г. администрацията на Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ), съвместно с местните комисии (МКБТХ) и институциите, включени в Националния механизъм за насочване и подкрепа на жертвите на трафик на хора (НМН), продължи активната си работа по прилагането на процедурите и мерките, заложени в него.

В рамките на годината, в администрацията на НКБТХ са постъпили 102 сигнала, от които 76 са свързани с случаи на трафик. Общият брой формално и неформално идентифицирани жертви възлиза на 77 лица (49 жени и 28 мъже), включително и деца.

Формите на експлоатация включват:

- сексуална експлоатация – 33 случая (всички от тях на жени, както и 1 непълнолетно лице);
- трудова експлоатация – 26 случая (8 жени и 19 мъже);
- просия – 6 случая (1 жена и 5 мъже);

- други форми – 10 случая.

В контекста на подкрепата за жертвите на трафик, към 2024 г. НКБТХ поддържа 7 специализирани услуги: четири от резидентен тип и три консултативни центъра във Варна, Бургас и София. Тези услуги се финансират изцяло от бюджета на Комисията. Общият брой лица, получили подкрепа през периода, е 40, като в някои случаи са били настанени и деца на жертвите на трафик (6 деца), с оглед гарантиране на сигурността и защитата им.

Превенция на трафика на хора

Дейностите по превенция, информиране и повишаване на осведомеността, включени в Националната програма за 2024, бяха осъществени в тясно сътрудничество между администрацията на НКБТХ, институциите членове на Комисията и Постоянната работна група, в ключово партньорство с неправителствени и международни организации, работещи в областта.

През 2024 г. администрацията на НКБТХ и местните анти-трафик координатори, в партньорство с институциите, членуващи в Комисията както и институциите, международните организации и НПО, членуващи в Постоянната работна група, проведоха различни дейности за повишаване на осведомеността с цел създаване на обществена нетърпимост към трафика на хора, както и фокусиране върху целенасочена превенция сред уязвимите групи, включително:

- Национална кампания по повод 18 октомври – Европейския ден за борба с трафика на хора, организирана съвместно с фондация „Кампания А21“ – включваше десетото издание на „Поход за свобода“ в градовете София, Бургас, Варна, Велико Търново, Враца, Плевен и Стара Загора; прожекция на тематичните късометражни филми „Град на духове“, „На брега на морето“ и „5 заблуди за живота и работата в чужбина“ в Дома на киното в гр. София, за над 100 ученици и младежи, ползващи социалните услуги на Столична община. Кампанията включваше също различни офлайн и онлайн промоционални инструменти и информационни беседи с ученици и родители.
- Информационна кампания за превенция на трафика на бременни жени с цел продажба на новородени. Кампанията е продължение на миналогодишните дейности по превенция на трафика на бременни жени с цел продажба на новородени и се провежда в ромските квартали на община Бургас, Созопол, Несебър. Проведоха се информационни срещи в 3 училища в посочените общини, на които присъстваха подрастващи и техните родители, предимно от ромски произход. Разпространява се специално създадена за кампанията анимация.
- Информационна кампания за превенция на трафика на хора с цел сексуална експлоатация и онлайн елемент – МКБТХ Сливен осъществи превантивни дейности за повишаване на информираността на ученици и родители относно опасностите от въвличане в трафик на хора, с фокус противодействие и превенция на сексуалната експклоатация и онлайн принуда и изнудване на малолетни и непълнолетни лица, включваща превенционни аудио-визуални продукти, в това число „Две малки момичета”, „Can You See Me? Child Sexual Exploitation” и „Кажи НЕ!”, както и поредица от образователни наръчници в дигитален формат за родители, деца и тийнейджъри, за професионалисти. Кампанията се осъществи в 28 училища в Област Сливен, включително от малки населени места: Обхванати общо 3687 ученици, 708 родители и 12 учители.
- Информационна кампания за превенция на трафика на хора, в контекста на използването на интернет за набиране, експлоатация и контрол на уязвими лица в Сливен, Русе и Велико Търново – образователни сесии, прожекции и беседи за над 700 деца и младежи, в т.ч. и със съдействието на ЦНСТ, ЦРДМ, студенти и ученици.

- Информационна кампания за превенция на трафика на хора сред украинските бежанци в гр. Бургас – разпространение на информационни материали, чрез Синя точка Бургас, доброволчески формирования, Червен кръст и др. Достигнати 250 души.
- В рамките на Националната програма „Предпазване на младите хора от престъпления“, разработена от Главна дирекция „Национална полиция“, МКБТХ Благоевград, Варна, Монтана, Сливен и Велико Търново са провели лекции и беседи за 1812 ученици, в над 50 училища.
- НКБТХ и МКБТХ са провели допълнителни обучения по програма за превенция на трафика на хора сред ученици 8 - 12 клас – общо 79 обучения за общо 2 206 ученици.
- Допълнителна превенционна работа със студенти е проведена за 70 души, в партньорство с различни висши учебни заведения.
- МКБТХ Велико Търново и МКБТХ Сливен са провели целенасочени превантивни дейности сред лица със специални потребности – общо 3 информационни срещи за 40 лица.
- Целенасочени дейности по превенция на трафика на хора с цел принудителен труд:

- Информационни сесии за мрежите на трудовите, здравните и образователните медиатори, с фокус върху условията на живот и труд в Германия и рисковете от въвличане в трафик и трудова експлоатация, съвместно с Европейския орган по труда (ЕОТ) – 5 сесии за 149 души.

- Информационни сесии от МКБТХ Монтана, Благоевград, Плевен и Русе за трайно незаети лица и безработни младежи, съвместно с ДБТ и частни трудови борси – 6 сесии за 109 души.

- МКБТХ Сливен проведе пет информационни сесии с жени лишени от свобода, в партньорство с Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” и Затвора Сливен за 45 жени.
- Представител на АНКБТХ се включи в годишните скрининги и информационни сесии, съвместно с Главна Дирекция „Гранична полиция – Аерогари“. Бяха проверени 8 самолета и бяха проведени беседи с повече от 60 пътника.
- Представители на АНКБТХ се включиха в Съвместните дни на действие (на Европейската мултидисциплинарна платформа срещу заплахите от престъпността – Емпакт, съвместно с ГД БОП и РД „Гранична полиция, с фокус всички форми на трафик на хора, на ГППП „Калотина“ и Летище „София“, както и бяха извършени проверки на работодатели, съвместно с ИА „ГИТ“.

Събития за повишаване на капацитета на професионалисти и обмен на опит и практики

В рамките на отчетния период НКБТХ и МКБТХ проведоха 28 събития за надграждане на капацитета на професионалисти по линия на идентификацията и насочването на жертви на трафик на хора, както и специализирани мултидисциплинарни обучения за представителите на правоприлагащите и правоохранителните органи. Участие в обученията взеха повече от 852 специалисти, в т. ч. следователи, прокурори, съдии, полицейски служители, инспектори, педагогически съветници, социални работници, общински служители, образователни, трудови и здравни медиатори и др.

Акценти от проведените в България международни събития за обмен на опит и добри практики:

- Национална конференция на тема *„Превенция и борба с трафика на хора: добри практики и устойчиви решения“*, с участието на координатора за борба с трафика на хора на ЕС, видеообръщения от страна на еврокомисаря по вътрешни работи и посланика на САЩ за наблюдение и борба с трафика на хора, както и на представители

на заинтересованите национални и регионални институции, международни и неправителствени организации, и академичната общност.

- Администрацията на НКБТХ партнира на Службата на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) и Отдела за борба с трафика на хора на Съвета на Европа към Секретариата на Конвенцията за борба с трафика на хора, в организацията на конференция на тема *„Засилване на ролята на частния сектор в борбата с трафика на хора и трудовата експлоатация във веригите за доставки“* и съпътстващо събитие – Бизнес кръгла маса, проведена в съорганизация с Българската мрежа на Глобалния договор на ООН. Събитието се проведе в два последователни дни, като в откриването се включи Секретарят на НКБТХ и началникът на политическия кабинет на Председателя на НКБТХ.

В **Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет** (ДАБ при МС) са утвърдени със заповед на председателя Стандартни оперативни процедури за превенция /СОП/ и реакция при сексуално и свързано с пола насилие, които съдържат действия от всички компетентни органи при случаи на насилие, основано на пол: физическо, сексуално, психическо насилие, други форми на експлоатация. СОП са на основание неравнопоставеността на жените и децата, предвид различните културни, религиозни и етнически особености в общностите и различията във възгледите. СОП се прилагат при всички случаи на сигнал за насилие сред лицата, търсещи международна закрила, настанени в РПЦ на ДАБ при МС. СОП съдържат формуляри за даване на съгласие от пострадалото лице за уведомяване на компетентни органи-МВР, РП, МЗ, ДСП и др. и действия по компетентност.

На етап регистрация в РПЦ на всяко лице, търсещо международна закрила със съмнение за уязвимост се изготвя от експертите Идентификация и оценка на уязвимост, с цел установяване на форми на насилие, трафик и др. и при установена форма на насилие, трафик и злоупотреба се изготвя План за индивидуална работа и се уведомяват компетентните органи. **През 2024 г. са изготвени 1054 броя Идентификация и оценка на уязвимост на лица от уязвими групи, от които на 55 лица са изготвени План за индивидуална работа.** Не са установени случаи на упражнено насилие, по скоро травма от раздялата със семейството, страх от неизвестността и непознатата среда, езиковата бариера и др. **Проведени са 77 броя психологични интервюта по Въпросник за идентификация на хора, търсещи закрила с травматичен опит.**

На всички лица е осигурена медицинска помощ, вкл. и психиатрична.

За превенция на насилие сред децата, вкл. непридружените деца, търсещи международна закрила са разработени и утвърдени **специални Правила за превенция на насилието и предотвратяване на инциденти спрямо и между непридружени деца в Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет, които влизат в сила от 06.06.2024 г. /Правилата/**

Основните цели на Правилата са превенция на насилието, повишаване осведомеността на непридружените деца и на служителите на ДАБ при МС за различните форми на насилие; разработване на система за превенция и предотвратяване на инциденти; възпитаване в уважение и толерантност към различията, да се развива чувствителност към личните граници на другия и етика на взаимоотношенията, да се отличава приемливо от неприемливо поведение, да се реагира адекватно на неприемливото поведение.

При прилагането на тези правила се спазва принципа за *най-добър интерес на детето, съгласно КПД на ООН* спрямо непридружените деца, настанени в ТП на ДАБ при МС, без дискриминация и без оглед на тяхната раса, религия, националност и други

признаци. При всички случаи на съменние и възникнали инциденти и форми на насилие незабавно се предприемат адекватни действия от служителите на РПЦ към ДАБ при МС и се уведомяват представителите по чл. 25 от ЗУБ, ОЗД към ДСП, ДАЗД и МВР.

През 2024 г. е констатиран 1 случай на насилие над деца, търсещи международна закрила на възраст 16-18 г., на метро станция „Мизия“, кв. „Овча купел“ - София. Извършен е побой над децата, търсещи международна закрила от страна на други младежи, български граждани. Незабавно на пострадалите деца е оказана медицинска помощ, уведомени са ДСП, РП, МВР и представителите по чл. 25 от ЗУБ.

Друг случай на насилие над деца, търсещи международна закрила е констатиран в РПЦ – Харманли, извършен е над децата, от страна на други младежи, получили международна закрила. Предприети са всички действия за защита на пострадалите деца и мерки спрямо извършителите. Спазени са разписаните действия по гореописаните правила.

Описаните по-горе два случая на физическо насилие над деца не са на основание пол.

На видно място в Сигурните зони, където са настанени непридружените деца, търсещи международна закрила са поставени на разбираем за тях език плакати с телефон 116111 на ДАЗД, както и телефон 112. С децата се провеждат беседи на тема превенция на насилието и недопускане на форми на злоупотреба с тях.

За повишаване правата на жените и равнопоставеността им с мъжете, както и борба с насилието основано на пол в РПЦ на ДАБ при МС се провеждат информационни кампании и мероприятия, както от служителите, така и от представители на НПО: Фондация „Мисия криле“, БЧК. През 2024 г. в РПЦ-Харманли е проведено изнесено кулинарно мероприятие с жени, търсещи международна закрила и жени от село Доситеево, общ. Харманли. На мероприятието са разменени много кулинарни рецепти на български и арабски храни, проведени са много разговори на теми, свързани с ролята на жената, както и нейното участие в пазара на труда.

Съществуват добри партньорски взаимоотношения на ДАБ при МС с други държавни органи: МТСП, МВР, АСП, ДАЗД, МП, общини и НПО в реализиране на съвместни дейности и мероприятия, насочени към превенция на насилието основано на пол, както и адекватни мерки при установени случаи.

ДАБ при МС подкрепя и участва активно във всички национални форуми и събития, насочени към повишаване информираността на обществото по темата и борба с феномена насилие.

Нулевата толерантност към прояви на насилие във всичките му форми е основна политика в **Министерство на отбраната (МО)**. Равният достъп до заетост и интеграцията на жените и представители на различни малцинства са едни от приоритетите на политиката за управление на човешките ресурси в българските въоръжени сили. Жалбите от личния състав на въоръжените сили могат да бъдат насочени по няколко канала:

- По командна линия,
- Чрез Инспекторат на Министерството на отбраната,
- Чрез Служба „Военна полиция“,
- Директно към Националната комисия за защита от дискриминация,
- Към военен прокурор или самостоятелно в гражданските съдилища.

На официалната web-страницата на МО, в рубрика на български и английски език „Равнопоставеност”/„Gender” са посочени телефони и електронна поща за приемане на сигнали, жалби или оплаквания директно към Администрацията на МО. От практиката през годините е установено, че неформални жалби се правят и чрез Сдружение на жените

военнослужещи (СЖВ). СЖВ си сътрудничи с неправителствени организации, за да отговори на нуждите на военнослужещите и служителите от въоръжените сили, които са подложени на дискриминация, тормоз, сексуално насилие и експлоатация, малтретиране или домашно насилие. Услугите за подкрепа включват поверителни правни съвети и психологическа подкрепа за жертви, жени и мъже. СЖВ също така проследява развитието на официалните жалби. Сдружението има сключено споразумение с министъра на отбраната и подпомага политическото и военното ръководство на въоръжените сили в прилагането и мониторинга на проблемни въпроси свързани с прилагането на равнопоставеността на жените и мъжете.

Администрацията на Министерство на отбраната преведе съгласувано с Министерство на външните работи политиката на НАТО по превенция и реагиране в случай на сексуална експлоатация и сексуално насилие. Документът е публикуван на официалната интернет страница на министерството на български и английски език с цел улесняване на разбирането на терминология, цели и подпомагане на превенцията.

Борбата с насилието, защитата и подкрепата на жертвите са важни обществени приоритети, които изискват съгласувани усилия на държавата, неправителствения сектор и общността като цяло, отбелязва **Министерството на културата** (МК).

В нормативната база на МК и на държавни културни институти (ДКИ) са заложени целенасочени политики и мерки за превенция и противодействие на всички форми на насилие на работното място, в това число в Етичния кодекс за поведение, Правилник за вътрешния трудов ред и други. Повишава се информираността и чувствителността на служителите в културните институти по отношение на насилието, проявите на дискриминация и др.

В ДКИ в частност в областта на сценичните изкуства се провеждат уведомителни кампании във връзка с повишаване на информираността относно насилието.

Много театрални постановки се фокусират върху темата на домашното насилие и последиците, до които може да доведе. Тези спектакли имат важна роля за повишаване на обществената осведоменост, насърчаване на дискусии и подкрепа на жертвите. Чрез театъра се поставят въпроси за социалната отговорност, за ролята на общността и за важността на подкрепата и превенцията.

Театърът често използва обществените кампании като мощен инструмент за борба с домашното насилие, тъй като чрез изкуството може да се достигне до широк кръг от хора, да се повиши осведомеността и да се стимулира промяна в обществото. Ето някои от основните типове обществени кампании, които театърът използва за тази цел:

Театрални постановки с обществено послание

- Пиеси и моноспектакли, които разказват истории за домашно насилие, създавайки емпатия и разбиране у зрителите.
- Театрални спектакли, които акцентират върху последиците от насилието и важността на помощта и подкрепата.

Работилници и образователни програми

- Театрални работилници за ученици и възрастни, които обучават за признаците на домашното насилие и начините за реакция.
- Интерактивни сценарии, които насърчават участниците да обсъждат темата и да търсят решения.

Кампания „Театър на улицата“

- Провеждане на улични спектакли, които привличат вниманието към проблема в публични пространства.
- Раздаване на информационни материали и разговори с публиката след представлението.

Партньорства с НПО и държавни институции

- Съвместни инициативи с организации за борба с домашното насилие, които включват театрални акции, филмови прожекции и дискусии.
- Провеждане на събития, които насърчават жертвите да потърсят помощ.
- Кампании за повишаване на осведомеността чрез медии
- Театрални клипове и видеоматериали, разпространявани в социалните мрежи и телевизията.
- Истории и свидетелства, разказани чрез театрални формати, които да достигнат по-широка аудитория.

Обществени кампании и инициативи

- Организиране на кампании с театрални и други артистични прояви, фокусирани върху темата за домашното насилие.
- Обсъждания и панелни дискусии с експерти, актьори и пострадали, които да стимулират обществения диалог.
- Информационни кампании за осъзнаване и насърчаване на жертвите да търсят помощ.

Тези кампании използват силата на театъра да разказва истории, да създава емоционална връзка и да мотивира промяна, като по този начин допринасят за превенцията и борбата с домашното насилие.

Всички тези мерки са важни за създаването на по-безопасна и подкрепяща среда за всички членове на обществото. Борбата с насилието е непрекъснат процес, който изисква постоянни усилия, сътрудничество и ангажираност от страна на всички заинтересовани страни.

Министерството на транспорта и съобщенията предоставя информация от **„Държавен авиационен оператор“** в изпълнение на мярката **„**Повишаване на информираността и оказване на подкрепа на жените при различни форми на насилие в „Държавен авиационен оператор“ от Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.:

- Оказване на помощ на жените от структурата-жертви на такива актове.
- Определяне на служители за координиране сигналите за насилие над жените и домашното насилие в структурата.
- Организиране на осведомителни кампании за определени форми на насилие срещу жени в уязвима ситуация (възрастни жени, жени с различна сексуална ориентация, с джендър идентификация, в неравностойно положение, млади жени и момичета, жертви на трафик).

В заключение може да се отбележи, че въпреки нарастващото внимание, което се отделя на темата за насилието в различните му форми и социални групи, включително над жените, то продължава да бъде широко разпространено на всички равнища и сфери на обществото. Някои фактори, като например липса на икономическа независимост, здравословно състояние, принадлежност към малцинствена общност, ранни бракове и раждания, др. може допълнително да утежнят уязвимостта на жените и момичетата.

Видно от изложената информация от институциите, превенцията и борбата с насилието е сложно дело, което обхваща различни сфери на обществения живот. Затова се прилага всеобхватен мултидисциплинарен подход и координирано междуинституционално сътрудничество за усъвършенстване на законодателство, укрепване на политики и утвърждаване на по-ефективни практики. Работи се също в посока подобряване на информираността, повишаване на сензитивността и преодоляване на неглижиране на проблема в обществото. Важни са и традиционните и социалните медии, като основни комуникационни агенти. Чрез тях може да се

разпространява фалшива информация, идеята за малоценността или превъзходството на който и да е от половете или на стереотипни роли за мъжете и жените и сексизки нагласи, подхранващи феномена насилие основано на пола. Всичко това изисква съвместните усилия не само на институции и медии, но и на цялото общество.

Приоритетна област 5: Преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и сексизма

Стереотипите по пол засягат всички сфери на обществото и оказват влияние върху равнопоставеността на жените и мъжете. Те възпрепятстват свободния избор за развитие и реализация и го ограничават до създадените трайни очаквания по отношение на жените и мъжете. Така се повтарят утвърдени жизнени модели за единия и за другия пол и това фиксира социалните норми за тяхната роля. Затова промяната на съществуващите в различните сфери на обществото стереотипи по пол е дългосрочен приоритет.

Превенцията е основен механизъм в работата на **Комисията за защита от дискриминация** (КЗД), членовете и администрацията се водят от принципа за значимостта й в ранен етап от развитието на всеки човек, което води до мотивация за провеждане на обучения в образователната система. От началото на провеждане на обученията в образователната система са обучени 3000 директори и учители и са проведени над 10 семинара.

Комисията за защита от дискриминация и през следващия период продължава партньорството си с Министерство на образованието на основата на подписано между двете институции споразумение за сътрудничество № 03-454/ 07.08.2018 г. Целта на заложените задачи пред екипа от страна на КЗД е да се изследва и анализира системата за осигуряване на образование без дискриминация в съответствие със Закона за защита от дискриминация, да идентифицира положителните страни и пропуските в системата за осигуряване на недискриминация в сферата на образованието, както и да повиши информираността на педагогическия персонал относно недискриминацията и толерантността.

Анализът на практиката на КЗД показва, че от така подадените инициативни документи сериозен е процентът на оплакванията свързани с правото на труд от страна на работници/служители, както в държавния, така и в частния сектор.

Във връзка с дейността на Комисията свързана с упражняване право на труд беше извършен анализ на причините и факторите, влияещи върху незаетостта на представителите на уязвимите групи, като в него бяха включени 60 общини в страната. Беше проведено анкетно проучване със съдействието на регионалните представители.

През 2024 г. са реализирани 4 броя информационни кампании за информиране на обществеността за правата на уязвимите групи и защитата от дискриминация под формата на кръгли маси. Проведени са в различни региони на страната за информиране на гражданите за начините за защита от дискриминация, като Русе, Бургас, Варна, Кърджали.

Отворена остава процедурата и успешният модел за сертифициране на работодатели с добри практики „Работодател без дискриминация“ чрез промотиране на процедурата и на добрите практики, електронизация на процедурата с цел повишаване на броя на работодателите, пожелали доброволно сертифициране. С цел все повече работодатели /публичния и частния сектор/ да осигуряват и насърчават недопускане на

дискриминация на работните места, ще се стимулира доброволното сертифициране на работодатели чрез национални информационни кампании /радио, телевизия, интернет/.

Доброто партньорство между Комисията и организациите на гражданското общество е важен фактор за формиране на политики, касаещи човешките права. При провеждане на срещи с тях се обсъждат теми като равнопоставеност на половете във всички сфери на обществения живот, съобразно международното, европейското и националното антидискриминационно законодателство. НПО, които работят по въпроси, свързани с равнопоставеността на жените и мъжете, допринасят за събиране на данни, свързани с тях, от своя страна институциите са авторитетите и тези, които ги превръщат в конкретни законодателни актове.

Пример за това е участието на регионалния представител на КЗД за Област Смолян, в кръгла маса по покана на Клуб на жените "Родопчанка" – Смолян, на тема „Повишаване осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак в община Смолян“. Целта на събитието е повишаване на осведомеността на местните власти, журналистите и неправителствените организациите в общината относно домашното насилие.

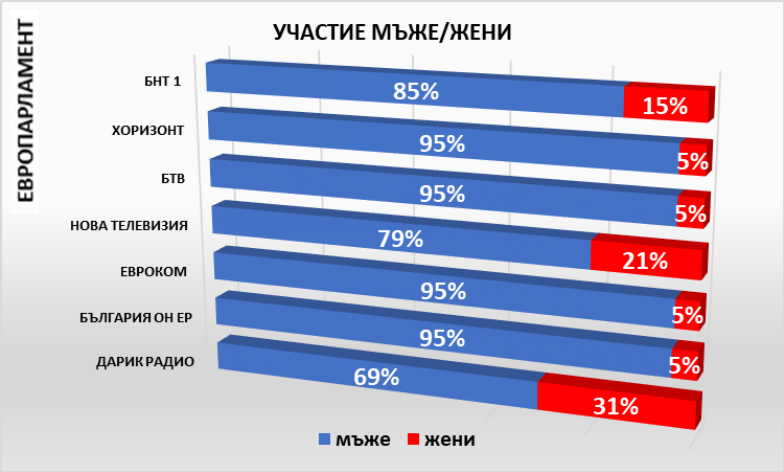
Повишаване на осведомеността и знанията на обществеността за дискриминацията, както и на представителите на уязвимите групи, по какъв начин да защитят правата си, ще допринесе за превенция на дискриминационните практики в специфични области срещу лица / групи от лица, въз основа на личните им характеристики, по-специално членове на уязвими социални групи. Целта е да се гарантира, че всички лица, независимо от личните им характеристики, еднакво се ползват от правата си гарантирани от Конституцията, в съответствие с принципа на равенство, равни права и задължения.

КЗД провежда последователна и целенасочена политика за защита на всички български граждани, ръководейки се от принципа за недопускане на недискриминация, зачитане на човешкото достойнство и осигуряване на условия за равни възможности и равно третиране на всички български граждани.

Съветът за електронни медии (СЕМ) провежда за всички предизборни кампании (в това число и в дните на изборите) Специализиран мониторинг на аудио- и аудиовизуалното съдържание на медийните услуги с цел проследяване спазването на Изборния кодекс и Закона за радиото и телевизията. В рамките на мониторинга се отчита участието на мъжете и жените в кампанията и в медийното съдържание. За всеки избор СЕМ изисква от Централната избирателна комисия (ЦИК) справка за участието на мъжете и жените в политическата надпревара. Благодарение на тази инициатива, ЦИК вече започна традиция публично да обявява данните пред медиите и обществото да бъде запознато с тях.

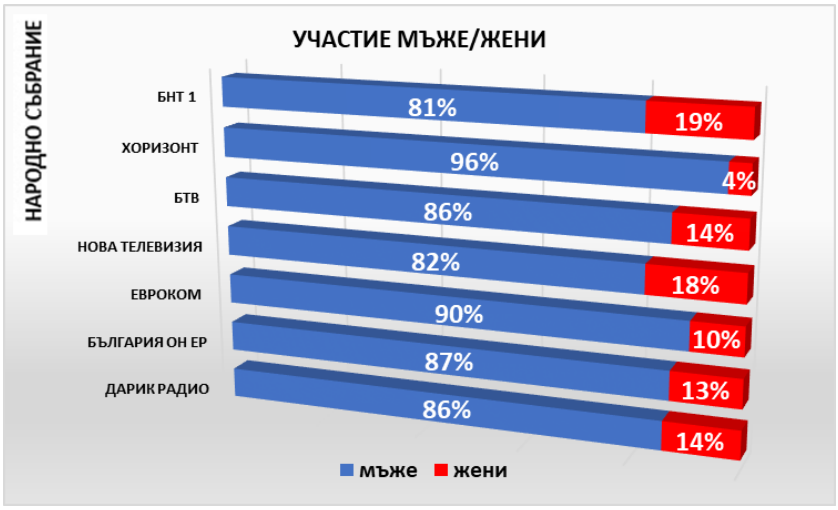
По информация от ЦИК, в предизборната кампания за избори за ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ (ЕП) И ИЗВЪНРЕДНИ ИЗБОРИ ЗА 50-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ (НС) на 9 юни 2024 г. са участвали общо 6518 кандидати, от тях 332 души са кандидати и в двата вота (доклад https://cem.bg/files/1720705690__doklad_sa_ma_izbori.pdf).

Издигнатите за евродепутати са общо 418. От тях 131 са жени и мъже - 287. Това прави 31.34% участие на жените сред кандидатите за ЕП срещу 68.66% за мъжете. В резултат на вота в ЕП влизат 4 жени от България и 13 мъже или политическото представителство на жените е 23.52%. Съответно в медийното съдържание съотношението мъже-жени е следното за 7-те най-влиятелни радио- и телевизионни програми:

Данни на СЕМ за вота за ЕП: Телевизионна програма БНТ1 на обществения доставчик на медийни услуги Българската национална телевизия - 85% мъже срещу 15% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Радиопрограма ХОРИЗОНТ на обществения доставчик на медийни услуги Българското национално радио - 95% мъже срещу 5% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма БТВ на търговския доставчик БТВ Медиа Груп ЕАД – 95% мъже срещу 5% жени в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ на търговския доставчик Нова Броудкастинг Груп ЕООД - 79% мъже срещу 21% жени в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма BULGARIA ON AIR на търговския доставчик Инвестор. БГ АД – 95% мъже срещу 5% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Радиопрограма ДАРИК РАДИО БЪЛГАРИЯ на търговския доставчик Дарик Радио АД – 69% мъже срещу 31% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Съответно за телевизия ЕВРОКОМ – 95% мъже срещу 5% жени.

Кандидатите за народни представители в **извънредните избори за 50 народно събрание** на 9 юни 2024 г. са общо 6100, а от тях 1506 са в листите на два избирателни района, по данни на ЦИК. Жените, които са предложени за български депутати, са 1826, а мъжете са в пъти повече – 4274. В процентно отношение - жени-кандидатки 29.91% срещу 70.09% мъже. От 240 нови народни представители в 50-то Народно събрание 176 са мъжете и 64 жени – 26.66% жени и 73.33% мъже. И в отчетеното медийно съдържание участието на жените кандидатки е по-малко в сравнение на това на мъжете. Съответно съотношението мъже- жени е следното за 7-те най-влиятелни радио и телевизионни програми:

Данни на СЕМ за вота за 50-то Народно събрание: телевизионна програма БНТ1 на обществения доставчик на медийни услуги БНТ - 81% мъже срещу 19% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Радиопрограма ХОРИЗОНТ на обществения доставчик на медийни услуги БНР- 96% мъже срещу 4% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма БТВ на търговския доставчик БТВ МЕДИА ГРУП ЕАД - 86% мъже срещу 14% жени в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ на търговския доставчик Нова Броудкастинг Груп ЕООД - 82% мъже срещу 18% жени в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма BULGARIA ON AIR на търговския доставчик ИНВЕСТОР.БГ АД – 87% мъже срещу 13% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Радиопрограма ДАРИК РАДИО БЪЛГАРИЯ на търговския доставчик Дарик Радио АД – 86% мъже срещу 14% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. За телевизия ЕВРОКОМ – 90% мъже срещу 10% жени.

Според данни на ЦИК за **извънредните избори за 51 народно събрание** на 27.10.2024 г., от общо 4858 кандидати за народни представители 1378 са жени и 3480 мъже, като 1172 души са включени в две листи (https://cem.bg/files/1731663277_doklad_monitoring_izbori_27_oct_2024.pdf).

Съотношението за пореден път показва съществуващата неравнопоставеност на двата пола в надпреварата за парламента. **Към 9 май 2025 г. в 51-то Народно събрание жените са 25% от народните представители (60 бр.) към 75% за мъжете (180 бр.)**.

Данни на СЕМ за вота за 51-то Народно събрание: телевизионна програма БНТ1 на обществения доставчик на медийни услуги БНТ - 84% мъже срещу 16% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Радиопрограма ХОРИЗОНТ на

обществения доставчик на медийни услуги БНР - 89% мъже срещу 11% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма БТВ на търговския доставчик БТВ МЕДИА ГРУП ЕАД - 76% мъже срещу 24% жени в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ на търговския доставчик Нова Броудкастинг Груп ЕООД - 91% мъже срещу 9% жени в предизборното съдържание за кампанията. Телевизионна програма BULGARIA ON AIR на търговския доставчик ИНВЕСТОР.БГ АД – 94% мъже срещу 6% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. Радиопрограма ДАРИК РАДИО БЪЛГАРИЯ на търговския доставчик Дарик Радио АД – 95% мъже срещу 5% жени участие в предизборното съдържание за кампанията. За ЕВРОКОМ – 68% мъже срещу 32% жени.

Министерството на образованието и науката (МОН) провежда държавната политика в областта на предучилищното и училищното образование, висшето образование и науката в съответствие с действащата нормативна уредба и следните стратегически документи: Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021–2030), Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2021–2030 г., Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030 година, Национална програма за развитие „България 2030“.

Стратегическите документи в областта на предучилищното и училищното образование, висшето образование и науката не създават предпоставки за разделение и неравнопоставеност на жените и мъжете. При изпълнението на тези документи МОН насърчава всички участници в процеса към зачитане и прилагане на принципа за равнопоставеност между половете и за подкрепа на равенството между половете в образованието.

При провеждането на държавната политика в областта на образованието и науката, насочена към осигуряване на образование и личностно развитие на всички деца и ученици, към насърчаване на иновациите, STEM обучение и дигитализация в образователните институции, квалификация на педагогическите специалисти, повишаване качеството на висшето образование и развитие на научния потенциал, МОН гарантира и осигурява пълно спазване на принципа за равнопоставеността на жените и мъжете без допускане на неравенства, основани на пола.

При направата на статистически анализ на данните, фигуриращи в Националния статистически институт, може да се направи практическо заключение, че българското законодателство и цялостната държавна политика в областта на науката не създават условия за разделение и неравнопоставеност на жените и мъжете изследователи, чрез което се достига настоящото приблизително равенство на половете, с условието че в някои области се наблюдава естествен превес на единия пол.

Сравнявайки броя персонал, зает с НИРД, по показатели „категории и пол“, отчетени за 2022 година и 2023 година, наблюдаваме прираст от средно 2% при съотношението между двата пола с превес към жените в категориите „изследователи“ и „друг персонал, зает с НИРД“, като прирастът не се наблюдава единствено от приток на жени в системата.

	2022 година		**2023 година**	
	Брой жени	**Процентно съотношение**	**Брой жени**	**Процентно съотношение**
Изследователи	11 426	46.92%	11 426	48.64%
Друг персонал, зает с НИРД	6 243	49.13%	6 048	51.72%
Общо	17 669	**47.68%**	17 474	**49.67%**

Сравнявайки броя персонал, зает с НИРД, по показатели „области на науката“ и „пол“, отчетени за 2022 година и 2023 година, наблюдаваме минимален прираст на съотношението между половете в превес за жените в области „технически науки“, „обществени науки“ и „хуманитарни науки и изкуства“, както и в области „естествени науки“ и „селскостопански и ветеринарни науки“. Отново леките промени в съотношенията не се дължат единствено на приток на жени в системата, а и не се наблюдава тенденция на спад по този показател. В област „Медицински и здравни науки“ съотношението е с прираст над 2%, като следва да се има предвид гореспоменатото, както и естествения превес на женския пол в тази област.

	2022 година		**2023 година**	
Област на науките	**Брой жени**	**Процентно съотношение**	**Брой жени**	**Процентно съотношение**
Естествени науки	3 239	53.88%	3 242	53.76%
Технически науки	4 965	32.08%	4 253	32.45%
Медицински и здравни науки	5 196	63.80%	5 493	66.01%
Селскостопански и ветеринарни науки	1 383	54.36%	1 384	54.28%
Обществени науки	1 598	57.24%	1 865	58.21%
Хуманитарни науки и изкуства	1 288	61.75%	1 237	62.89%
Общо	17 669	**47.68%**	17 474	**49.67%**

Сравнявайки броя персонал, зает с НИРД, по показатели „степен на образование“ и „пол“, отчетени за 2022 година и 2023 година, наблюдаваме прираст на съотношението между половете в превес за жените и с трите степени на образование, като при степен „с висше образование“ прирастът е около 2%.

	2022 година		**2023 година**	
	Брой жени	**Процентно съотношение**	**Брой жени**	**Процентно съотношение**
С висше образование	15 364	49.33%	15 497	51.37%
С висше образование – доктор и доктор на науките	6 243	54.44%	6 048	54.47%
С друго образование	2 305	39.02%	1 977	39.45%
Общо	17 669	**47.68%**	17 474	**49.67%**

Що се отнася до политиката на Министерството на образованието и науката в тази област, тя е насочена към насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, за основа на която служат създадените законови гаранции за недопускане на дискриминация по признак пол при заемането на позиции, изискващи еднакъв по сложност и отговорност труд, при едно и също равнище на образование и професионална квалификация. В този контекст е и одобреният със заповед на министъра на образованието и науката План на дейностите за осигуряване на равнопоставеност на жените и мъжете в МОН 2021–2027 г.

Включване в учебните програми за ООП и ПП на компетентности, ориентирани към преодоляване на стереотипите по пол (мярка по плана). Индикатор Включени компетентности в учебните програми по гражданско образование, биология и здравно образование, география и икономика, както и информационни технологии, са интегрирани компетентности, свързани с:

- въздействието на новите технологии, дигиталните индустрии и изкуствения интелект;
- прехода към зелена и дигитална икономика и свързаните с него нови умения и професии;
- климатичните промени, миграционните процеси, глобалните заплахи за общественото здраве (вкл. пандемии), както и потенциални конфликти, засягащи мира и сигурността.

Учебното съдържание в посочените програми допринася за:

- формиране на разбиране за концепциите свобода, справедливост и равенство, и тяхното прилагане в контекста на правата на човека;
- разпознаване и анализ на случаи на дискриминация, включително по полов признак, както и запознаване с механизмите за защита от дискриминационни практики;
- идентифициране и насърчаване на различни форми на гражданско участие и активна ангажираност в обществения живот;
- развитие на умения за критично мислене и анализ на обществени и политически въпроси, свързани с равнопоставеността;
- осъзнаване на влиянието на стереотипите и предразсъдъците върху обществените нагласи и индивидуалното поведение;
- утвърждаване на толерантност и уважение към различията, включително по отношение на пол, етнос и религия;
- запознаване с ролята на институциите в защитата на правата на човека и насърчаването на равнопоставеността;
- разбиране на значението на върховенството на закона и демократичните принципи в контекста на равенството между половете.

Тези дейности са пряко свързани с личностното развитие на всеки ученик и допринасят за изграждането на активни, отговорни и информирани граждани.

Дейностите, които **Министерството на младежта и спорта** (ММС) реализира, следват политиката за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в областта на младежта и спорта, придържайки се към ясно формулирания принцип на недопускане на дискриминация в Република България. Националната правна уредба и програмите, по които се осъществява политиката в областта на младежта и спорта, не допускат дискриминация, основана на какъвто и да е признак, включително основана на пол.

Програмите на ММС в областта на спорта за всички и спорта за учащи, реализирани през 2024 г., са разработени и се изпълняват в съответствие със стратегическите и оперативни цели, предвидени в Приоритет 1 „Образование и умения“ и Приоритет 12 „Здраве и спорт“ от Националната програма за развитие: България 2030, както и с изпълнението на мерките от Плана за действие за изпълнението на Националната програма за развитие: България 2030 през периода 2022-2024 г. По програмите са финансирани проекти на спорни организации, в които са включени различни форми на физическа активност и спорт – учебно-тренировъчна дейност, спортно-състезателна дейност и спортни занимания за деца, не практикуващи спорт, като се спазва принципът на равнопоставеност между двата пола.

В изпълнение на мярка „Насърчаване на равнопоставеността между двата пола чрез използването на различни образователни форми – учебно-тренировъчна дейност, спортно-състезателна дейност и спортни занимания за деца, непрактикуващи спорт“, заложена в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., са осигурени равни права за участие на двата пола в спортни занимания по различни видове спорт при недопускане на всякакъв вид дискриминация, основана на полов признак, при реализирането на следните програми:

Програма „Спорт за децата в свободното време” - за начално обучение по предпочитан от децата вид спорт, реализирана в периода от 1 март до 31 декември 2024 г. Изпълнени са 140 одобрени проекта по 36 вида спорт в 58 населени места с общ брой участници – над 5 666 под ръководството на 250 спортни специалисти. Програмата е финансирана със средства от ММС в размер на 1 185 100 лева. Предоставена е възможност на децата да участват в спортни занимания два или три пъти седмично за период от 6 месеца и да практикуват безплатно избран от тях вид спорт.

Програма „Спорт за деца в риск” - за провеждане на безплатни спортни занимания за деца в риск. Изпълнението на програмата през 2024 г. се изразява във финансовото подпомагане на 10 проекта на спортни клубове, провеждащи занимания с физически упражнения и спорт за деца в риск на териториален принцип. Обхванати са около 249 деца, от които 202 са идентифицирани като деца в риск, на които е предложена подходяща форма за включване в 1 618 безплатни спортни занимания и избор за практикуване на 6 вида спорт. Финансовите средства по сключените договори със спортните клубове за реализиране на одобрените проекти са в размер на 68 000 лева.

Програма „Децата и спортният клуб” - за организиране и провеждане на детски спортни прояви и осигуряване участието на деца в тях. Реализирани са 44 проекта на спортни клубове по 25 вида спорт в 25 населени места с над 8 039 деца под ръководството на спортни специалисти/треньори. Програмата е финансирана със средства от ММС в размер на 326 900 лева.

„Програма за развитие на спорта за хората с увреждания“ – програмата включва две отделни направления – „Спортно-състезателна дейност на хора с увреждания“ и „Спорт в свободното време за хора с увреждания“. Програмата предостави възможност освен на специализираните спортни федерации, чиито спортисти могат да участват в Паралимпийски игри и Дефлимпикс - Българска паралимпийска федерация (БПФ) и Спортна федерация на глухите в България (СФГБ), да бъдат финансово подпомогнати и други спортни федерации, развиващи спорта за хора с увреждания. Общо са одобрени 9 проекта на спортни федерации по програмата.

По Направление I „Спортно-състезателна дейност на хора с увреждания“ за 2024 г. са проведени 45 състезания от държавните спортни календари на посочените федерации. Участие са взели 1 880 състезатели. Финансово е подпомогната подготовката на 170 изявени спортисти и техните 39 треньори и 15 длъжностни лица (лекари, рехабилитатори, психолози и др.), които през 2024 г. са реализирали участия на 41 състезания от международните спортни календари. Проектите са одобрени и са сключени 9 договора по Направление I за финансиране от ММС със средства в размер на общо 2 243 380 (два милиона двеста четиридесет и три хиляди триста и осемдесет) лева, както и 12 допълнителни споразумения.

По Направление II „Спорт в свободното време за хора с увреждания“ са реализирани проектите на: Българска параолимпийска федерация, Спортна федерация на глухите в България, Федерация „Спорт за хора със зрителни увреждания“, Българска федерация по баскетбол, Българска федерация по тенис, Българска федерация по конен спорт и Федерация адаптирана физическа активност България, като са им предоставени финансови средства в размер на 150 100 (сто и петдесет хиляди и сто) лв. Спортните федерации са провели 2 858 спортни занимания по 11 различни вида спорт, като общият брой на участниците във всички групи е 297 лица с увреждания. Заниманията са проведени под ръководството на 37 спортни специалисти и помощен персонал в 9 спортни федерации от 9 населени места (Благоевград, Бургас, Варна, Ихтиман, Пловидвив, София, Сливен, Стара Загора и Костинброд).

„Програма за развитие на спорта за всички” - за финансово подпомагане на дейността на спортни организации, развиващи спорта за всички, лицензирани

многоспортови федерации, създадени по обединяващ принцип за практикуване на спорт и национални спортни организации. Акцентът в програмата е създаване на предпоставки и условия за положителна промяна на съществуващата ниска и недостатъчна физическа активност на населението и нездравословния начин на живот чрез практикуването на физически упражнения и спорт. През 2024 г. са реализирани 101 прояви по над 48 вида спорт и спортни дисциплини с включени над 59 446 участници от държавния им спортен календар и 21 прояви от международния спортен календар с общо 319 участници. Програмата е финансирана със средства от ММС в размер на 1 260 000 лева.

„Програма за развитие на спорта за учащи" – чрез изпълнението ѝ са създадени условия за подобряване на физическата активност на целевите групи, за формиране на позитивно отношение към спорта, развитие на спортния талант и за спортна изява. През 2024 г. по програмата са одобрени и финансирани от ММС три проекта на многоспортови федерации на обща стойност 565 480 лева. Проектът на АУС „Академик" е финансиран с 325 480 лева, проектът на Българската асоциация спорт за учащи с 169 000 лева и проектът на Българската спортна федерация за деца и младежи в риск също с 71 000 лева. По одобрените проекти на трите организации за годината са реализирани общо 56 състезания/прояви по над 30 вида спорт, като 47 от тях са от Държавния спортен календар, а 9 - от Международния спортен календар. Общият брой на участниците по програмата през 2024 г. е 8 500 учащи.

Ученически игри за ученици от V до XII клас за учебната 2023/2024 г. - Министерството на младежта и спорта финансира организирането и провеждането на Ученическите игри за учениците от V до XII клас със средства в размер на 1 084 730 лв., предоставени на Българската асоциация спорт за учащи. Състезанията от Ученическите игри се проведоха в три възрастови групи - V-VII клас, VIII-X клас и XI-XII клас в 4 етапа по 8 вида спорт с участието на 85 000 ученици.

Ученическите игри за ученици с увреден слух, нарушено зрение, физически увреждания и увреждания на централната нервна система за учебната 2023/2024 г. - За финансовото им обезпечаване ММС е предоставило общо 40 100 лв., от които 30 300 лв. е получила Българската паралимпийска федерация, а 9 800 лв. - Спортната федерация на глухите в България. Във финалните състезания от Ученическите игри за ученици от специалните училища са се включили общо 228 участници, от които 180-ма са участвали във финалите за ученици с увреден слух, а 48 – във финалите за ученици с нарушено зрение, физически увреждания и увреждания на централната нервна система.

ММС изпълнява дейности по мярка „Стимулиране на талантливи деца чрез Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавните, общинските и частните училища без разграничаване на постигнатите резултати при двата пола".

Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавните, общинските и частните училища през 2024 г. – по програмата е предоставена закрила чрез стипендии на 117 ученици и еднократно финансово подпомагане на двама ученици от държавни спортни училища, 7 стипендии на ученици от частни училища и 276 стипендии на ученици от общински училища. Изготвени са 3 (три) проекта на постановления на Министерски съвет, с които са осигурени средства в размер общо на 620 490 лева за изплащане на стипендии на 718 ученици в държавни, общински и частни училища за постигнати резултати в областта на спорта. От тях 224 550 лв. са предоставени за доизплащане на 318 отпуснати стипендии, през 2023 г. на ученици в държавни, общински и частни училища.

Министерството на културата (МК) отбелязва, че преодоляването на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и борбата със сексизма е важна стъпка към създаването на по-равноправно и толерантно общество.

Държавните културни институти (ДКИ) областта на сценичните изкуства се ангажират с преодоляване на негативните стереотипи по пол, прояви на сексизъм и други в рамките на работния процес, както и в посока повишаване информираността на служителите относно съвременните фактори, влияещи върху равнопоставеността на жените и мъжете. Предвид факта, че голяма част от служителите са млади хора, ориентирани към ползване на нови технологии, изкуствен интелект и имат високи дигитални умения, това улеснява работата по този индикатор и справянето с новите предизвикателства.

Популяризира се националната политика по равнопоставеност на жените и мъжете в национални и международни прояви. Прилагат се дейности за повишаване на информираността за ползите за обществото и икономиката от равнопоставеността между жените и мъжете и преодоляване на стереотипите по пол и сексизъм.

Промяна в медиите и културата:

- Насърчаване на равнопоставеност в представянето на мъже и жени в медиите, киното, рекламите и литературата.
- Изтъкване на позитивни модели на поведение, които разрушават стереотипите.
- Насърчаване на равни възможности в работната среда, образованието и други сфери.
- Стимулиране на междуличностното разбиране и уважение.
- Предоставяне на ресурси, менторство и възможности за развитие.

В областта на библиотечното и читалищното дело Министерството на културата предоставя ежегодна финансова подкрепа на творчески проекти при спазване на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете за реализация на разнородни дейности в читалищата, като най-разпространените културни институции в страната; подобряване условията в обществените библиотеки с приоритет насърчаване интереса към четенето еднакво сред жените и мъжете; осигуряване на равен достъп до книжовното, литературното и нематериалното културно наследство.

Политиката на Министерството на културата за подкрепа на читалищата и библиотеките, като средища за информация, неформално обучение, културно изразяване и гражданско участие, включително и в малките населени места и селските райони, е изключително ефективна за създаване на условия за равнопоставено творческо развитие на жените и мъжете.

През 2024 г. на българските читалища и на библиотеките в страната е оказана подкрепа чрез реализиране на конкурсни сесии по програми - „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ и „Помощ за книгата“.

За обновяване фондовете и подобряване на условията в обществените библиотеки и читалищата като центрове за неформално и самостоятелно учене, Министерството на културата обяви конкурсна сесия с общ фонд 2 000 000 лв. по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“. Голяма част от подпомогнатите 1235 проекта са на читалищни библиотеки, обособени и в малки населени места, във всички региони на страната. Целта на програмата е да се предостави безплатен достъп на хората и от двата пола до нови книги, специализирани издания, според спецификата на потребителите на библиотеките. Приоритет на програмата е насърчаване на интереса към четенето еднакво сред жените и мъжете.

За насърчаване на четенето и достъпа до съвременна литература чрез програма „Помощ за книгата“ през 2024 г. са подпомогнати финансово 104 проекта на обща стойност 400 000 лв. за издаване на нови книги в различни направления: българска и преводна художествена литература; българска и преводна хуманитаристика; литература за деца и юноши; културно-историческо наследство и съвременна култура. Чрез

програмата се цели и представянето на книжния пазар на творчеството на писатели и изследователи и от двата пола и насърчаване на тяхната изява като автори и творци с общ принос за развитието на литературните процеси и на науката.

По програма за подпомагане на творчески проекти в областта на литературата за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове, с цел финансова подкрепа на индивидуални творци – белетристи, поети, публицисти, литературни критици и историци, драматурзи за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове на конкурсен принцип, през 2024 г. са съфинансирани 137 проекта на стойност 400 000 лв.

През 2024 г. Министерството на културата обяви конкурсна сесия за предоставяне на финансова подкрепа по Програма „Читалища“ на стойност 2 500 000 лв., като бяха одобрени 81 проекта, както и Програма „Технологично обновление, технологично оборудване и насърчаване на четенето, медийна и информационна грамотност в обществените библиотеки“ с общ бюджет 2 800 000 лв. Общият брой на финансираните проекти по тази програма за изминалата 2024 г. е 35.

Дейността на Министерството на културата по отношение на културното наследство, музеите и изобразителните изкуства е насочена към опазване, представяне и популяризиране на движимото културно наследство, осигуряване на материални условия за съхранение на културни ценности, подпомагане организацията на национални и международни изложби в движими културни ценности, оказване на методическа помощ на музеите и художествените галерии и др., без да се делят на полова принадлежност.

В отговор на предизвикателствата от разпространените стереотипи по пол през 2024 г. Министерството на културата активно продължи да работи за прилагане на конкретни мерки за преодоляването на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и сексизма. Дейностите в тази насока са свързани с насърчаване на интегрирането на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете чрез равни възможности за изява на двата пола, равни условия на труд и обучения, равнопоставено участие в творчески проекти и прояви в различни сфери на културата.

Министерството на транспорта и съобщенията предоставя информация от **„Държавен авиационен оператор“** относно дейности за преодоляване на стереотипите по пол и сексизма:

- Забрана на актове на сексизъм и сексистко омразно говорене, вкл. подпомагане на евентуални жертви на такива актове от структурата.
- Определяне на правила на поведение за забраняване сексизма на работното място.
- Определяне на служители за изготвяне на обща политика за сексизма и половите стереотипи и за събиране на жалбите свързани със сексизма.
- Въвеждане на правила за превенция и борба със сексизма и по специално по отношение на: а) спорове и комуникация работно място; б) интернет и он-лайн сексистко говорене.

В изпълнение на мярка „Повишаване авторитета на съответните институции в системата на МВР и МО и насърчаване на повече жени да кандидатстват и постъпват на работа в тях“ ежегодно се организира и провежда турнир по стрелба „8-ми март“ за жени, служителки на МВР, МО и службите за сигурност“. **Министерството на вътрешните работи** (МВР) предоставя информация относно изпълнението на дейността „Организиране и провеждане на турнир по стрелба „8-ми март“ за жени, служителки на МВР, МО и службите за сигурност“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г.

От 28 до 30 април 2024 г. на стрелбищата на учебно-тренировъчен комплекс „Црънча” в гр. Пазарджик е проведен турнир по стрелба с пистолет за жени, служители и военнослужещи от МО, МВР и служби от сектор „Сигурност”, организиран от Специалното командване на специалните операции, с участието на 51 участнички от силовите структури.

Във връзка с изпълнението на мярка „ Подобряване на експертизата в системата на АМВР чрез осъществяване на обучителни дейности“ и дейността „Актуализация на учебно-плановата документация, касаеща обученията във висшето образование, които имат отношения към равнопоставеността на жените и мъжете в системата на полицията в сътрудничество с Комисията за защита от дискриминация“, заложени в Плана за равнопоставеност 2023-2024 г., МВР предоставя следната информация.

Във всички правни дисциплини на АМВР, включително и „Права на човека”, както и в дисциплините „Увод в полицейската психология“ и „Увод в криминалната психология“ в учебната документация са заложени материали, свързани с равенство между половете, защита от дискриминация и форми на насилие, основано на пола. В курсовете „Права на детето”, „Разследване на престъпления с участието на малолетни и непълнолетни” и „Специализирано изслушване на деца в риск и жертви на насилие“ участват инспектори от Детска педагогическа стая. Курсантите от всички курсове в редовна и задочна форма на обучение са преминали подготовка по изброените теми и са запознати с актуализацията в нормативната уредба.

Учебни материали в курсовете „Обучение на служителите в областта на човешките права, равенството между половете и антидискриминацията” и „Домашно насилие“, предназначени за обучение без откъсване от работа на служители в системата на МВР, са публикувани на електронната страница на АМВР.

Министерството на отбраната (МО) предоставя също информация по мярка „Организиране и провеждане на турнир по стрелба „8-ми март“ за жени, служителки на МВР, МО и службите за сигурност“, като докладва, че през 2024 г. МО се включи за поредна година в турнир по стрелба с пистолет за жени военнослужещи и служители от МО, Министерство на вътрешните работи (МВР) и службите за обществен ред и сигурност. През 2024 г. домакин на турнира беше Съвместното командване на специалните операции в гр. Пловдив. Победителки са отбора на жените военнослужещи от Съвместното командване на специалните операции от състава на Българската армия.

В изпълнение на мярка „Насърчаване на интегрирането на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете в МО.“, дейност „Поддържане на рубрика „РАВНОПОСТАВЕНОСТ” в електронната страница на МО за информиране относно националната и международна политика, документи и действия за насърчаване на равнопоставеността (ООН, ЕС, НАТО, ОССЕ и др.).“, МО докладва, че поддържа рубрика на български и английски език „Равнопоставеност”/„Gender” в електронната страница на МО, която се осъвременява с актуални документи по темата. МО провежда информационна политика през различни комуникационни канали и социални мрежи. Една от основните цели е да се поддържа балансираното представяне на жени и мъже военнослужещи при представянето и взаимодействието на МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия със средствата за масова информация.

Министерството на здравеопазването информира за правно регулирания недискриминационен принцип при предоставяне на здравна помощ. В Закона за здравето е регламентирано изискване на пациента да се оказва здравна помощ независимо от неговата възраст, пол, произход, език, национална, расова или политическа

принадлежност, образование, убеждения, културно равнище, сексуална ориентация, лично, обществено или материално положение, увреждане, вид и причина за заболяването, прилага се принципа за равни възможности при осигуряване достъпа на всички лица до здравни услуги в зависимост от развитието и тежестта на състоянието, и при спазване на изискванията за своевременност, качество и непрекъснатост на диагностично-лечебния процес.

Министерството на туризма докладва, че по текущи данни от Единната система за туристическа информация (без да се включва пазар Украйна) 53% от всички регистрации на туристи са осъществени от мъже, а съответно 47% от жени през 2024 г. Тази малка разлика дава основание да се заключи, че в България са налице относително равностойни условия за практикуване на туризъм от мъжете и жените.

В заключение е необходимо да се обърне внимание на дългосрочното провеждане на мерките, за което свидетелства изложената информация. Промяната на съществуващите негативни стереотипи по пол в различните сфери на обществения живот е дълъг процес и засяга поколения наред. Това изисква осигуряването на продължителност и приемственост на изпълняваните утвърдени мерки по този приоритет. Обновяването на усилията с актуални мерки отразява промените в обществените обстоятелства и потребности във времето.

Обобщение: напредък, предизвикателства, препоръки

Представената в доклада информация показва, че са проведени редица мерки в подкрепа на пълноценното и равнопоставено участие на жените и мъжете във всички области на живота. Заложените мерки в Плана за равнопоставеност 2023-2024 се изпълняват последователно в периода на действие на плана. Заложените индикатори са постигнати, а в много случаи целевите им стойности са надхвърлени. Положително е също реализирането от институции и организации на дейности и инициативи, които не са предварително включени в Плана.

Представената информация и кратките обобщения в края на прегледа по всяка приоритетна област представят данни за ключови показатели за проследяване изпълнението на Стратегията, очертаващи напредъка, въздействието, предизвикателствата и препоръки в изпълнението на целите. Изведени са положителните тенденции и предизвикателствата по отношение на основни индикатори, заложени в Стратегията.

Необходимо е да се подчертае, че кумулативният ефект от съчетаното изпълнение на мерки в петте приоритетни области благоприятства насърчаването на равнопоставеността във всяка една област и като цяло. Поради това резултатите в отделна приоритетна област следва да се разглеждат и в контекста на изпълняваните мерки по всички приоритети. Положително влияние оказва също продължителността на някои от мерките, изпълнявани в период отвъд времевата рамка на един план (например проект „Родители в заетост“). Това води до последователно изпълнение на фокусирани мерки в поредни планове за действие и натрупване на въздействие.

По приоритетна област „Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост“ въпреки, че коефициентът на заетост сред жените остава по-нисък спрямо този сред мъжете, се отчита намаление на

разликата в заетостта по пол. Наблюдава се тенденция от 2021 г. на нарастване на коефициентът на заетост на жените за възрастови групи 15-64 г. и 20-64 г., както и на жените на 15-64 навършени години с най-малко едно дете под 7 години. Коефициентите на безработица и на продължителна безработица за двата пола са със близки стойности и намаляват спрямо предходната година. Относителният дял на лицата (и на мъжете, и на жените) на възраст 15–24 г., незаети и не участващи в образование и обучение, намалява ежегодно от 2020 г. Остават като предизвикателства и препоръки за активни действия: повишаване участието на жените на пазара на труда, включително в професии в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (STEM) и преодоляване на стереотипите на „женски“ и „мъжки“ сектори и професии за противодействие на хоризонталната сегрегация по пол в заетостта, подобряване на качеството на работната сила жени и мъже, още мерки за балансиране на професионалния и личния живот с оглед намаляване на т.нар. „разлика в полаганите грижи“ по пол (care gap) в домакинския труд и за зависими членове.

По приоритетна област „Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите“ общо за страната низходящата тенденция на намаляване с 3.1% на разликата в заплащането в периода 2015-2021 г. (съответно 14,5% и 11,4% за посочените години) се пречупва. Отчита се нарастване на разликата в заплащането по пол – 12,1% за 2022 г. и 13,1% за 2023 г. по предварителни данни на НСИ (последната година, за която има данни). Разликата в заплащането по пол варира по икономически дейности. Относителният дял на бедните е 21.7% общо за страната, жени 22.6% и мъже 20.8% през 2024 г. (за референтна 2023 г. на дохода и 2024 г. на провеждане на изследването). При работещите на непълно работно време рискът за изпадане в бедност е приблизително три пъти по-висок (29.2%) от този при работещите на пълно работно време (10.6%). Рискът от бедност сред работещите жени е с 2.5 процентни пункта по-нисък от този при мъжете (13,2% мъже и 10,7% жени). Рискът от бедност при безработните мъже е с 12.7 процентни пункта по-висок в сравнение с безработните жени. Сред едночленните домакинства рискът от бедност при жените е с 3.6 процентни пункта по-висок, отколкото при мъжете.

Предизвикателствата по отношение на разликата в заплащането и доходите по пол продължават да стоят пред политиката за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Необходими са целенасочени усилия за промяна на факторите, обуславящи разликата в заплащането по пол. Например насърчаване на икономическата активност и участието на пазара на труда, като основен фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението. Целенасочени мерки за премахване на трудности пред кариерното развитие на жените, на хоризонталната и вертикална сегрегация по пол в заетостта. Подобряване на образователната структура на населението, което влияние върху риска от бедност; с нарастване на образователното равнище относителният дял на бедните сред работещите намалява в пъти. Борба със стереотипи за преодоляване на обусловен по пол избор на образование и професия и на традиционните роли в семейството. В тази връзка е развиването на услугите за деца и зависими лица. Подобряване на информираността и прозрачност в заплащането, вкл. ролята на колективните трудови договори. Уеднаквяването на изискуемата възраст и осигурителен стаж за отпускане на пенсия на жените и мъжете и ежегодното осъвременяване размера на пенсиите също оказват положително въздействие, защото доходите от пенсии (и от останалите социални трансфери - обезщетения, социални и семейни помощи и добавки) доказано има съществено значение за редуциране на риска от бедност. Приличане на инвестиции за противодействие на фактора местоживеене.

По приоритетна област „Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете във вземането на решения“ въпреки оставащите предизвикателства, изпълнението на

различните мерки в тази приоритетна област води до подобрения. Например въпреки, че броят на заетите жени ръководители остава традиционно по-нисък от броят на заетите мъже ръководители, се наблюдава тенденция на нарастване на жените в класа професия „Ръководители“ през годините - жените са 79 хиляди през 2024 г., 68 хиляди през 2023 г., 64,8 хиляди през 2022 г. По статус в заетостта нараства броят на работодателите жени: 2024 г. - 43,4 хиляди, 2023 г. - 35,6 хиляди, 2022 г. - 34,1 хиляди. Данните за дела на жените на управленски позиции сочат нарастване на относителният дял на жените членове на бордове на 18.3% за 2023 г. спрямо 14,8% за 2022 г. и слабо намаляване на дела на жени директори 19,3% за 2023 г. спрямо 22,0% за 2022 г. Към края на 2023 г., за която последно са представени данни, относителният дял на местата в общинските съвети, заемани от жени е 27,5%. Към края на 2024 г. относителният дял на депутатските места, заемани от жени е 21,7% и относителният дял на местата, заемани от жени в националните правителства е 38,4%.

Предизвикателството вертикална сегрегация в заетостта („стъклен таван“) във всички сфери на живота – политика, икономика, култура и т.н. възпрепятства равнопоставеното участие на жените в процесите на вземане на решения. Прилаганите мерки за преодоляването на този феномен са повечето от посочени по-горе за приоритетните области относно насърчаване на равнопоставеността на пазара на труда и равенство по пол в заплащането. Тези мерки се очаква да бъдат допълнени с предстоящото транспониране в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2022/2381 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите на дружества, регистрирани на фондовата борса, и свързаните с това мерки. Необходимо е също да продължат мерките, насочени към повишаване на образованието, професионалната квалификация и кариерното израстване, прилагане на прозрачни и обективни критерии при подбор, информационно осветляване на значението на балансираното участие на жените и мъжете на ръководни позиции и за нарастване на чувствителността по темата, създаване на подкрепящи условия чрез законодателни промени, обмен на опит и практики, др.

По приоритетна област „Борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите“ като едни от важните постижения може да се отчетат приетите законодателни промени в областта на превенцията и противодействието на насилието, в т.ч. и домашното насилие, защита на жертвите и за ефективно съдебно преследване на извършителите. През 2024 г. е приет Координационен механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие, съгласно чл. 6г, ал. 2 от Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН). Приети са изменения и допълнения в Правилника за прилагане на ЗЗДН. Обезпечена е навременна и адекватна защита чрез осигуряване на безплатна правна помощ на пострадалите от домашно насилие (увеличен ръст на допуснатите заявления за оказване на правна помощ 2024 г.-139 броя, 2023 г.-66 бр.). През декември 2023 г. стартира мобилното приложение „Помогни ми“, разработено от Националното бюро за правна помощ по проект на Норвежкия финансов механизъм, което активно се ползва (до 2025 г. има 1120 изтегляния и 2820 посещения). Работи се за привеждане на националното законодателство в съответствие с Директива (ЕС) 2024/1385 на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2024 година относно борбата с насилието над жени и домашното насилие. Финансирани са множество дейности в областта на превенцията и противодействието на домашното насилие чрез финансова подкрепа на проекти на граждански организации. Нараства броят и обхватът на социални услуги, делегирани от държавата дейности. ДАЗД мониторира случаите на насилие над деца и прилага Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция. Националната комисия за борба с трафика на хора координира успешно Националния механизъм за

насочване и подпомагане на жертви на трафик на хора, като националната рамка, регламентираща стъпките и процедурите, които трябва да се следват с оглед оказване на незабавна и адекватна помощ и подкрепа на жертвите на трафик на хора. Текущо се провеждат обучения и обмяна на опит за надграждане на знанията и уменията на служители от посочените институции, МВР и други. Работи се за подобряване на информираността, повишаване на сензитивността и преодоляване на неглижиране на проблема в обществото. Въпреки нарастващото внимание, което се отделя на темата, разпространеното насилие в различните му форми и социални групи продължава да бъде сериозно предизвикателство. Фактори, като например липса на икономическа независимост, здравословно състояние, принадлежност към малцинствена общност, ранни бракове и раждания, др. може допълнително да утежнят уязвимостта на жените и момичетата. Прилаганите многосекторни мерки в тази приоритетна област, мултидисциплинарен подход и координирано междуинституционално сътрудничество, адекватни социални услуги следва да продължат още по-настойчиво и да бъдат оптимизирани за утвърждаване на по-ефективни практики.

По приоритетна област „Преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и сексизма“ се провеждат множество дейности, включително мерките по другите приоритетни области допринасят за положителното въздействие върху разрушаването на стереотипните нагласи. Със значимо обществено влияние са провежданите фокусирани наблюдения за участието на жените и мъжете в съдържанието на двата обществени доставчика на медийни услуги - телевизия и радио - предизборните наблюдения за участието на мъжете и жените в новините и актуалните предавания, и в рекламното съдържание. Основен елемент от провежданите информационни кампании от редица институции и организации е премахването на стереотипи, които се явяват предпоставка за неравното третиране на жените и момичетата. Чрез дейностите в областта на културата и спорта също се насърчава равнопоставеността по пол. Въпреки дългосрочните и разнообразни мерки, предизвикателствата пред промяната на съществуващите негативни стереотипи по пол в различните сфери на обществения живот остават. Необходими са продължителност и приемственост на утвърдените мерки, едновременно с това и обновяването им в отговор на предизвикателствата от динамичните промени в обществената среда и потребности, например дигитализацията, климатичните промени, многообразието и социалното приобщаване, образованието, пазара на труда, икономиката, демокрацията, т.н.

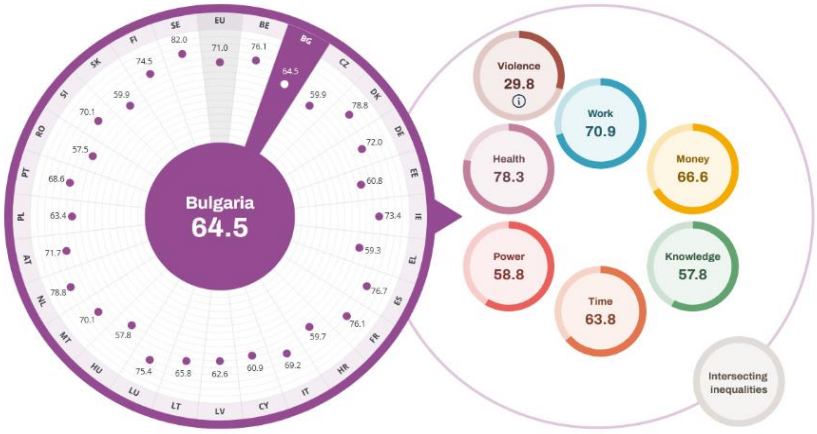
Индекс за равенство между половете 2024 г.

Проследяването на **Индекса за равенството между половете** може да се ползва за обобщено представяне на напредъка, предизвикателствата и препоръките по отношение на политиката за равнопоставеност на жените и мъжете в България. Приоритетните области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в България са сходни с измерваните 6 области в комбинирания показател Индекс на равенството между половете.

Индексът е разработен от Европейският институт за равенство между половете (ЕИРП), като уникален статистически инструмент за измерване на напредъка по отношение на равенството между половете в държавите членки и Европейския съюз като цяло. Този комбиниран показател измерва равенството в 6 измерения, области (домейни): „Работа“, „Пари“, „Знание“, „Време“, „Власт“ и „Здраве“, които се оценяват от 1 до 100 точки (100 точки – пълно равенство).

Конференцията за оповестяване на новото издание на Индекса за равенство между половете 2024 г. се проведе на 10-11 декември 2024 г. в гр. Брюксел, Белгия. Повече информация за последните резултати от Индекса, в т.ч. представянето на

държавите-членки, може да бъде намерена на интернет страницата на ЕИРП https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-2024-sustaining-momentum-fragile-path.

Според Индекса за равенство между половете от 2024 г. (Индекс 2024 г.) България е с резултат 64.5 точки (от общо 100). Резултатът на страната е с 6,5 пункта по-нисък от този на ЕС като цяло и страната заема 17-то място в ЕС[22]. От 2010 г. резултатът на България се е увеличил с 9,5 пункта, главно поради подобрения по отношение на категориите „Време“ (+19,9 пункта) и „Правомощия“ (+13 пункта).

Със 70,9 пункта България постига най-голямо подобрение в категорията на труда (+0,9 пункта от 2021 г. насам), като запазва стабилна позиция на 22-ро място. За промяната допринасят подобрения в подкатегорията „Участие“ (+2 пункта), като от 2021 г. страната се придвижва с едно място напред в класацията - от 18-то на 17-то място.

Класирането на България е най-високо - 14-то място в ЕС, по критерия „Правомощия“, където тя има 58,8 пункта (под средната стойност за ЕС). От 2021 г. насам резултатът на България в тази област намалява с 3,9 пункта, като тя е слязла с три места надолу. В рамките на тази категория България се представя най-добре в подкатегорията на социалните правомощия, където събира 69,4 пункта и заема 11 -то място в ЕС.

Докато според данните от Индекс 2023 г. ЕИРП констатира, че **България е преодоляла критичните пропуски в равенството между половете**, според Индекс 2024 г. **България наваксва изоставането си.** Това означава, че въпреки че индексът за равенството между половете на България първоначално е бил по-нисък от средния за ЕС, той се е увеличил по-бързо с течение на времето, намалявайки разликата. За повече информация https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country/BG.

Индекс 2024 г. констатира **възходящото сближаване в областта на равенството между половете в ЕС.** Анализът на моделите на сближаване в индекса за равенството между половете показва, че различията между държавите членки са намалели през периода 2010-2022 г. и че **в държавите от ЕС продължава тенденцията на все по-голямо сближаване.**

Въпреки обективно установения напредък на равнопоставеността на жените и мъжете в България, остават редица предизвикателства, а се появяват и нови такива, в националните приоритетни области. България продължава да прилага последователна и координирана политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете във всички области на живота.

[22] За сравнение, според Индекс 2023 г. резултатът на България е 65.1 точки, с 5,1 точки по-нисък от този на ЕС като цяло и страната заема 16-то място в ЕС (https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/country/BG). Индекс 2024 отчита понижение с 0,6 пункта спрямо Индекс 2023 г.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработването и провеждането на политики е основна функция на държавното управление и осигурява нормалното функциониране и развитие на държавата.

През годините в България постепенно е изградена правна, институционална и стратегическа рамка на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, формиран е управленски, експертен и координационен капацитет. Целта на провеждането на последователна политика е насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете във всички области на живота.

Държавната политика по равнопоставеност има хоризонтален характер и обединява действията на централните и териториалните органи на изпълнителната власт на всички нива. Тя е съобразена с националната специфика и произтичащите ангажименти от международните договори, по които България е страна. Провеждането на държавната политика в областта на равните възможности и равното третиране на всички граждани на територията на Република България е съвместно дело и отговорност. То изисква общи и съгласувани действия на всички отговорни институции в партньорство с бизнеса, гражданските организации, социалните партньори, академичната общност. Свидетелство за тяхната ангажираност по темата за равнопоставеността на жените и мъжете са представената информация в настоящия доклад.

Провежданата в България държавна политика по равнопоставеност на жените и мъжете и овластяване на жените и момичетата е последователна и отбелязва напредък. Видими са също оставащите предизвикателства в тази област. Социално-икономическите реалности засилват важността на някои от тях, други се изместват на заден план, пораждат се също нови. Това изисква адаптивни нормативни регламентации, адекватни мерки и практики. Република България провежда такива, съобразени с националните специфики и законодателство, както и с ангажиментите по международни договори, по които е страна.

В България са създадени правови гаранции за равнопоставеност на жените и мъжете, които се съдържат в действащото българско законодателство – Конституцията на Република България, кодекси и закони. Националното законодателство третира еднакво жените и мъжете във всички сфери на регулираните от правото обществени отношения и така гарантира тяхната равнопоставеност. Принципът за недопускане на дискриминация е хоризонтален и се съдържа във всички нормативни актове, имащи отношение по темата.

Приемането на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (Обн. ДВ. бр.33 от 26.04.2016 г., ЗРЖМ), който създава нормативна рамка за координираното, провеждане на политиката, е доказателство за надграждане на съществуващите правовите гаранции за равнопоставеност и равно третиране на жените и мъжете в действащото българско законодателство.

Стратегическата цел е постигането на фактическа равнопоставеност на жените и мъжете в България, чрез прилагане на единна, последователна и устойчива държавна политика. За изпълнението тази цел, заложена в Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г., ще продължи провеждането на съгласувана и адаптивна към промените политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, съсредоточена върху петте приоритетни области:

- равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост;

- намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите;
- насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения;
- борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите;
- преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма.

Постигнатият напредък и оставащите предизвикателства пред политиката, по които България ще работи през следващите години, са свързани с тези приоритетни области.

Равнопоставеността на жените и мъжете е важна за постигане на националните цели за по-високи икономически растеж и равнища на заетост, намаляване на бедността, насърчаване на равните възможности, социално сближаване и др. Интегрирането на принципа на равнопоставеност на жените и мъжете във всички политики е необходимо условие и гаранция за добро управление, социална справедливост, устойчиво и приобщаващо общество.

Секретариатът на НСРЖМ изказва благодарност на представителите на всички институции и организации членове на НСРЖМ, на националните и областни координатори по равнопоставеност на жените и мъжете, на колегите от МТСП, за ползотворното сътрудничество през 2024 г., като изразява увереност, че то ще продължи през следващите години.

Методологични бележки
към информацията „ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ ПРЕЗ 2024 ГОДИНА“, предоставена от НСИ и включена в доклада по приоритет „Намаляване на разликите по пол в запащането и доходите“

Методологични бележки

С Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета се определя обща рамка за европейската статистика за лицата и домакинствата, основана на индивидуални данни, събрани чрез извадки. Наблюдението за доходите и условията на живот (SILC) е част от изследванията, включени в регламента, и се отнася до събирането на съпоставима и актуална информация за моментното състояние (cross-sectional data) и от повторени във времето (longitudinal data) изменения в доходите, равнище и структура на бедността и социалната изолация.

Целевата съвкупност в изследването са всички **обикновени** домакинства и техните членове, живеещи на територията на страната в момента на наблюдение. Лицата, живеещи в колективни домакинства и в институции, са изключени като цяло от целевата съвкупност.

Размерът на извадката за 2024 г. включва 9 722 домакинства от 6 ротационни групи от всички области на страната. Освен домакинството, попаднало в извадката, обект на наблюдение са и всички негови членове на възраст 16 и повече навършени години. Извадката се състои от шест ротационни групи, като всяка година една от ротационните групи отпада от наблюдението и се заменя с нова. Този ротационен модел на извадка осигурява два типа данни:

- Моментни (данни от текущата година на наблюдение);
- Лонгитудинални (данни за домакинствата, участвали в поне две последователни години).

Наблюдението се провежда с два типа анкетни карти:

- Въпросник за домакинството;
- Индивидуална анкетна карта за всяко лице от домакинството на възраст 16 и повече навършени години.

Основни понятия

Линия на бедност

За изследване на равнището на бедност в методологията на Евростат се използва общ разполагаем нетен доход. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Еквивалентни скали

За пресмятане на индикаторите за бедност и социално включване се използва общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентни скали. Използва се модифицираната ОИСР скала, според която първият възрастен на 14 и повече навършени години получава тегло единица, вторият възрастен на 14 и повече навършени години - тегло 0.5, и всяко дете под 14 години - тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират, за да се получи еквивалентен размер на домакинството. Общият разполагаем нетен доход за всяко домакинство се разделя на неговия еквивалентен размер и се формира общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Образователна степен

За определяне на образователното равнище е използвана Международната стандартна класификация на образованието (МСКО 2011):

МСКО 0 - Предучилищно образование;

МСКО 1 - Начално образование;

МСКО 2 - Основно (прогимназиално) образование;

МСКО 3 - Средно образование;

МСКО 4 - Професионално обучение след средно образование;

МСКО 6 - Висше образование (бакалавър и професионален бакалавър);

МСКО 7 - Висше образование (магистър);

МСКО 8 - Висше образование (доктор).

Претегляне на данните

Базата данни за всяка страна съдържа следните тегла:

Домакинско тегло (целева променлива DB090) за получаване на действителния брой обикновени домакинства в страната.

Персонално тегло (целева променлива RB050) за получаване на действителния брой лица на територията на страната.

Персонално тегло за всеки член на домакинството на възраст 16 и повече навършени години (целева променлива PB040) за получаване на броя на лицата на възраст 16 и повече навършени години на територията на страната.

При изчисляване на индикаторите за бедност се използва персоналното тегло (RB050), тъй като статусът на бедност се изчислява на индивидуално ниво и целевата група се отнася към цялото население, живеещо в обикновени домакинства. За някои от индикаторите, фокусирани върху лицата на възраст 16 и повече навършени години (например „относителен дял на работещите бедни“), се използва персонално тегло (PB040) за лицата на възраст 16 и повече навършени години.

При изчисляване на индикаторите теглата се коригират с претеглящ фактор за отразяване на липсващите случаи (домакинства с нулеви доходи) в изследването (RB050a).

Поради извадковия характер на изследването за доходите и условията на живот по някои основни показатели са изчислени следните оценки (виж таблиците по-долу):

Оценки на някои основни показатели през 2024 година

Индикатори	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Доверителен интервал	
			95% долна граница, в проценти	95% горна граница, в проценти
Население в риск от бедност и социално изключване - нова дефиниция				
Общо	30.3	0.8	28.7	31.9
Мъже	28.9	0.9	27.1	30.7
Жени	31.6	0.9	29.9	33.3
0 - 17 години	35.1	1.8	31.7	38.7
18 - 64 години	26.3	0.9	24.6	28.1
65+ години	36.6	0.8	35.0	38.2
Риск от бедност				
Общо	21.7	0.8	20.2	23.3
Мъже	20.8	0.8	19.2	22.5
Жени	22.6	0.8	21.0	24.2
0 - 17 години	28.2	1.7	25.0	31.7
18 - 64 години	18.3	0.8	16.7	19.9
65+ години	25.5	0.7	24.2	27.0
Материални и социални лишения				
Общо	16.6	0.7	15.2	18.1

Мъже	15.5	0.8	13.9	17.2
Жени	17.6	0.8	16.2	19.1
0 - 17 години	18.2	1.6	15.2	21.6
18 - 64 години	14.3	0.8	12.8	15.9
65+ години	21.0	0.7	19.6	22.5
Домакинства с нисък интензитет на икономическа активност				
Общо 18 - 64 години	7.1	0.5	6.2	8.1
Мъже	7.1	0.5	6.1	8.3
Жени	7.1	0.6	6.1	8.3
Общо 0 - 17 години	10.4	1.3	8.1	13.3
Общо 0 - 64 години	7.9	0.7	6.7	9.3
Мъже	7.9	0.6	6.7	9.2
Жени	8.0	0.7	6.6	9.6

Оценки на някои основни показатели по етнически групи през 2024 година

Индикатори	**Относителен дял - %**	**Стандартна грешка**	**Доверителен интервал**	
			95% долна граница, в проценти	**95% горна граница, в проценти**
Население в риск от бедност и социално изключване - нова дефиниция и етническа принадлежност				
Българска етническа група	23.5	0.7	22.1	24.9
Турска етническа група	41.5	2.5	36.6	46.5
Ромска етническа група	78.3	2.8	72.3	83.2
Друг етнос	28.8	7.6	16.4	45.4
Риск от бедност и етническа принадлежност				
Българска етническа група	16.0	0.6	14.8	17.2
Турска етническа група	29.8	2.3	25.5	34.5
Ромска етническа група	62.5	3.5	55.6	69.0
Друг етнос	23.4	7.6	11.8	41.2
Материални и социални лишения и етническа принадлежност				
Българска етническа група	11.5	0.5	10.5	12.6
Турска етническа група	20.4	1.9	16.9	24.3
Ромска етническа група	58.5	3.6	51.2	65.3
Друг етнос	11.3	4.1	5.4	22.0
Домакинства с нисък интензитет на икономическа активност и етническа принадлежност (18 - 59 години)				
Българска етническа група	4.5	0.5	3.7	5.5
Турска етническа група	12.1	1.8	8.9	16.2
Ромска етническа група	26.9	3.5	20.7	34.2
Друг етнос	0.0	0.0	0.0	0.0

Оценки на показателя „риск от бедност“ по области през 2024 година

	Благоевград		**Бургас**		**Варна**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**17.4**	**2.7**	**19.5**	**3.4**	**22.3**	**2.6**
0 - 17 години	18.5	4.8	30.0	7.1	24.5	4.7
18 - 64 години	15.0	3.2	18.6	3.7	19.6	2.8
65+ години	22.2	3.1	14.6	2.6	30.5	3.0
Мъже	15.5	2.6	20.7	3.8	20.4	2.8
Жени	19.1	3.1	18.4	3.2	23.9	2.8

	Велико Търново		Видин		Враца	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**12.4**	**3.0**	**20.9**	**6.6**	**16.8**	**3.8**
0 - 17 години	15.7	7.8	45.0	13.3	18.4	8.5
18 - 64 години	11.4	3.6	18.1	7.2	17.0	4.6
65+ години	12.6	3.6	8.7	3.3	15.3	3.5
Мъже	12.2	3.6	29.4	9.0	16.6	4.4
Жени	12.6	3.3	13.1	4.7	17.0	3.9

Оценки на показателя „риск от бедност“ по области през 2024 година

(Продължение)

	Габрово		Добрич		Кърджали	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**11.2**	**2.9**	**18.5**	**6.4**	**17.4**	**4.2**
0 - 17 години	19.9	7.5	27.4	14.3	31.9	11.1
18 - 64 години	9.9	3.3	17.7	6.4	15.8	4.1
65+ години	9.1	2.7	14.8	4.0	13.1	3.5
Мъже	13.4	3.9	21.2	7.8	17.7	4.8
Жени	9.2	2.8	16.1	5.4	17.1	4.2
	Кюстендил		**Ловеч**		**Монтана**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**21.9**	**4.6**	**18.9**	**4.7**	**13.1**	**4.6**
0 - 17 години	34.8	13.3	32.4	10.7	27.9	11.3
18 - 64 години	15.5	4.8	17.0	5.1	11.3	3.9
65+ години	26.7	4.5	14.6	3.8	4.7	2.2
Мъже	20.5	5.4	19.6	5.2	13.6	4.4
Жени	23.1	5.2	18.2	5.0	12.6	5.6
	Пазарджик		**Перник**		**Плевен**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %
Общо	**15.8**	**3.8**	**32.1**	**6.4**	**14.4**	**3.2**
0 - 17 години	18.4	6.2	55.7	12.4	21.8	7.2
18 - 64 години	16.9	4.4	25.1	6.6	13.6	3.6
65+ години	10.0	2.2	29.4	4.1	11.4	2.7
Мъже	17.0	4.1	27.6	7.1	15.1	3.7
Жени	14.6	3.8	36.1	6.4	13.7	3.3
	Пловдив		**Разград**		**Русе**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %
Общо	**19.9**	**3.6**	**14.7**	**5.0**	**14.6**	**2.4**
0 - 17 години	30.0	7.7	12.5	5.5	8.2	4.3
18 - 64 години	18.8	3.6	15.1	6.3	12.8	2.8
65+ години	14.0	1.8	15.1	5.1	21.4	3.2

Мъже	20.5	3.9	13.2	4.9	14.8	2.8
Жени	19.3	3.6	16.0	5.4	14.4	2.5
	Силистра		**Сливен**		**Смолян**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %
Общо	**13.1**	**5.7**	**18.3**	**5.1**	**13.1**	**2.9**
0 - 17 години	24.9	12.4	32.1	11.8	9.6	6.6
18 - 64 години	14.1	5.9	19.8	6.0	11.9	3.3
65+ години	2.7	1.6	8.2	2.7	16.1	4.1
Мъже	16.3	7.3	16.3	5.3	12.0	2.9
Жени	10.3	4.3	20.1	5.3	14.2	3.5

Оценки на показателя „риск от бедност“ по области през 2024 година

(Продължение и край)

	София (столица)		**София**		**Стара Загора**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**22.2**	**1.9**	**16.8**	**4.6**	**26.3**	**4.1**
0 - 17 години	21.9	4.0	30.3	11.5	33.7	8.0
18 - 64 години	16.4	1.9	13.1	4.6	21.1	4.1
65+ години	40.8	2.3	16.8	2.9	32.2	3.6
Мъже	18.4	2.1	15.9	4.7	24.7	4.2
Жени	25.6	2.0	17.6	4.7	27.7	4.6
	Търговище		**Хасково**		**Шумен**	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**22.4**	**5.6**	**15.6**	**3.3**	**13.2**	**3.5**
0 - 17 години	38.9	12.0	20.3	7.2	10.9	7.1
18 - 64 години	20.2	6.0	16.6	3.7	15.0	4.1
65+ години	17.2	4.5	10.3	2.5	10.4	3.3
Мъже	24.7	6.7	13.0	2.8	14.9	4.8
Жени	20.3	5.2	18.0	4.1	11.7	3.0

	Ямбол	
	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Общо	**16.9**	**4.6**
0 - 17 години	19.8	12.0
18 - 64 години	10.0	4.3
65+ години	29.6	5.1
Мъже	15.0	5.0
Жени	18.7	4.8

Повече информация за индикаторите на бедност и социално включване може да се намери на сайта на НСИ https://www.nsi.bg/ в рубриката „Социално включване и условия на живот“ и в Информационна система ИНФОСТАТ.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Таблици с данни, предоставени от НСИ

Източник: НСИ, Дата на генериране: 13.05.2025 г.

Цел (SDG)	Подцел (SDG)	Индикатор (SDG)	Справка / показател	Разрез / Ниво	Мерна единица	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Източник	Бележки
5	5.5	5.5.1 Относителен дял на местата заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на депутатските места, заемани от жени	България	%	19.2	26.1	25.42	26.7	27.1	22.5	24.2	25.4	21.7	НСИ	Данните са към 31 декември на референтната година.
				ЕС27	%	28.4	30.0	30.9	32.1	32.7	33.1	32.5	33.2	33.4	Евростат	[sdg_05_50] Seats held by women in national parliaments and governments
5	5.5	5.5.1 Относителен дял на местата, заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на местата в общинските съвети, заемани от жени	България	%	x	x	x	27.2	x	x	x	27.5	x	НСИ	Данните са от проведените избори в страната за общински съветници и кметове на населени места. "x" - поради естеството на данните не може да има случай (неприложимо)
5	5.5	5.5.1 Относителен дял на местата, заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на местата, заемани от жени в националните правителства	България	%	36.1	37.0	39.2	39.4	40.0	36.2	40.3	36.8	38.4	Евростат	Националното правителство е органът на изпълнителната власт, който има правомощията да управлява дадена държава. Членовете на правителството включват както министрите в кабинета (включително министър-председателя), така и такива без място в кабинета. В някои страни държавните секретари (или техният национален еквивалент) се считат за министри без място в кабинета, а в други те не са членове на правителството.
				ЕС27	%	27.6	28.5	30.1	31.4	32.7	33.5	33.9	35.2	35.1		
5	5.5	5.5.2 Относителен дял на жените на управленски позиции	Относителен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за заемане на решения (**Членове на борда**)	България	%	15.3	17.1	14.5	18.5	12.9	21.7	14.8	18.3		Евростат	[sdg_05_60] Positions held by women in senior management positions
				ЕС27	%	23.6	25.1	26.4	28.4	29.5	30.6	32.3	33.8			
5	5.5	5.5.2 Относителен дял на жените на управленски позиции	Относителен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за заемане на решения **(Ръководители)**	България	%	26.1	22.0	26.5	26.9	30.9	25.4	22.0	19.3		Евростат	[sdg_05_60] Positions held by women in senior management positions
				ЕС27	%	14.7	15.5	16.5	18	19.3	20.2	21.1	22.2			https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_05_60/default/table?lang=en&category=sdg.sdg_05

Източник: НСИ, Дата на генериране: 13.05.2025 г.

Заети лица по статус в заетостта и пол

(Хиляди)

Статус в зетостта	2019			2020			2021[1]			2022			2023			2024		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**3233.1**	**1732.1**	**1501.1**	**3121.7**	**1676.1**	**1445.6**	**2877.2**	**1535.6**	**1341.6**	**2940.6**	**1561.1**	**1379.5**	**2931.9**	**1553.5**	**1378.4**	**2932.9**	**1554.1**	**1378.7**
Работодатели	114.7	82.8	31.9	112.0	81.5	30.5	107.8	76.1	31.7	114.8	80.7	34.1	119.6	84.0	35.6	142.8	99.5	43.3
Самостоятелно заети лица	215.3	139.1	76.2	214.7	138.8	75.9	195.1	125.0	70.1	199.2	125.6	73.6	198.1	120.9	77.2	197.2	121.2	76.1
Наети лица	2883.1	1503.4	1379.7	2776.1	1449.8	1326.3	2558.3	1327.8	1230.4	2611.4	1348.3	1263.1	2600.8	1342.7	1258	2582.7	1327.5	1255.3
в частни предприятия	2198.9	1222.9	976.1	2090.8	1162.6	928.2	1933.0	1073.8	859.2	2012.4	1118.7	893.6	2003.2	1111.6	891.6	1950.6	1082.9	867.7
в обществени предприятия	684.2	280.5	403.7	685.3	287.2	398.1	625.3	254.0	371.3	599.0	229.6	369.5	597.6	231.1	366.5	632.1	244.5	387.6
Неплатени семейни работници	20.0	6.7	13.3	18.9	5.9	13.0	16.1	6.6	9.5	15.1	6.5	8.6	13.4	5.9	7.6	10.1	6.0	4.1

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

[1] Прекъсване на динамичния ред.

Коефициент на заетост на жените (на 15 - 64 навършени години) с най-малко едно дете под 7 години

(%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021[1]	2022	2023	2024
Коефициент на заетост на жените (на 15-64 навършени години) с най-малко едно дете под 7 години	53.3	56.0	54.2	55.7	57.6	57.8	58.2	55.8	60.0	59.5	63.7	66.5	68.4	69.5

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

[1] Прекъсване на динамичния ред.

Коефициент на заетост за възрастова група 15 - 64 г. по пол														
														(%)
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021[1]**	**2022**	**2023**	**2024**
Общо	**58.4**	**58.8**	**59.5**	**61**	**62.9**	**63.4**	**66.9**	**67.7**	**70.1**	**68.5**	**68.5**	**70.6**	**70.7**	**70.9**
Мъже	61.2	61.3	62.1	63.9	65.9	66.7	70.6	71.5	74.1	72.5	72.3	74.0	73.9	74.1
Жени	55.6	56.3	56.8	58.2	59.8	60.0	63.1	63.9	66.0	64.3	64.6	67.2	67.4	67.6
Коефициент на заетост за възрастова група 20 - 64 г. по пол														
														(%)
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021[1]**	**2022**	**2023**	**2024**
Общо	**62.9**	**63.0**	**63.5**	**65.1**	**67.1**	**67.7**	**71.3**	**72.4**	**75.0**	**73.4**	**73.3**	**75.9**	**76.2**	**76.8**
Мъже	66.0	65.8	66.4	68.1	70.4	71.3	75.3	76.5	79.3	77.8	77.5	79.6	79.9	80.3
Жени	59.8	60.2	60.7	62.0	63.8	64.0	67.3	68.3	70.7	68.9	69.1	72.1	72.6	73.1
Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ														
[1] Прекъсване на динамичния ред.														

(Хиляди)

Заети лица по икономически дейности и пол

Икономически дейности	2020			2021[1]			2022			2023			2024		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**3121.7**	**1676.1**	**1445.6**	**2877.2**	**1535.6**	**1341.6**	**2940.6**	**1561.1**	**1379.5**	**2931.9**	**1553.5**	**1378.4**	**2932.9**	**1554.1**	**1378.7**
Селско, горско и рибно стопанство	205.6	144.1	61.5	178.1	124.2	53.8	184.9	127.9	57.0	166.4	117.1	49.3	141.9	103.5	38.4
Добивна промишленост	36.4	27.2	9.2	28.0	22.0	6.0	25.2	20.0	5.3	22.9	18.6	4.4	22.4	18.1	4.3
Преработваща промишленост	577.7	297.0	280.7	535.7	275.5	260.3	535.0	278.9	256.1	536.4	281.2	255.2	503.3	267.9	235.4
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива	47.1	34.3	12.7	40.6	30.1	10.5	36.8	29.8	7.1	32.2	26.4	5.8	36.5	29.4	7.1
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	34.9	26.0	9.0	33.3	23.9	9.4	30.1	21.5	8.7	28.2	20.3	7.9	25.4	18.7	6.7
Строителство	250.4	235.2	15.3	247.1	229.6	17.5	252.1	231.0	21.1	247.4	228.0	19.4	236.4	216.0	20.4
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	526.9	239.2	287.8	476.8	213.2	263.6	498.3	223.6	274.7	488.0	221.3	266.7	508.7	235.1	273.5
Транспорт, складиране и пощи	204.9	165.5	39.3	194.8	158.0	36.8	200.5	161.6	38.9	201.8	163.3	38.5	197.8	161.7	36.1
Хотелиерство и ресторантьорство	145.6	55.2	90.4	114.7	39.5	75.2	135.7	47.2	88.5	152.5	56.4	96.1	147.5	60.5	87.0
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	96.4	61.4	35.0	94.3	61.1	33.2	111.8	70.6	41.2	122.3	80.0	42.3	125.2	86.7	38.5
Финансови и застрахователни дейности	62.4	17.2	45.2	60.7	20.7	40.1	64.1	20.3	43.8	62.6	18.2	44.4	65.4	19.2	46.2
Операции с недвижими имоти	13.4	5.3	8.2	14.8	5.9	8.9	18.1	8.6	9.4	17.1	7.8	9.3	18.9	8.8	10.2
Професионални дейности и научни изследвания	121.9	44.4	77.6	114.7	42.1	72.6	112.4	43.5	68.9	114.1	44.4	69.7	123.2	45.7	77.5
Административни и спомагателни дейности	106.7	75.1	31.5	94.2	63.4	30.9	100.0	66.0	34.0	92.0	57.9	34.2	79.8	50.1	29.7
Държавно управление	228.5	125.3	103.2	213.1	115.2	97.9	202.2	102.8	99.3	201.8	104.3	97.6	219.0	113.0	106.0
Образование	175.3	36.3	139.0	166.5	32.2	134.4	162.1	30.5	131.5	163.7	29.0	134.7	181.5	32.5	149.1
Хуманно здравеопазване и социална работа	171.6	36.7	134.9	160.8	32.2	128.6	168.2	35.1	133.1	176.5	38.8	137.7	182.6	40.1	142.5
Култура, спорт, развлечения	52.2	27.6	24.6	47.8	24.7	23.1	42.6	20.8	21.8	46.3	22.6	23.7	51.7	25.4	26.4
Други дейности	63.7	23.1	40.6	61.1	22.3	38.9	60.6	21.5	39.1	59.8	18.2	41.6	65.6	21.8	43.8

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

( ) - поради малкия обем на извадката данните, оградени в скоби, не са достатъчно точни

[1] Прекъсване на динамичния ред.

(Хиляди)

Заети лица по класове професии и пол

Класове професии	2020			2021[1]			2022			2023			2024		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**3121.7**	**1676.1**	**1445.6**	**2877.2**	**1535.6**	**1341.6**	**2940.6**	**1561.1**	**1379.5**	**2931.9**	**1553.5**	**1378.4**	**2932.9**	**1554.1**	**1378.7**
в това число:															
Ръководители	162.8	95.5	67.3	148.7	91.6	57.1	158.6	93.8	64.8	161.6	93.6	68.0	196.3	117.3	79.0
Специалисти	562.7	205.8	357.0	542.3	191.9	350.5	538.6	190.2	348.5	543.7	198.0	345.8	597.3	215.9	381.4
Техници и приложни специалисти	292.6	150.1	142.5	277.4	146.1	131.3	271.7	145.8	125.9	283.4	147.5	135.8	308.8	167.0	141.8
Помощен административен персонал	181.8	51.2	130.6	168.6	43.6	125.0	174.9	49.3	125.7	178.4	53.3	125.1	185.0	57.0	128.0
Персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната	636.3	248.8	387.5	548.3	206.2	342.1	578.0	214.6	363.4	575.7	213.0	362.7	561.3	203.9	357.4
Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство	106.3	72.4	34.0	91.2	60.6	30.6	89.4	59.5	29.9	77.2	52.2	25.0	66.0	48.0	18.0
Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии	398.4	296.9	101.5	362.9	273.2	89.7	357.4	272.4	85.0	357.1	274.1	83.0	341.4	267.2	74.2
Машинни оператори и монтажници	405.5	309.1	96.4	384.0	292.7	91.3	400.3	304.8	95.5	396.8	303.9	92.9	364.5	283.0	81.5
Професии, неизискващи специална квалификация	352.2	226.5	125.6	330.5	209.9	120.6	350.2	213.1	137.1	335.8	200.2	135.7	290.3	177.1	113.3

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

[1] Прекъсване на динамичния ред.

(%)

Коефициент на безработица по пол

Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021[1]	2022	2023	2024
Общо	**11.3**	**12.3**	**12.9**	**11.4**	**9.1**	**7.6**	**6.2**	**5.2**	**4.2**	**5.1**	**5.2**	**4.1**	**4.3**	**4.2**
Мъже	12.3	13.5	13.9	12.3	9.8	8.1	6.4	5.7	4.5	5.4	5.4	4.3	4.4	4.4
Жени	10.1	10.8	11.8	10.4	8.4	7.0	5.9	4.7	3.9	4.8	4.9	3.9	4.2	3.9

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

[1] Прекъсване на динамичния ред.

(%)

Коефициент на продължителна безработица по пол														
Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021[1]	2022	2023	2024
Общо	**6.3**	**6.8**	**7.4**	**6.9**	**5.6**	**4.5**	**3.4**	**3.1**	**2.4**	**2.3**	**2.6**	**2.2**	**2.3**	**2.1**
Мъже	7.0	7.7	8.1	7.7	6.1	4.8	3.6	3.4	2.6	2.6	2.7	2.4	2.4	2.2
Жени	5.5	5.7	6.6	6.0	5.0	4.1	3.2	2.6	2.2	2.0	2.4	2.1	2.1	2.1
Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ														
[1] Прекъсване на динамичния ред.														

(%)

Относителен дял на населението на възраст 30 - 34 навършени години със завършено висше образование														
Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021[1]	2022	2023	2024
Общо	**27.3**	**26.9**	**29.4**	**30.9**	**32.1**	**33.8**	**32.8**	**33.7**	**32.5**	**33.3**	**32.8**	**33.5**	**35.0**	39.7
Мъже	20.9	20.5	21.8	23.4	24.8	27.2	25.5	27.0	26.4	26.6	27.4	28.1	27.7	30.8
Жени	34.2	33.6	37.6	39.0	39.9	41.0	40.5	40.8	39.0	40.2	38.5	39.2	42.7	49.1
Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ														
[1] Прекъсване на динамичния ред.														

(%)

Относителен дял на рано напусналите образование и обучение по пол													
Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021[1]	2022	2023
Общо	**11.8**	**12.5**	**12.5**	**12.9**	**13.4**	**13.8**	**12.7**	**12.7**	**13.9**	**12.8**	**12.0**	**10.3**	**9.3**
Мъже	11.2	12.1	12.3	12.8	13.3	13.7	12.0	12.6	14.5	13.4	11.3	9.1	9.4
Жени	12.6	13.0	12.7	12.9	13.4	13.9	13.5	12.8	13.3	12.1	12.8	11.4	9.2
Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ													
[1] Прекъсване на динамичния ред.													

(%)

Относителен дял на лицата на възраст 15 - 24 г., незаети и неучастващи в образование и обучение, по пол														
Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021[1]	2022	2023	2024
Общо	**21.8**	**21.5**	**21.6**	**20.2**	**19.3**	**18.2**	**15.3**	**15.0**	**13.7**	**14.4**	**13.9**	**12.3**	**11.4**	10.5
Мъже	21.8	21.6	22.1	19.2	18.6	17.1	13.6	13.3	12.7	13.7	12.6	11.5	11.3	9.6
Жени	21.9	21.5	21.1	21.4	20.0	19.4	17.2	16.8	14.8	15.2	15.2	13.1	11.6	11.4
Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ														
[1] Прекъсване на динамичния ред.														

(%)

РАЗЛИКА В ЗАПЛАЩАНЕТО ПО ПОЛ														
Икономически дейности	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Общо	**12.3**	**12.2**	**14.0**	**12.7**	**12.9**	**14.5**	**13.8**	**13.8**	**13.6**	**13.6**	**12.0**	**11.4**	**12.1**	**13.1**
Добивна промишленост	15.9	16.4	21.2	17.1	16.8	17.7	15.0	14.5	12.2	14.1	13.4	14.3	14.7	18.2
Преработваща промишленост	24.1	25.2	26.4	26.8	25	25.6	23.6	22.9	22.4	23.1	23.3	23.3	24.3	22.7
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	15.7	20.8	15.3	13	14	8.1	11.2	12.9	11.4	6.2	2.2	1.8	-2.0	0.3
Доставяне на води; Канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	8.2	6.3	9.5	13	15.8	17.2	14.2	9.9	7.8	6.4	10.0	10.3	8.4	13.1
Строителство	-4.6	-8	-6	-8.4	-8.2	-10.5	-12.6	-13.3	-14.5	-12.4	-17.3	-16.9	-19.7	-25.0
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	11.8	9.6	12.3	11.9	14	15.5	13.9	12.9	12.6	11.8	9.8	11.1	9.4	9.3
Транспорт, складиране и пощи	16.3	14.5	12.3	8.2	4.5	6.6	8.3	10.3	10.1	10.5	9.1	7.2	8.1	5.5
Хотелиерство и ресторантьорство	9.6	11.5	13.2	8.5	11.7	10.7	9.2	8.5	6.8	6.8	2.9	4.9	5.8	7.3
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	13.8	9.4	14.5	17.7	17.9	19.4	19.5	21.7	21.7	24.3	26.2	27.7	27.3	29.3
Финансови и застрахователни дейности	24.5	20.8	25.5	24.9	23.1	22.7	22.3	24.2	25.9	27.6	28.7	27.8	22.6	27.6
Операции с недвижими имоти	-0.2	-0.3	8.8	10.5	10.8	4.0	3.4	-2.4	-11.1	-2.5	-0.1	7.9	10.1	9.5
Професионални дейности и научни изследвания	8.4	6.4	12.6	14	13.1	11.1	4.8	8.6	12.1	16.1	8.2	14.2	12.0	12.8
Административни и спомагателни дейности	-7.5	-15.7	-14.9	-14.5	-27.9	-28.5	-27.9	-29.2	-33.2	-30.3	-27.3	-23.5	-21.9	-17.1
Държавно управление	12.5	9.5	9.2	3.7	5.2	7.0	6.3	8.8	8.3	8.6	10.7	12.0	9.7	12.7
Образование	13.2	11.3	13.9	12.4	15.6	17.1	14.6	13.1	12.0	8.1	6.8	5.6	2.2	3.6
Хуманно здравеопазване и социална работа	27.2	25.3	29.2	28.5	29.2	32.4	31.6	30.1	29.9	28.6	25.4	23.8	20.5	21.5
Култура, спорт и развлечения	18.3	18.5	18.9	16.1	13.2	12.6	17.8	20.2	23.5	23.7	21.0	19.1	16.6	14.9
Други дейности	-0.8	5.2	-0.9	-1.9	3.5	4.1	-3.2	-2.9	-7.3	-2.7	-0.7	-3.0	-10.1	-10.1

2023 - Предварителни данни

Различието в заплащането по пол представлява разликата между брутното почасово възнаграждение на наетите мъже и наетите жени като процент от средното брутно почасово възнаграждение на наетите мъже. Съвкупността се състои от всички наети лица по трудово или служебно правоотношение и обхваща предприятията с 10 и повече наети лица от всички икономически дейности с изключение на „Селско, горско, ловно и рибно стопанство“. Когато този показател е с положителна стойност, това означава, че почасовото възнаграждение на мъжете е по-високо от това на жените.

(брой)

ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ ПЕРСОНАЛ В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЧИЛИЩА ПО ПОЛ, 2019/2020 - 2023/2024 УЧЕБНА ГОДИНА [1]

	2019/2020			2020/2021			2021/2022[2]			2022/2023			2023/2024		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общообразователни училища	53 101	7 643	45 458	55 554	8 220	47 334	55 248	7 851	47 397	55 472	8 077	47 395	55 850	8 151	47 699
Професионални училища	12 316	3 317	8 999	11 859	3 159	8 700	12 314	3 401	8 913	12 365	3 521	8 844	12 815	3 748	9 067

Бележки

[1] Включва учители, директори и помощник-директори с преподавателска заетост; не включва възпитатели.

(брой)

ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ СЪСТАВ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА ПО АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ И ПОЛ, 2019/2020 - 2023/2024 АКАДЕМИЧНА ГОДИНА

	2019/2020			2020/2021			2021/2022			2022/2023			2023/2024		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**20 894**	**10 340**	**10 554**	**20 716**	**10 111**	**10 605**	**20 695**	**9 964**	**10 731**	**20 882**	**10 080**	**10 802**	**21 098**	**10 059**	**11 039**
Професори	3 191	1 920	1 271	3 158	1 855	1 303	2 958	1 694	1 264	2 891	1 598	1 293	3 139	1 705	1 434
Доценти	5 878	3 080	2 798	5 775	3 016	2 759	5 689	2 923	2 766	5 576	2 882	2 694	5 677	2 853	2 824
Асистенти	7 995	3 801	4 194	7 972	3 707	4 265	8 129	3 789	4 340	8 054	3 738	4 316	8 145	3 716	4 429
Преподаватели и други	3 830	1 539	2 291	3 811	1 533	2 278	3 919	1 558	2 361	4 361	1 862	2 499	4 137	1 785	2 352

(брой)

СТУДЕНТИ ПО ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН И ПОЛ, 2019/2020 - 2023/2024 АКАДЕМИЧНА ГОДИНА

	2019/2020			2020/2021			2021/2022			2022/2023			2023/2024[2]		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**220 168**	**101 179**	**118 989**	**219 791**	**99 918**	**119 873**	**220 439**	**98 124**	**122 315**	**214 782**	**94 449**	**120 333**	**190 513**	**81 345**	**109 168**
Професионален бакалавър	8 233	3 976	4 257	7 991	3 816	4 175	7 799	3 547	4 252	6 783	2 772	4 011	6 321	2 634	3 687
Бакалавър	139 711	67 309	72 402	139 765	66 965	72 800	139 000	65 694	73 306	135 947	63 852	72 095	123 335	56 159	67 176
Магистър	72 224	29 894	42 330	72 035	29 137	42 898	73 640	28 883	44 757	72 052	27 825	44 227	60 857	22 552	38 305

2 Прекъсване на динамичния ред поради промяна на източника на данни и методологията.

(брой)

ЗАВЪРШИЛИ ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ ПО ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН И ПОЛ, 2019-2023 ГОДИНА

	2019			2020			2021			2022			2023 [1]		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**50 179**	**19 938**	**30 241**	**45 258**	**17 698**	**27 560**	**46 135**	**17 730**	**28 405**	**47 675**	**18 029**	**29 646**	**44 077**	**16 629**	**27 448**
Професионален бакалавър	1 843	721	1 122	1 712	680	1 032	1 864	759	1 105	1 795	727	1 068	1 603	593	1 010
Бакалавър	25 807	10 900	14 907	23 151	9 618	13 533	23 269	9 462	13 807	23 295	9 505	13 790	22 097	9 165	12 932
Магистър	22 529	8 317	14 212	20 395	7 400	12 995	21 002	7 509	13 493	22 585	7 797	14 788	20 377	6 871	13 506

[1] Прекъсване на динамичния ред поради промяна на източника на данни.

(брой)

СТУДЕНТИ В ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР" ПО ПОЛ, 2018-2023 ГОДИНА

	2018			2019			2020			2021			2022			2023 [1]		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	6 467	3 031	3 436	6 440	3 056	3 384	6 570	3 115	3 455	6 542	3 143	3 399	6 548	3 125	3 423	6 095	2 831	3 264

[1] Прекъсване на динамичния ред поради промяна на източника на данни.

EU SILC

[ilc_iw01\iw07] Относителен дял на работещи бедни (за лица във възрастова група 18-64 г.)

(по заетост на пълно работно време/непълно работно време)

година на провеждане на изследване	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
референтна година на дохода	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Заети													
общо	7.4	7.2	9.3	7.8	11.6	10.0	10.1	9.0	9.7	10.0	10.0	11.7	12.1
мъже	7.7	8.0	9.8	8.3	13.2	11.3	11.5	9.7	10.6	11.3	11.5	12.9	13.2
жени	7.1	6.4	8.7	7.2	9.7	8.4	8.6	8.2	8.5	8.5	8.3	10.4	10.7
разпределение по вид заетост													
пълно работно време	6.6	6.4	8.1	6.7	10.2	8.3	8.6	7.8	8.4	8.9	9.0	10.3	10.6
непълно работно	27.9	20.9	27.8	30.3	42.2	35.6	34.4	30.8	33.6	25.4	23.5	30.1	29.2

[ilc_lvhl11] Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност по възрастови групи и пол

възрастови групи	пол	година на провежда / референт на година	2012 / 2011	2013 / 2012	2014 / 2013	2015 / 2014	2016 / 2015	2017 / 2016	2018 / 2017	2019 / 2018	2020 / 2019
18-59 години	общо	брой лица	473.8	482.1	461.4	440.3	437.4	409.7	331.2	332.8	296.2
		% от	11.2	11.6	11.2	10.9	11.0	10.5	8.6	8.7	7.9
	мъже	брой лица	242.4	254.3	242.2	230.7	221.9	220.2	117.6	173.7	155.0
		% от	11.3	12.0	11.6	11.2	10.9	11.0	9.0	8.9	8.1
	жени	брой лица	231.4	227.8	219.2	209.6	215.5	189.5	153.5	159.1	141.2
		% от	11.1	11.1	10.9	10.6	11.1	9.8	8.1	8.5	7.7
0-17 години	общо	брой лица	202.5	213.2	179.1	166.2	180.8	161.4	125.1	133.5	127.8
		% от	16.6	18.2	15.2	13.9	15.1	13.3	10.4	11.1	10.6
под 60 години	общо	брой лица	676.4	695.3	640.5	606.6	618.2	571.1	456.3	466.2	423.9
		% от	12.4	13.0	12.1	11.6	11.9	11.1	9.0	9.3	8.5
	мъже	брой лица	345.8	350.4	326.5	313.4	309.1	299.7	240.6	241.6	216.7
		% от	12.5	12.9	12.1	11.7	11.7	11.4	9.2	9.4	8.5
	жени	брой лица	330.6	344.9	313.9	293.2	309.2	271.4	215.7	224.6	207.2
		% от	12.4	13.2	12.1	11.4	12.2	10.8	8.7	9.2	8.5

[ilc_lvhl11n] Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност по възрастови групи и пол - **нова дефиниция**										
година на провеждане на изследване			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
референтна година на дохода			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
възрастови групи	пол									
18-64 години	общо	брой лица	403.0	333.0	336.0	294.0	293.7	300.4	231.0	249.3
		% от	10.3	8.5	8.6	7.6	7.7	7.9	6.6	7.1
	мъже	брой лица	219.0	181.0	175.0	154.0	151.7	151.3	119.7	127.8
		% от	11.0	9.0	8.7	7.9	7.7	7.8	6.6	7.1
	жени	брой лица	184.0	152.0	161.0	140.0	142.0	149.1	111.3	121.6
		% от	9.5	7.9	8.4	7.4	7.6	8.1	6.5	7.1
0-17 години	общо	брой лица	168.0	129.0	136.0	130.0	127.6	128.1	91.9	116.6
		% от	13.8	10.6	11.3	10.7	10.6	10.6	8.3	10.4
под 65 години	общо	брой лица	570.0	462.0	472.0	424.0	421.3	428.5	322.9	365.9
		% от	11.1	9.0	9.2	8.4	8.4	8.6	7.0	7.9
	мъже	брой лица	300.0	245.0	244.0	218.0	210.5	210.9	163.6	186.4
		% от	11.5	9.3	9.3	8.4	8.2	8.2	6.9	7.9
	жени	брой лица	270.0	217.0	228.0	206.0	210.8	217.5	159.3	179.5
		% от	10.7	8.6	9.1	8.3	8.6	8.9	7.1	8.0

[ilc_li04] Относителен дял на бедните по икономическа активност и по пол (за лица на 18 и повече години)														
а на провеждане на изследване		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
референтна година на дохода		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
икономическа активност	пол													
Заети	общо	7.4	7.2	9.2	7.7	11.4	9.9	9.9	8.9	9.6	10.0	9.7	11.4	11.8
	мъже	7.7	7.9	9.7	8.2	13.0	11.3	11.2	9.6	10.5	11.2	11.1	12.5	13.0
	жени	7.0	6.4	8.6	7.2	9.6	8.3	8.4	8.1	8.4	8.4	8.1	10.1	10.4
Не заети	общо	31.3	30.9	29.3	35.0	32.7	37.7	33.8	37.2	41.0	37.2	39.5	30.1	32.1
	мъже	29.1	29.1	28.7	31.9	30.2	35.0	31.7	35.4	38.3	34.8	34.2	29.2	31.5
	жени	33.0	32.3	29.7	37.2	34.5	39.6	35.3	38.4	42.9	38.8	43.1	30.7	32.6
Безработни	общо	48.5	47.6	50.2	53.3	54.6	58.7	56.1	58.9	61.1	50.2	56.9	56.8	58.7
	мъже	50.5	47.7	52.7	55.5	57.6	62.1	61.4	65.4	66.6	55.9	58.4	62.3	64.5
	жени	45.9	47.5	46.8	50.4	50.9	53.9	49.6	51.2	54.3	44.1	55.1	50.3	51.8
Пенсионери	общо	26.2	25.9	21.1	30.0	24.7	32.4	28.5	34.3	37.7	34.7	36.8	23.2	26.4
	мъже	18.2	19.1	16.6	20.5	16.7	23.5	20.0	26.4	28.9	26.6	24.8	18.2	21.6
	жени	31.5	30.6	24.2	36.4	30.0	38.4	34.1	39.4	43.3	39.7	44.2	26.3	29.3
Други неактивни	общо	27.4	25.1	27.7	29.1	32.3	33.8	29.7	29.8	35.5	33.7	33.6	32.7	32.0
	мъже	25.0	24.6	23.1	26.9	27.8	31.1	28.8	28.7	34.3	32.7	32.3	31.3	29.9
	жени	28.7	25.4	30.4	30.3	34.6	35.2	30.2	30.4	36.1	34.2	34.4	33.5	33.3

[SI-P8] Процент от населението живеещо с материални лишения по възраст и пол										
а на провеждане на изследване		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
референтна година на дохода		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
възраст	пол									
Общо	общо	44.1	43.0	33.1	34.2	31.9	30.0	20.9	19.9	19.4
	мъже	42.9	41.6	31.7	33.0	30.4	28.8	19.4	18.9	18.4
	жени	45.3	44.4	34.3	35.3	33.4	31.1	22.3	20.9	20.2
0-5 години	общо	45.5	45.9	39.5	33.0	33.3	33.3	17.6	17.4	18.7
	мъже	46.5	43.1	37.8	32.9	31.6	31.6	17.0	16.2	17.6
	жени	44.5	49.1	41.3	33.0	34.9	34.9	18.2	18.6	19.9
6-11 години	общо	47.4	46.4	35.9	38.5	35.1	35.1	17.2	18.8	19.5
	мъже	47.5	44.3	33.5	38.5	32.9	32.9	16.3	19.6	19.6
	жени	47.2	48.9	38.5	38.4	37.7	37.7	18.1	17.8	19.3
12-17 години	общо	46.6	46.4	40.0	39.7	39.4	39.4	22.5	20.4	21.7
	мъже	48.4	44.6	40.3	41.3	43.7	43.7	22.2	19.0	21.4
	жени	44.8	48.1	39.7	37.9	34.7	34.7	22.8	21.9	22.0
0-17 години	общо	46.6	46.3	38.4	37.3	36.1	33.1	19.1	18.9	20.0
18-64 години	общо	40.8	39.9	29.5	31.3	29.0	27.0	17.3	17.0	16.2
	мъже	40.1	40.1	29.3	31.4	28.7	27.4	17.7	17.6	16.9
	жени	41.5	39.7	29.7	31.2	29.3	26.7	16.9	16.4	15.5
65 и повече години	общо	53.2	50.7	40.3	40.9	37.5	36.3	32.7	29.1	27.8
	мъже	49.2	45.1	35.9	34.4	30.6	29.5	26.5	24.1	22.9
	жени	55.9	54.5	43.3	45.3	42.2	40.9	36.9	32.5	31.0
Бележка: материални лишения 4 от 9 показателя										

[ilc_mdsd11] Процент от населението, живеещо с тежки материални и социални лишения по възраст и пол - **нов индикатор**									
а на провеждане на изследване		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
референтна година на дохода		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
възрастови групи	пол								
ОБЩО	общо	30.0	22.7	22.1	22.1	19.1	18.7	18.0	16.6
	мъже	27.9	20.6	20.7	20.8	17.8	17.6	16.7	15.5
	жени	32.1	24.7	23.4	23.4	20.3	19.8	19.2	17.6
0-17 години	общо	36.3	23.0	22.8	24.8	20.0	19.2	19.0	18.2
18-64 години	общо	26.6	19.5	19.2	18.8	16.5	16.6	16.0	14.3
	мъже	25.8	19.2	19.3	19.0	16.4	16.7	15.8	14.4
	жени	27.4	19.8	19.1	18.6	16.5	16.6	16.2	14.2
65 и повече години	общо	35.0	31.8	30.0	29.4	25.7	24.2	22.4	21.0
	мъже	27.6	25.3	24.5	23.8	20.7	19.4	17.6	16.4
	жени	40.1	36.2	33.7	33.2	29.0	27.3	25.6	24.0
Бележка: лишения 7 от 13 показатели - 6 на индивидуално ниво и 7 на ниво домакинство									

Представените данни в приложението са предоставени от НСИ във връзка с разработването на доклада.